

ماہی تبعلی مجموعہ

جلد : ۱

تموز — اگستوس ۱۳۳۱

صافی : ۳

اسکی تورکلر دہ

اجتماعی تشکیلات ایلمہ منطقی تصنیفلر آرہ سندہ تنظ

ضیا کونک آلپ

دارالفنون « علم اجتماع » مملی

باشد نفیج

« L'année sociologique » ، ك آلتنجی جلدندہ « دورقہایم » ایلمہ « موس » ك
« بعض ابتدائی تصنیفلر » عنوانی مشترك بر مقالہ لری وارہ . بومقالہ دہ کی تدقیقلر کوسترییور کہ
مدین ملتر ، « علمی منطق » ی بالنسبہ یکی زمانلردہ طانیشدہر . ابتدائی قوملر ك منطقی
باشقہ ماہیتدہ ایدی ؛ اونلر ك منطقی تصنیفلری بوکون بزم مفکرہ مزك ناظمی اولان
منطقی تصنیفہ بکزمہ مزدی . اونلردہ کی « جنس » لر و « نوع » لر اجتماعی تشکیلاتلرلہ
مناسبتدار اولوب احتوا ایتدکلزی فردلر . آراسندہ کی مماثلک یالکز بونلر ك قدسیتلری
یعنی اجتماعی قیمتلری اعتباریلہ ایدی . بو ابتدائی منطق بالاخرہ تکامل ایدہر ك علمی
منطقی دوغور مشدہر . بوتدقیقلردن آکلاشیلدی کہ عالمی منطق دہ . دیگر اجتماعی واقعہ لر کی
تاریخی بر محصول ، اجتماعی بر مؤسسہ در . مذکور مقالہ دن صوکر ا ، کرک اسملری
ذکر ایتدی کز اجتماعیاتیلر ، کرک « لہوی برول » ، « ہوبہر » کی باشقہ اجتماعیات
عالملری بومسئلہ حقندہ متعدد تبعلر یازارق منطقك اجتماعی منشائی تنویر وایضاحہ

چالیشدیلر . بنم بومقاله ده تدقیقه چالیشدیغ مسئله ، یالکز ، اسکی تورکلرده اجتماعی تصنیفلره منطق تصنیفلر آراسنده کی تناظر دن عبارتدر . فقط بوتناظرک ماهیتی آکلاشیله بیلیمک ایچون ، اول امرده اوسترالیا قوملریله شمالی آمریکا یرلیرنده کورولن بویولده کی تصنیفلری گؤستریمک لازمدر . تورک تصنیفلری برطرفدن بونلره ، دیگر جهندن ده چینلیرک ، ایرانیلیرک ، فینوالرک اساطیری غننه لرله مقایسه ایدیلنجه ، بو تصنیفلرک منشأ و ماهیتی واضح بر صورت ه میدانه چیقه حقدرد . بوکا بناء درکه ابتدا اوستریالیلرله شمالی آمریکا یرلیرینک تصنیفلرینی قیسه جه آکلاته جفم .

برنجی فصل

اوستریالرده و شمالی آمریکا برلیرنده تصنیفلر

دورقه ایمه کوره شیمدی یه قدر طانیلان دینلرک هپسنده موجود اولان برخصوصیت وارددر : هر دین ، مطلقا ، بوتون اشیایی احاطه ایدن بر فکرلر منظومه‌سی اولمغه ، دنیا حقنده عمومی برکوروبش ماهیتی آلمغه میالدر . احواله دینلرک اک ابتدائی شکلی اولان (توتهمیزم) دهده « کائنات حقنده برتلقی » نك بولونمیه سی اقتضا ایدر . ابتدائی قولرک اک بسیطلری اولان و (توتهمیزم) ک اک بسیط شکلنه مالک بولونان اوسترالیا عشیرتلیری تدقیق اولونجه کورولورکه هر (عشیرت Tribu) ایکیشر (قبیله phratie) دن و هر قبیله ده متعدد (سمیه clan) لردن مرکبدر . بزم ذهنیت مزه کوره بوسمیله ر و قبیله لر یالکز بشری فردلری محتوی اولمق لازم کلیر . حال بوکه اوستریالیلری یه کوره کائناتی ترکیب ایدن بوتون موجودلر ، کندی عشیرتی ایچنده دخلدر . بونلرده بشری فردلر کبی عشیرتک اعضالری ، معاشرلریدر . احواله بونلرده انسانلر کبی ، عشیرتک مختلف قادرولرینه توزیع اولونورلر . عشیرت ایکی قبیله یه آیرلینی کبی ، کائناتی ترکیب ایدن بوتون موجودلر بواکی قبیله نك اسملریله کؤستریلش ایکی بویوک (جنس genre) ه آیریلیر . کونش ، آی ، ییلدیزلر... الی آخیره اوستریالیلر کبی او یا خود بوقبیله یه منسوب اولورلر . فقط کائناتده کی اشیانک تصنیفی بونکله قالماز . قبیله لر سمیه لره بولوندیکی ایچون هر قبیله یه منسوب موجودلرده بوقبیله یی ترکیب ایدن سمیه لر آراسنده اقسام ایدر .

مثال اوله رق (مون - غامیه mont-gambier) عشیرتی آله م . بو عشیرت (کومیت)

و (کروکی) آدلرینی طاشیان ایکی قبیله‌یی محتویدر . بوقیله‌لردن هر بری ده بشر سمیه‌یی حاویدر . طبیعتده موجود اولان هرشی بواون سمیه‌دن برینه منسوبدر .
مذکور عشیرتک تشکیلاتی شووجه‌لدر : [۱]

(هر سمیه‌ده تصنیف اولونان موجودات)	(سمیه‌لر)
دومان . خام الی (نبات) بعض آغاچلر ، الی اخره قاره تخته‌لی آغاچ ، کوپکار ، آتش ، بوز ، الخ یاغمور ، ییلدیرم ، شیشک ، بولوتلر ، طولو ، ویش ، الخ ییلدیزلر ، آی ، الخ بالیق ، آبی بالینی ، ییلان بالینی ، لینی قابوقلی آغاچلر ، الخ	بالیق اولایان طوغان قاشیقچی قوشی قارغه قاره قاقا توئه (صورغوجلی باباغان) زهرسز بر ییلان چای آغاچی ینیلیر بر کوک ایبیکسز آق قاقا توئه (صورغوجلی باباغان) کروکی
اوردهک ، استاقوسک کوچکی ، باقوش ، الخ طوی قوشی ، ییلدیرجین ، رنوع قانفورو ، الخ قانفورو ، یاز ، کونش ، روزکار ، صوک بهار ، الخ تفصیلات موجود دکلدر .	۴ نجی و ۵ نجی سمیه‌لر حقنده سمیه‌لرک بر حیوان یاخود نبات اسمندن عبارت اولان عنوانلرینه (توتهم) دینیلیر . برقیله‌نک سمیه‌لرینه مخصوص اولان توتهملر دیگر قبیله‌نک سمیه‌لرنده بولونه‌ماز . هرسمیه کندی توتهمنک افاده ایتدیکی حیوان یاخود نبات نوعی کندی اقراسی عد ایدر ، بناء علیه مذکور حیوان یاخود نباتی مبارک طانیر ، اولدوره‌مز ، ییه‌مز . یالکز سنده بر دفعه بر چوق آیینلردن صوکرا اونک یاوروسنی قربان ا لهرق پارچه‌لارلر وسمیه‌نک فردلری اونیییه‌رک تبرک ایدرلر یعنی الوهیتی کوکده‌لرینه نقل ایتک صورتیله «تشارک communion» یاپارلر . بر سمیه‌نک ارککلری اوسمیه‌ده کی قادیئلرله محرم اولدقلردن آنجیق سمیه‌نک خارجندن اولته بیایلر . توتهملرسمیه‌نک معبودلری اولدینی کی اکثریا قبیله‌لرکده توتهملری ، یعنی (بر حیوان یاخود نبات نوعی صورتنده) متجلی معبودلری واردر . ذاتاً اولجه عشیرت ایکی سمیه‌یه منقسم اولوب صوکرا دن بونلر یکیدن سمیه‌لره پارچه‌لانیدینی ایچون ایلک سمیه‌لر (قبیله) ماهیتی آلمشدر . سمیه‌لرک ، قبیله‌لرک توتهملرندن باشقه عشیرتک

هیئت عمومی سنجه، یا خود بر ساحه ده بولونان بوتون عشیرت لرجه تعبدایدیلن بر «عشیری اله dieu tribal» ده وارددر. او حالده فردلر منسوب اولدقلری سمیه یه، قبیله یه، عشیره تعبد ایدیورلر؛ سمیه نك، قبیله نك توتهمی ایله، عشیرتک آلمی بوزمره لرك تمثاللرندن باشقه برشی دکادر. یوقاریده کی عشیرت تشکیلاتی تدقیق اولوتجه ا کلاسیلیورکه سمیه لر منطقه کی (نوعلر) ه، قبیله لر (جنسلر) ه، عشیرت ده (جنس عالی) یه تقابل ایدیور.

ایشانک منطقی تصنیفی، بونلرک اجتماعی قادروله ادخالندن عبارت اولور. بوصورتله بر نوعک داخلنده یالکیز بر صنف انسانلر دکل، بر طاقم حیوانلر، نباتلر، وجمادلر ده موجوددر. مادی طبیعت نقطه نظرندن بری برینه بکزمه یین بوموجودلر قدسیت اعتباریله یکدیگریته ممائلدرلر. چونکه هپسی اساساً سمیه نك توتهمندن متولد عد اولوندینی ایچون بری برینک دینداشی و اقرباسیدرلر. برسمیه یه منسوب انسانلر اوسمیه ده داخل اولان حیوان و نبات و جمادلری عادی خصوصات ایچون قوللانه مازلر، بونلری آنجق مقدس ایشلرده قوللانه بیلرلر. مثلاً اولونک تابوتی آنجق کندی سمیه سنه منسوب آغاچدن یاپیله بیلر، فقط هیچ بر زمان بو آغاچ اودون صورتیله محروقاتده استعمال ایدیله مز. دیمک بر سمیه نك بشری فردلری ایله کونی فردلری آراسنده مشترک بر فصل میز واردرکه اوده عینی (دینی قرابت) ه مالک اولملری، عینی (قدسیت) و (قیمت) ی حائر بولونملریدر.

اوسترایایی بیراقه رق شمالی آمریقایه کله لم: (زونی) لرده دینی کوروشه کوره فضا یدی سته تقسیم اولونمشدر: شمال، جنوب، غرب، شرق، سمت رأس، سمت قدم، مرکز. کائناتده کی بوتون اشیا (کونش، آی، ییلدیزلر، کوک، یه، دکر بوتون حادثه لری و عنصرلریله برابر، حیاتسز موجودلر، نباتلر، حیوانلر و انسانلر) بویدی سته توزیع اولونمشدر. [۱] مثلاً موسملرله عنصرلر شوصورتله بوسمتلره بولونمشدر: شمالک عنصری (هوا)، موسمی (قیش) در؛ غربک عنصری (صو)، موسمی (ایلک بهار) در؛ جنوبک عنصری (آتش)، موسمی (یاز) در. شرقک عنصری (طوپراق) طوپراغک توخوملری، و توخوملری یتیشدیره ن طوکلر)، موسمی (صوک بهار) در. قاشیقچی قوشی، طورنا، اسقوچیا خروسی، آطه چایی خروسی، یشیل میشه الخ (شمال) ه منسوبدر. آی، coyote، ایلک بهار اوتی (غرب) ه منسوبدر. صغین، کییک، هندی، الخ (شرق) ه منسوبدر. بوصورتله تصنیف اولونان یالکیز اشیا اولیوب اجتماعی فعالیتلرده بوسمتلره تقسیم ایدلمشدر. شمال قوتک و تخریبک سمیتدر، حرب و تخریب

اوکا عائددر . صلح و آو غربه منسوبدر . حرارتک سمتی اولان جنوبه زراعت ایله طبابت منسوبدر . کونشک سمتی اولان شرقه سحر ایله دین منسوبدر . یوقاری عالمه (سمت رأس) و اشاغی عالمه (سمت قدم) بوفعالیتلرک مختلف ترکیلری منسوبدر .

هر سمتک معین بررنکی وارددر که اونی تمیز ایدر . شمال (صاری) ، غرب (ماوی) ، جنوب (قیزیل) ، شرق (آق) ، سمت رأس (آلاجه بولاچه) ، سمت قدم (قاره) ، مرکز (هر بررنکی جامع) در . اشیانک بوتصنیفی یالکز جهتلره نظراً عد ایتمه ملی! زونی لرك (پوئه بلو) سی ، یعنی (شهر) یدیه قسمه منقسمدر . بوقسملردن هر بری یدی سمتدن برینه مربوطدر . مثلاً قسملردن بری شماله ، دیکری غربه ، اوچنجیسی جنوبه الح مربوطدر . یدی سمتک رنگلری ، عینی زمانده متناظراً بواجتماعی قسملرکده رنگلریدر . بوقسملردن هر بری اوچ سمیه دن مرکبدر . یالکز مرکز منسوب اولان قسم بر بر سمیه یی محتویدر . عینی زمانده بوسمیه لرك جمله سی توتیه ملیدر . سمیه لرك توتیه ملریخی آشاغیده کی لوحه ده کوستریورم :

طورنا - یاخود قاشیقچی قوشی سمیه سی	شمالده	}
اسقوجیا - یاخود آطه جایی خروسی		
صاری آغاچ یاخود یشیل میشه		
آبی	غربده	}
قویون (چاییر کوپکی)		
ایلك بهار اونی		
توتون	جنوبده	}
مصر		
پورسوق		
صغن	شرقده	}
کییک		
هندی		
کونش	سمت رأسده	}
قرتال		
کول		
قوربنه - یاخود قاره قوربنه	سمت قدمده	}
چینغراقلی بیلان		
صو		
ماقاو پاپاغانی سمیه سی که	مرکزده	}
مرکز نامی تشکیل ایدر . [۱]		

بو اون طقوز سمیه نك یدی سمتہ توزیع ایدلمه سی بدایتده زونی ایلنك یدی سمیه دن مرکب بولونمہ سندندر . آلدہ ایدیان شفاهی و منظوم بروثقه یه کوره زونیلرک و قتیله (یحاق) تسیمه اولونان و آلتی بویوک راهبدن مرکب بولونان اہمیتلی بر راہبلر درنکی وار ایدی کہ آلتی سمیہ یی تمثیل ایدردی . شہالک سیدی اولان راہبہ «آی عرقندہ برنجی» ، غربک سیدیہ «قویوت عرقندہ برنجی» ، جنوبک سیدیہ «پورسوق عرقندہ برنجی» ، شرقک سیدیہ «ہندی عرقندہ برنجی» ، سمت رأسک سیدیہ «قرتال عرقندہ برنجی» ، سمت قدم سیدیہ «بیلان عرقندہ برنجی» ناملری ویریلردی . بو اسملر یوقاریده کی جدول ایله قارشیلشدیریلنجہ کورولورکہ آلتی راہبہ تقابل ایدن حیوانلر (آی مستتا اولق اوزرہ) آلتی سمیہ نك توتہ ملریدر . بوندن باشقہ بو آلتی سمیہ ده منسوب اولدقلری قسملر ایچندہ برنجیلکی حائر در . اوحالده (پوٹہ بلو) نك آلتی قسمی بو آلتی آنا سمیہ دن تولد ایتشدر . یعنی بو آنا سمیہ لر اوچ پارچہ یه آریلہ رق ہربری اوچ سمیہ اولمش و بو صورتلہ اوچر سمیہ دن مرکب آلتی قسم میدانہ کلشدر .

اوحالده یالکز اوسترا لیا لیلرک تصنیفی سمیہ لر اساسنہ مستند اولما یوب زونیلرک تصنیفی ده ظاہر آیدی سمت اساسنہ استناد ایتکلہ برابر حقیقتدہ سمیہ لر اساسنہ مستنددر .
 بونی اثبات ایدن دلیل لردن بریسی شودرکہ زونیلردہ یدیلی تصنیفدن اول آلتیلی بر تصنیف واریامش و بوندن دمہ مقدم دورتلی بر تصنیف موجود ایمش . دورتلی تصنیفی میدانہ کترین عامل ، عشرتک ایکی قیلہ یه آریلہ سیدر . بر قیلہ شالده ، دیگر قیلہ جنوبہ اولونجہ بونلری آیرمق ایچون آرا لرنده شرقدن غربہ کیتمک اوزرہ برخط تشکل ایدر . فی الحقیقہ زونیلردہ اجتماعی تشکیلاتی دورت جہتک تفریقیلہ علاقہ دار ایدن رابطہ موجوددر .

زونیلرک و قتیله ایکی قیلہ یه آیرلدیغنی بزہ بر (اسطوره) آکلاتیور : برنجی بویوک راہب و سحر باز دنیاہ یکی کلش اولان انسانلرہ ایکی چفت یومورطہ کتیردی . بریسی کؤک کبی قویو ماوی و عجائبنا ایدی ، دیگر آنا - یرکبی قویو قیرمز ی ایدی . دیدی کہ «بریسنک ایچندہ (یاز) ، دیگرینک ایچندہ (قیش) بولونیور . ایکی یه آریلہ رق ہر بولو ککز بونلردن برینی کندینہ آلسین» ایلک حرکت ایدنلر ماوی یی بکندیلر . اوقدر سویندیلرکہ یاورولرک قانادی چیقہادی . فقط قانادلری ظہور ایدنجہ قارہ رنگلی اولہ رق چیقدی . بونلر قارغلر ایدی کہ نسللری کرچکل ی بلالر اولدیلر و شالہ دوغر و کتیدیلر .

قیزیل یومورطه لری بکتلر بارلاق (ماقاو) پاپاغانک چقیدیغنی کوردیلر. توخوملری، صیجاقلنی وصلجی آرالرنده تقسیم ایتدیلر. بوصولته درکه زونیلر «قیش اری» و «یاز اری» ناملریله ایکی یه آیریلدیلر. برنجیلر قارغه اولدیلر، ایکنجیلر ماقاوپاپاغانلری اولدیلر. «اسطوره» بوقیله لرك سمیه لره آیرلیدیغنی ده محافظه ایتشدیر: «شمال آداملری طبعترینه، ذوقلرینه، استعدادلرینه کوره آیی اری، چاپیر کوبکی اری، صغن اری، طورنا اری، الح اولدیلر. جنوب آداملری ده عینی صورته آیرلدیلر. سمیه لر تشکل ایتدکن صوکر اشیانک ذاتلرینی آرالرنده تقسیم ایتدیلر. طوکک، قارک، توخوملری (صغن)، (صو) نك توخوملری (قاره قوریغه) یه، الح عائد اولدی.

مع مافیه زونیلرک تصنیفی ایله آسترالیالیرک تصنیفی آراسنده حد متوسط اولق اوزره برتصنیف ده وارددرکه بوده (اوماها) لرك تصنیفدر. اوماهالر (سی یو) قومندن بر عشرتدر. اوماهالرده هم اشیانک سمیه لره کوره تصنیفی هم ده جهتلره کوره توزیعی متجلیدر. اوماها عشرتی ایکی قبیله یه منقسمدر. هر قبیله بش سمیه یی محتویدر. قرارکاهک فتحه سی «دائما تمثالی اوله رق» شرقه متوجهدر. فقط بویوک مراسمک جریان ایتدیکی عادی زمانلرده، ایکی قبیله، عشرتک تعقیب ایتدیکی یولک بری صاغنده دیکری صولنده اولق اوزره قونار؛ بوصولته قوندیغنی زمانلرده ده قیسه لک بریسی جنوبده، دیکری شمالده بولونور. صاغ - صول، جنوب - شمال، یوقاری - آشاغی تعییرلری آراسنده کی دائمی تناظره باقیلنجه قرارکاهک بو ایکی تورلو توجهی حقنده کی روایتلر تألیف ایدیله بیلیر. ایکی قبیله یی آیران یول دائما شرقدن غربه کیدن یول اولونجه طبعیدرکه بری جنوبده، اوتنه کی شمالده بولونور.

مع مافیه او ماهالرده باشقه بر خصوصیتده کوزه چاریبور. قبیله لردن بری جنوبی دیکری شمالی؛ بری کوکی دیکری یری؛ بری صاغی، دیکری صولی ارائه ایتمکه قالمیور. عین زمانده بری مذکر عنصری، دیکر مؤنث عنصری تمثیل ایدیور. (بو حالی ایلریده چینلیرده ده کوره جکز) اوماهالرک بر خصوصیتی ده هر سمیه یه منسوب اشیانک استعمالی او سمیه نك فردلری ایچون ممنوع اوله سیدر. دیکر بر خصوصیتی ده هر سمیه ده سر پوشلرک خصوصی شکلری سمیه نك اسرار انکیز بر علاقه ایله مربوط اولدیغنی موجودک تمثالی اوله سیدر.

بوندن باشقه هر سمیه یا خود تالی سمیه داخلنده برطاقم معین شخص اسملری وارددرکه

دائما اوزمره داخلنده قالیر. و آتالرك روحلری هانکی فردلرده تجسد ایدیورسه بواسملر اولره ویریلیر (تورکلرده دده نك اسمنك طورونه ویرله سی کبی) .
 او ماهاالرده موجود اولان بر باشقه خصوصیت ده بر قاچ سمیه وتالی سمیه مستنا اولق اوزره بوتون سمیه لرك (بیزون) اسمنده کی حیوانك اقسام بدنیه سندن متشکل عد اولونمسیدر (بو حالی تورکلرده کوره جکز) بو صورتده (بیزون) عشیری بر توتهم اولدینی وعشیرتک سمیه لری آره سنده انقسام ایدن بوتون موجودات (بیزون) ك شخصنده بر منظومه تامه ماهیتی آلدینی آکلاشیلور . [۱]

او ماها عشیرتی بر یرده قوندینی زمان قرارگاه دائروی بر شکل کوستیر. بودائره نك ایکی نصف دائره سنی بری صاعده بری صولده اولق اوزره ایکی قبیله تشکیل ایدر. هر قبیله نك اشغال ایتدیکی نصف دائره ده سمیه لرك وتالی سمیه لرك موقعلری معیندر. بو موقعلرك بری برینه یاقین یا خود اوزاق اولسی سمیه لرك اقبالنی دولایسیله دکل ، ایفا ایتدکری اجتماعی وظیفه لرك مناسبی اعتباریله در. بناء علیه ، هر قبیله ده ییلدیرم و محاربه ایله مناسبدار اولان بر رسمیه وارددر. بو ایکی سمیه قرارگاهك فتحه سنده (یعنی شرق جهته ده) یکدیگرینه قارشى اوله رق قونارلر . قرارگاهك حقیقی اولمقدن زیاده آیینی ماهیتی حائر اولق اوزره قولاغوزلغنی ایفا ایدرلر . دیگر سمیه لرده عین عمده یه تابع اوله رق اجتماعی وظیفه لریله کوره نصف دائره لرك دیگر قسملرینی اشغال ایدرلر . [۲] کورولیور که قرارگاهك اشغال ایتدیکی فضا کونی فضانك بر معکسی کبی اولیور . بو حال اوستریالیرك اك تمندلری اولان (ووتر و بالوق) عشیرتنده ده ا واضح بر صورتده متجلیدر . بو عشیرتده ده قرارگاه بر دائره شکلی کوستر .

هر سمیه روزکار کلنك بر جهته متوجهدر . سمیه نك روزکار جهتلریله علاقه سی اوقدر صمیمی در که سمیه یه منسوب فردلر عائد اولدینی استقامته دوغرو دفن ایدیلیر . مثلا بر (وارتوت) یعنی (صیجاق روزکار) ، باشی شالك براز غربنه متایل اوله رق یعنی مملکتده (صیجاق روزکار) اسدیکی استقامته دفن ایدیلیر . [۳]

بو افاده لردن آکلاشیلدی که ابتدائی قوملر عمومی فضایی کندی قرارگاهنك فضا سانه

[۱] L'année sociologique, tome XII, page: 106—109.

[۲] L'année sociologique, tome VI, page: 91.

[۳] L'année sociologique, tome VI, page: 99.

ادخال ایتدیکی کبی کائئانده موجود اولان بوتون اشیایی کندی اجتماعی قادرو لرینه الحاق ایدهرک بر طرفدن اجتماعی ، دیگر جهتدن کونی اولوق اوزره اساطیری بر منظومه منطقیه میدانه کتیریور . شیمدی بو حالی چینلیلر ایله تورکلرده آرایه لم .

ایکینجی فصل

تورکلر و چینلیلر

تورک غنغلرینک اوغوزلره مخصوص اولاننه (اوغوز توره سی) دینیلیر . لطفی پاشا تاریخی عثمان غازینک خانلغه انتخابی شوصورتله تصویر ایدیور « سز قایی نسلندن سکز ، بو ، اوغوز خاندن صوکر ا اوغوز بکلرینک آغاری و خانلری ایدی . کون خان وصیتی ، اوغوز توره سی موجینجه اوغوز نسلندن کیمسه اولمینجه خانلق و پادشاهلق قایی صوبی واریکن اوز که بوی صوبینه دوشمز [۱] » . اوغوز توره سنه دائر اجتماعی تشکیلات و غنغلر دن بر قسمی جامع التوارینخده ، شجره تورکیه ده ، اوغوز نامه ده ، سلچوق نامه ده ، جام جم آینده ذکر ایدلمشدر . چینلیلر دن ده تورکلرک اک اسکی حکومتلر دن بری اولان (تسین) سلا له سنک اعتقاد لرینی اوکره نیورز . طقوز اوغوزلرک (یعنی اویغورلرک) اعتقاد لرینی ده (جهانکشا) ایله جامع التوارینخدن خبر آلیورز . بوروایتلری چینلیلرک (تائوئیم) دینته عائد عقیده لرله مقایسه ایدنجه آرا لرنده بویوک مناسبتلر اولدینی تظاهر ایده جکدر . مع مافیه بونلری فینوالرک و ایرانیلرک اساطیر لریله ده قارشیللاشدیره جغز .

(تائو) [۲] چینجه (طبیعت) یا خود (یول) دیمک در . (تائوئیم) بر نوع (طبیعتجیلک naturisme) در . بودین بری برینه تداخل ایتش بر طاقم منظومه لردن مرکدر . استناد ایتدیکی اک اساسلی عمده لردن بریسی فضانک دورت اصلی جهته کوره تقسیمیدر [۳] .

بو جهتلرک هر برینه ، اونک اداره سنه موکل اولان بر حیوانک اسمی ویریلیر :

شرقه : کوک اژدرها

جنوبده : قیزیل قوش

[۱] عثمانی تاریخی ، احمد راسم ، جلد ۱ ، صیفه ۴۱

[۲] L'année sociologique ک ۶ نجی جلدنده (دورقهام) ایله (موس) ک « تصنیفک بعض

ابتدائی شکری » عنوانی مقاله سی . صیفه ۵۵

[۳] مذکور کتاب ، صیفه ۵۶

غریبه : آق قاپلان
شماله : قاره قابلو مباغه

هر جهت کندی حیواننک اسمنی آلیر و مختلف حالله کوره اوغورلو یاخود اوغورسز صایلییر . فضایی ادارهیه مأمور اولان تمثالی حیوانلر سماکی یری ده اداره ایدرلر . برتبه یاخود جغرافی بر تشکل قاپلانه بکزه دیمی ، تأئوئیزمه کوره ، بو ، قاپلاندر و بناء علیه غریبه در ، بر اژدرهایه بکزیورمی ، اوحالده اژدرها در و شرقده در . بر یردن کوچ ایدیله جکی زمان اطرافده کی اشیایه باقیلییر . اگر یونلر کندی جهتینه موافق شکلره مالاک ایسه لر مثلاً غریبه بولونانلر قاپلانه ، شرقده اولانلر اژدرهایه مشابه ایسه لر بو کوچ اوغورلو تلقی اولونور [۱] .

هر جهتنک بررنکی و بر حیوانی بولونقله قالمز ، سنه نك دورت موسمی ده بو اصلی جهتلره مناسبتداردر [۲] :

شرق : ایلک بهار

جنوب : یاز

غرب : صوک بهار

شمال : قیش

فضانک مرکزی ده نظر اعتباره آلتجه دورت جهته برابر مجموعی بش اولور . بوضوئله بش عنصردن هر بری بوبش سمتدن بریله ارتباط پیدا ایدر . بونک برمثالی تبیت عنعنهلرنده کوریورز : « بو خصوصی آلهلرک فوقنده ، بولوتلرک واحتمالک عمومی بر صورتده مظلم سمانک تشخیصندن عبارت اولان (کوک اژدرها) واردرکه فیرطنه قوپاریر ، خیرکار یاغورلر یاغدییرر ، صولری طغیان ایتدییرر ، طاعونلر وصالغین خسته لقلر کوندیرر ، بو ، تمامیه موغوللرک و چینیلرک اژدرها سیدر . بونک یریوزنده بردشمانی واردرکه (قیزیل قاپلان) در . بو قاپلان اکثراً بش ثمالله ارانه اولونور .

برسی مرکزده درکه طوپراغی تمثیل ایدر ، دیکرلری دورت جهته اولوب آغاچ (کوک) ، معدن (قیزیل) ، آتش (آق) ، صو (قاره) رنگلرنده در . بونلر ، تورکلر ، موغوللر ، چینیلر ، آناملیلر نظرندده مشترکاً محترم طانیلان بش عنصردر .

[۱] مذکور کتاب ، صیفه ۵۶

(بوش عنصر) حالا رسنی ساحرلرک ، آینلرینی اجرا ایدرکن طاشیدقلری بش بایراقده ، (سا-کیا-با) لامالرینک کندی زاویهلرینی تلون ایتدکلری بش رنکده وبالخاصه بودانک تجلیلری اولان بش اقوومک متعاقب زمره لرنده ایزلرینی محافظه ایدیور [۱] ، . سیاره لرده هربری ده بوش عنصردن بردانه سنه ربط ایدیلیر : (زهره) معدنک ، (مریخ) آتشک الی آخره ییلدیزلریدر [۲] . بوش عنصرده بش سنت کبی یاخشی ویامان ، قوتلی وضعیف ، والد یاخود مولوددر [۳] . بواعتمادلرک منشأینی آرایان (ادواردشوان) اونی تورکرده بولویور :

«بش عنصر نظریه سی چینه دوغمامشدر . (قبل المیلاد ۳۷۰-۳۳۵) ده (Vvei) اولکه سنک حکمداری اولان houei زماننده و (۳۱۱-۲۷۹) ده Yen اولکه سنک حکمداری Tchao زماننده یاشایان Tseou Yen درکه چین مملکتنده ایلک دفعه اوله رق بوندن بحث ایتمشدر. فقط بونک تلقینلری ده عکس صداسز قالدی ، چینی روحنه درین برصورتده نفوذ ایده مده دی .

عنصرلر عقیده سی چین تاریخنده آنجق che-houang-ti دن صوکر اهمیتلی بر موقع آله ییلدی . فی الحقیقه بو حکمدار (صو) نک برکتیه حکم سوردیکنی اعلان و بوتون اولچولری وقانونلری بو عنصرک خاصه لرینه کوره تعیین و تقریرایتدی . بونکله برابر بو حکمدار آتالرینک مثالی تعقییدن باشقه برشی یاپمادی ، چونکه عنصرلر نظریه سنک اساسی Tsin حکمدارلرینک چوق اسکی برزماندن بری یوقاریده کی (دورت خاقان) ه کسدکلری قربانلرده مند مجدر : یشیل خان ، صاری خان ، قیزیل خان ، آق خان . او خالده عنصرلر نظریه سنک بک اسکی برزماندن بری Tsin مملکتنده موجود اولدینی کوردونور کبی اولیور . فقط ، Tsin اولکه سی یابانچی بردولت اولدیغندن Tseou-yen طرفندن کندیلرینه اوکره تیلنجه یه قدر چینلیر بونک جاهلی قالدیلر . و آنجق Tsin پرنسپلرینک بوتون چینه حاکم اوله لری Tsin لرک خارجدن کتیردکلری فکرلری اونلره ابرام ایله عرض ایتدکن صوکرادرکه قطعی برصورتده قبول ایتدیلر . مع مافیه چینلیر بونی آنجق تبدیل ایدره ک قبول ایله دبیلر فی الواقع Tseou-yen ده ابدایتده بش عنصردن بحث ایتدی واوندن صوکره ،

دائما عنصرلریش صایلدی . فقط ، پک اسکی زمانلرک اعتقادلرینی دیکشدرمه دن محافظه ایدن دین ، Tsin اولکه سنده یالکیز یوقارده کی دورت خانه عبادت ایدلدیکی خبر ویریور . او حالده اوزمان یالکیز دورت عنصر بولوندیغی آکلاشیلیور .

رقتا که هان سلاله سنک مؤسسی اولان چینی Lieou pang ، تسین اولکه سنی اله کچیردی ، تسین بکلرینک یوقارده کی دورت خانه عبادت ایتدکلرینی کوردی (قبل المیلاد ۲۰۵) وتعجینی بوصورتله اقاده ایتدی : « بن کوکده بش سلطانک اولدیغی اوکره عیشدم . حال بوکه بوراده دورت دانه یه ایتانیلیور . بونک حکمتی نه در ؟ » کیمسه بومسئله یی ایضاح ایدمه دیکی ایچون کندیسسی شو یولده جواب ویردی : « آکلادم ، بونلرک بشه بالغ اولمه سی ایچون بن بکلنیوردم . » ادوار شاوان بوسوزلری سوبلدکن صوکر (یوقاریده کی خانلر) ، عنصرلر منظومه سنک خصوصی برحالی اولدیغی ، وعنصرلر تسین لرده دورت ایکن چینیلرک اوکا بریشی علاوه ایتدکلرینی ، وتسینلرک ایسه تورک [۱] اولدقلمی ، تورکلر دورت جهته مرکزی قاریشدرماز ایکن ، چینیلرک بوعنه یی تورکلردن آله رق دورت جهته مرکزی ده علاوه ایتدکلرینی ایضاح ایدیور . [۲]

عجبا دورت جهته عنصرلرله ، رنکلرله ، موسملرله ، دورت حیوانک اسمیله نه مناسبتی واردر ؟ (ادوارد شاوان) ک اثرنده کی برقیصه فقره بزمعمانک آناختارینی ویریور : (Yue ling نك Li Ki صحیفه سنده کی) ایلک امرلری دییورکه سمانک اوغلی ایلک بهارک اوچ آینه (قویون) ، یازک اوچ آینه (خروس) ، سنه نک اورته سنده (اوکوز) ، صوکه بهارک اوچ آینه (ایت) ، قیشک اوچ آینه (طوموز) اتی یر » [۳] .

(دیوان لغات الترک) ک ۲۹۱ صحیفه سنده ده شویله یازیلشدر :

« تورکلرده هفته کونلرینک آدلری یوقدر . هفته اسلامیتله برابر طانیلدی . ایلرک اسملری ده بویله . بونلر شهرلرده عربجه آدلانیور . کوچهلر وهنوز اسلامیتی قبول ایتمه مش

Le cycle ture des douze animaux, édouard chavannes, leide 1906, [۱]
page : 18-50.

[۲] تسین تورکجه طوسون کله سنی آکدیریورکه شرق تورکجه سنده (تندن) در . کول تکیین کتابه سنده رئیس عنوانی اولان (تندن) کله سی ده بواصلدن اولمالیدر . « دیوان لغات الترک » ک ۳۳۵ نجی صحیفه سنده بواکی کله یه باقیکنز .

[۳] ذکر اولونان کتاب ، صحیفه ۳۳ .

اولان جاهلیلر آیلری دورت موسمه کوره تسمیه ایدرلر. بونلرده هراوچ آیک براسمی واردر؛ سنه نك کچیشنی بونلرله افاده ایدرلر. مثلا نوروزدن صوکرآکی ایلک بهارک ایلک آینه (اوغلاق آی) یعنی اوغلاق آیی دیرلر. بوندن صوکرآکی آیه (الغ اوغلاق آی) یعنی بویوک اوغلاق آیی دیرلر. چونکه اوغلاق ایکنجی آینده بویور: بوندن صوکرآکنده (الغ آی) دیرلرکه بویوک آی دیمکدر. چونکه بوآی یازک کوبکیدر. سودی چوقدر. مواشی به وطور اغه عائد بوتون نعمتلی اظهار ایدر. دیگر آیلرده بوصورتهلدر. استعمالی آز اولدینی ایچون ذکر ایتیمورم.

ادوارد شاوان، کتابنده شویله یازیور: [۱] (چینیلرک ها کاس دیدکلی) قیرغیزلر سنه نك باشلانغیجه (موشینک آی) دیورلر. اوچ آیی بر موسم صایورلر. بوصورتهلر سنه، Vin، اشارتنده اولدینی زمان اونی (قاپلان) تسمیه ایدیورلر.

(موشینک آی) ده کی (آی) کله سنک بو کون بیلدی کمز معناده اولدینی ذکر ایتدکن صوکرآ (موش) کله سنک (قلا پروت) طرفدن شرق تورکجه سنده کی موز=بوز اولدینی سویلیور. قوشانلرک عجملرله اختلاطنه مبنی بو کله نك فارسیده قویون دیمک اولان (میش) اولمه سی ده ا محتملدر. بوصورته قویون ایله آغاچ آراسنده کی مناسبت (میش) ایله (بیشه، میشه) آراسنده کی لفظی مشابهته ده ایضاح اولونه بیلیر. وولغا بویینده کی (میشر) تورکلی ده بوصورته ایضاح اولونور.

ایلریده کوره جکمز وجهله تورک توره سنده و تائوئیزمده کی حیوانلر، آارلرنده کی مشابهتن دولای بعضاً بزى برینک یرینه قائم اولور:

قویون، قوزی، کچی، اوغلاق کله لری اکثریا عینی معنایی افاده ایدرلر. ناصلکه قوش، طاووق خروس کله لری ده بویله در.

او حالده (دیوان لغات الترک) کوره ده ایلک بهارک حیوانی (کچی) یعنی قویوندره دیگر موسملرکده بویله برر اسمی اولدینی وهر موسمه عائد اوچ آیک بو اسملرله مرکب شکلریله افاده ایدلریکی یوقاریکی عبارده دن آکلاشیلیور. موسملره عائد اولان بواسملرک بر حیوان آدی اولدینی ده ذکر ایتدیکی مثالدن سزبانور. عجبا دیگر موسملرک حیوانلری ده (قوش)، (ایت) و (طوموز) اولدینی - حقلی اوله رق - فرض ایده مزمی یز؟

بو حیوانلرک ماهیته کلنجه، بونی آکلامق ایچون (جامع التواریخ) دن آلدیغمز آتیده کی عبارتینی تدقیق ایدمه لم :

« و بو بکر می دورت بویک (اوغوز بویلی) هر بریسی ایچون بر حیوانی تخصیص ایتدیله . ناکه بو حیوان او بویک اونغونی اولسون . بو گه نك اشتقاقی (اینق) درکه تورکجه مبارک معنایه در . ناصل که (مبارک اولسون) موقعنده (اینق بولسون) دیرلر . عادت شویله درکه بر حیوان بر قومک اونغونی اولنجه ، مادامکه اونی تفال ایچون مبارک عد ایتشلر در . (او قومک فردلری) اوکا قصد ایتزلر و تمرضده بولونمازلر ، اتی یملر . بو گونه قدر بوعادت جاریدر . و بوتون او قوملر (اوغوز بویلی) کندی اونغونلرینی طانیرلر »

بو افاده دن آکلا شیلدیغه کوره (اونغون) (توتهم) جنسندن مقدس بر حیوان اسمیدر . فقط بر حیوان اسمی (توتهم) اوله بیلیمک ایچون اونی مقدس طانیان سمیه نك ده بو اسمله آدلانمیه سی لازمدر . ایلریده کوستره جکمز وجهله بونی اوغوز بویلرنده صریح بر صورتده کوره میورز . حال بوکه تاریخی تدقیقلر ، دورت جهته تقابل ایدن دورت اونغونک یعنی (قویون ، قوش ، ایت ، طوموز) اسملرینک متأخر آ بو جهتلرده ساکن اولان دورت تاریخی قومک آدلری اولدیغنی کوستریور .

تاریخ بزه تورکلری ابتدا شرقد (هیونغ-نولر) یا خود (هونلر) ، جنوبده قوشانلرک اجدادی اولان (یوشیلر یا خود یوتیلر) ودها اسکی بر زمانده (تسینلر - طوسونلر) اولقی اوزره کوستریور . بونلرک شمانده (تونغوزلر) ، غربنده (ساقالر) نامیله ایکی قوم ساکن بولونیور . چینلرک (هیونغ-نو) آوروپالیرک (هون) نامی ویردیکی قومه عجم و عرب تاریخلری (قون) اسمنی ویریور .

(w. Bang) ایله (J. Marquart) ک مشترک اثری اولان 1314 تاریخنده برلنده طبع ایدلمش (ostturkische dialektstudien) نامنده کی کتابک ۳۹ نجی صحیفه سنده « القانون المسعودی » دن آلان آتیده کی عبارت بو حقیقی تأیید ایدر : « فقط بیتدی من مساکن ترک المشرق من قایی وقون وخر خیز وکیماک والتغز غز وارض التרכانیه وفاراب وبلاد الخزر وشمال بحر هم واللان ولسریر ین هذا البحر وبحر طرابزانده .. الخ » . بته مذکور کتابک ۴۰ نجی صحیفه سنده (جامع الحکایات ولامع الروایات) نامنده کی اثر دن آلان آتیده کی عبارتده بونی مؤیددر : « وازقبایل بزرک ایشان غزی اند وایشان دوازده

قبیلہ اند و بعضی غز خوانند و بعضی را ایغر و بعضی چون سعادت اسلام درین بلاد مرتفع شد ایشان مسلمان شدند و در اسلام آثار خوب ظاهر کردند و چون کفار غلبه کردند ایشان از زمین خود دو رشدند و در شهر های اسلام در آمدند و ایشانرا ترکان خوانند و بعضی ازان قوت کردند تا در عهد جغری تکین بیرون آمدند و جهان بگرفتند و پادشاه شدند و خاندان سلجوقی مدتها در جهانداری و کشور کشائی بماند و از ایشان مرقه اند که ایشانرا قون می خوانند از زمین قتا بیرون آمدند و مراکز خود را بکذاشتند بسبب آنک تنکی چراخوار . . . کمی مرتجعاد (اکنجی قوچقار) خوارزم شاهی از ایشان بود پس جماعتی ایشانرا قاصد شدند که ایشانرا قای خوانند بعدد وعدت از ایشان بیش بودند ایشانرا از مراعی خود دور کردند و ایشان بزمین ساری رفتند و اهل ساری بزمین ترکانیه رفتند و غزرا بزمین بجناکیه شدند نزدیک ساحل دریاء ازمینه و از ایشان قبیلۀ دیگر است که آنرا خرخیز خوانند و جمعی بسیارند و مساکن ایشان میان مشرق صنفی است و میان کیماک و کیماک در شمال ایشانست و یغما و خرخیز در مغرب ایشان و از عادات خرخیز آنست که مردکان خود را بسوزند . . . دیگر از ترکان خرخیز اند و مسکن ایشان کوه یونس بوده است و آن کوه کوه زرسب و ایشان بندگان تغز غز بودند و بروی عاصی شدند و بزمین ترکستان بیرون آمدند و بعض در بلاد اسلام آمدند و ایشان نه فرقتند : سه چکلی و سه هسکی و یکی ندا و یکی کوالین و تخسین .

بوعبارہ لردن «هیونخ-نو» لرك قونلر اولدینی آکلاشیلور. بوکله ، هیونخ نولرك مسکنی اولان (اورقون) اولککسنگ اسمنده، و تورکلرك التجاکاهی اولوب (ارکنه قون) یعنی (طاغ صیرتی قونلری) نامنی آلان متقبوی اولککک اسمنده ظاهر اوله رق مندرجدر . قون کله سی ، (اسپجباب) ایله (بلاساغون) آراسنده اوطوران (آرغو) تورکلرینک لهجه سنده قویون معناسه در . [۱]

بوصورتله هیونخ-نولر آق قیونلی و قره قیونلی عشیرتلرینک اجدادی اولان قونلردن عبارت اولدینی تظاهر ایدیور . و قیون اسمنک بوراده (توتهم) ماهیتنده اولدینی ده آکلاشیلور .

یوشی یا خود یوتیلر، قونلر طرفندن شیمدیکی شهنسی و قانسو ولایتلردن چیقاریلدقدن صوکر یا ختره کیدوب اوراسنی ساقلارک الدن آلیورلر، واوراده (قوشان) تسمیه

اولونیورلر . قوشانلرک فارسلیلرله همحدود اوله لرینه نظراً (قوشان) کله سی . (قوش)
کله سنک فارسی جمعی اوله بیلیر؛ ناصل که دیوان لغات الترکه کوره ارن (ارلر) و (اغلان)
اوغوللر صورتند بونوع جعلر موجوددر . (صحیفه ۷۳ و ۷۰) (قایان) کله سی ده (قای) ک
جمعی اولمق لازم کلیر . یونی یاخود یوشی کله سی ده شرق تورکجه سنده اوکوز معناسنه اولان
(اود یاخوداود) کله سنک چین تلفظه اویدورلمش برشکلی اوله بیلیر . [۱] (اوغوز) کله سنک
(اوق اوز) اولدینی وانغ ایله مارقارک یوقاریده ذکر اولونان مشترک اثرنده ده درمیان
اولونمشدر . یالکز اوراده (اوز) کله سنک اوکوز معناسنه (اوز) کله سی اولدینی ذکر
ایدیلیور . « تسین » کله سی تورکجه (طوسون) کله سنک چینلیاشمش برشکلی اوله بیلیر .
دیوان لغات الترکه (تذن) کله سی هم (طوسون) معناسنه ، همده (عریف القریه
وموزع المیاء فی الشرب) معناسنه اوله رق ذکر ایدلمشدر . (صحیفه ۳۳۵)

کول تکین کتبه سنده (صحیفه ۱۲۸) (تودون) کله سی (یاماتار) اسمنده بررئیسک
عنوانی اوله رق مذکوردر . آوارهونلرینک صوک حکمدارلری (تودون) ایله (قایام = قایان)
ایدی ؟ [۲] اوحالده (بوغو) و (شانه = شحه) (بوری) کله لری [۳] کی (تودون)
کله سنک ده ابتدا بر (اونفون) و (ایل) اسمی ایکن بویالک رئیس لرینه ده عنوان اوله رق
استعمال ایدلیدی آکلاشلیور . (بوغوویباغو) کله لری (عشیرت رئیس) معناسنه
برعنوان اولدینی معلومدر مسعودینک (شانه) صورتند [۴] قولاندینی کله « که اصلی
قورت معناسنه اولان (چنه) در » شحه صورتند عریجه لاشدیرلمش اوله رق لسانمزد
الیوم مستعملدر . اوحالده عینی اونفونلره مالک اولدقلرینه نظراً یوشیلرله تسینلرک عینی
قوم اولدینی آکلاشلیور . شیمدی مسئله توضح ایدیور : یوشیلرکه تسینلرک خلفلری
اولمق محتملدر (اوکوز معناسنه اولان) اوزلر ایدی . قونلر طرفندن (باختر) اولکهنه
سورولدکن صکرا اوراده ابتدالری بش ایله منقسم اوله رق یاشادیلر . قبل المیلاد (۳۰)
تاریخنده بونلردن (قوشان) اینلک رئیس اولان (کوچلک) دیگر دورت ایلی ده زیرحاکمینه
آله رق کندیسنه (قوشان حکمداری) نامنی ویردی . بوندن صکرا قوشان نامی بوتون
یوشیلر طرفندن کندیلرینه ملی بر اسم اوله رق قبول ایدلیدی . [۵]

[۱] دیوان لغات الترک ۴۷ و ۹۱

[۲] بوبوک آنسیقلوپدینک (هون) ماده سنه باقیکن .

[۳] توکیو خاقانک اطرافنده کی پیکره (بوری) دنیلردی که (قورد) دیکدر (اورخون
کتبه لری ، صحیفه : ۵۹)

[۴] Le Turkestan et le tibet, page : 98.

[۵] Grande encyclopedie, tome 26, page : 952, G. huart.

اوغوز بويلىرىنىڭ آلتى اونغونى (شاهين ، قارتال ، طوشانجيل ، صونغور ، چاقىر واچ قوش) ناملىرىدىكى آوجى قوشلاردىن عبارتدۇر. اوحالده تىنىلار ، يوشىلار ، قوشانلار واوغوزلارنىڭ عىنى قوم اولدىغى تظاهر ايدۇر. بونىڭ ايجوندىركە يوقايدە چىنجهدىن نقل ايتدىكىمىز فقرەدە سىمانىڭ اوغلى يازىك اوچ آينىدە (خروس) يىكلە برابر سىنەنىڭ اورتەسىندە يعنى يازىك نىهايتىدە (اوگوز) يىور .

بو حادثە شو صورتلە اىضاح ايدىلەيلى : توركلر اسكى زمانىدە (دورت اولوس) دن مركب (برايل) حالندە ايدىلار. كرك (ايل) وكرىك (اولوسلار) اونغونلىرىنىڭ اسملىرىلە تىسمە اولونورلردى. ايلنىڭ اونغونى (طوسون = اوگوز) ايدى . ايل مركزى برماھىتى حائز اولدىغى ايجون ، اوگوزە عائد مىراسىمىڭ سىنەنىڭ باشى ايلە اورتەسىندە اجرا ايدىلدىكىنى كورسوز . ايلرىدە سىنەنىڭ باشىدە شەردىن خارجه طوپراقدىن ياپىلىش آلتى اوگوز چىقاريلدىغى كورەجىك . يوقايدەدە سىنەنىڭ اورتەسىندە سىمانىڭ اوغلى اوگوز يىدىكىنى بيان ايتدى . اوحالده (ايل) ك اونغونى (تسین يعنى طوسون) ايدى كە بالاخرە (يوشى = يوتى يعنى اود = اوز) ودها صوكرادە (اوغوز) اولدى . دورت اولوسىڭ اونغونلىرى ايسە شىرقەدە : (قويون = هيونىغ نو) شىالە (طوموز = تونغوز) ، غەربەدە (ايت = ساقا) ، جنوبىدە (قوش = قوشان) ايدى . دىكر تورىڭ اونغونلىرى يعنى ايل اسملىرى بوايلىك اونغونلاردىن انشىعاب ايتىشدر . بومسئەلى «اون ايگى حيوانلار» بىخندە دىھا زىادە تعمىق ايدەجىك .

(اوغوز) ك (اوق ، اوز) كەلەلەندىن مركب اولدىغى سويلەمشىم .
(ديوان لغات الترك) ە كورە (اوك) عقل وفطنت مىناسىندە . عقللى دىمىڭ اولان (اوكا) كەلسىدە بوندىن مىشتقىدر [۱] . بو كەلەندىن (اومق) فعلىدە تشكىل ايتىشدر كە تىقطن ايتىمىڭ ، آكلامق مىناسىندە [۲] . مع مافىە ديوان لغات التركدە مذكور اولماقلى برابر (اوق) كەلسىدە (اوك) كەلسىڭ مىترادى اولەرق قوللاندىغى آكلاشلىيور . چونكى بوندىن مىشق اولان (اوقوش) كەلسىدە عقل وفطانت مىناسىندە [۳] . (اوغان) اللهە ويرىلەن برىصفتقىدر كە ديوان لغاتىڭ دىدىكى كى (قادر) مىناسىنە اولمايىوب (علم) مىناسىنە اولقى لازم كلىر .

[۱] صحيفە ۴۹

[۲] ديوان لغات الترك صحيفە ۱۱

[۳] ايضاً ، صحيفە ۶۰

آمریقاده کی اسکی (پرو) جمهوریتنده مخبره ایچون برشریت اوزرندده یاپیلان مختلف رنگلی دوکوملر استعمال ایدیلیردی . [۱] بو حال چینلیردهده واقعدی [۲] . عربجهده (عقل) کله سنک (ایپ) معناسنه اولان (عقل) دن مشتق اولمسی احتمال که اسکی برزمانده عربلردهده مخبره ایچون (دوکوملی ایپ) قوللانیلمه سندن ایلری کیشدر . تورکلردهده (عقل) ه (اوق) دنیلیمسی مخبره ایچون چته له لی اوقلرک قوللانیلمه سندندر . اوغوزلر کندی دینلرینه و مدیتلرینه تابع اولمایانلره (نات اری) دیملرینه مقابل بودیست و صاحب کتاب اولان اوغوزلرده اوغوزلره وبالاخره اونلر کی اسلامی قیول ایدن دیگر تورکلره بوسیدن دولای (چوماق اری) دیرلردی [۳] .

تورک و تاتار ایللریک رئیسلی بویلرله مخبره ایچون Khé-mou دینیلن برطاقم کوچوک چوماقلری (اوقلری) قوللانیلردی . بو اوقلر اوزرینه معناسی کندی ارده لرندده معلوم اولان برطاقم چیز کیلر چیزیلیردی . هر بویک سفره کوندره جکی آتلیک و انسانلرک عددی بو چیز کیلردن آکلاشینلیردی [۴] . سلچوقیلر هنوز حکومه نائل اولماش بولونقلری برزمانده عسکرلک مقاوله سی یایمق اوزره رئیسلی اولان (اسرائیل بوغو) یی سلطان محمود غزنوی یه کوندر دیلر . محمود غزنوی نه قدر آتلی کتیره بیله جکی کندیسنه صوردی ؛ بوغو دیدی که « ایشته ، براوق بونی بزه کوندر دیکک کبی سکا یوز بیك آتلی کتیر یزه » سلطان محمود « یا بوقدر عسکر کفایت ایتمز ایسه » ؛ « ایشته دیگر براوق ! بزه کوندر ، اللی بیك عسکر کتیره جکیز . » - « بوده کفایت ایتمز ایسه ؟ » - « ایشته ، نم اوقم ! بونی بزه کوندر دیکک حالده ایکی یوز بیك عسکر کله جکدر . [۵] » دییه جواب ویردی . « اوقومق » مصدرینک (اوق) دن مشتق بولونمسی ده بوفکری مؤیددر . [۶] تورک خانلرینک بویلره (اوق) واسطه سیله امرلر تبلیغ ایتمه سی بویلر ده (اوق) تسمیه ایدلمسی موجب اولمشدر . اوغوزلرک (بوز اوق) (اوچ اوق) دییه ایکی قوله

Orphéus, page : 232. [۱]

Les lois psychologique du symbolisme, page ; 23 [۲]

[۳] دیوان لغات الترك، صحیفه ۳۱۹

Les lois psychologique du symbolsime, G. Ferrero, page 29 paris, [۴]

félix alcan, 1895.

[۵] تورک تاریخی، نجیب عاصم، صحیفه ۲۴۶

[۶] . نم ظنمه کوره (اوق) کله سی (یاق) کله سنک اوغوزجه سیدر . بو صورتله یاقوت و اوغوز کله لری عینی معنای افاده ایدر .

آیرلهسی بوندن در . ینه (اوق) دن مشتق اولان (اوغوش) کلهسی ده (عشرت) معناسنه کلیر [۱] . اوکسوز [۲] اوکرنمک ، اوکوت ، (اوغول ، اوغلان) کلهلری ده بوجوهردن مشتقدرلر . بوفاده لردن آکلاشیلیورکه (اوق) عقلک تمثالی کیدر . فینوالرده (Ukko) اک بویوک الهک اسمیدر [۳] . تورکلرده کی اوغان کبی (اوغوزخان) ک نه اولدیغنی ایلریده کوستره جکز . شیمدی ینه (توتهم) مسئلهسنه کلهلم . بر حیوانک (توتهم) اولمهسی ایچون یالکز اونک عائد اولدیغنی بویک اسمی اولمهسی واو بوی طرفدن مقدس طانیلمهسی کافی دکلدر . عینی (توتهم) ه مالک اولان فردلر بری برینک محرمی اولوب یکدیگریله اوله نه منزلر . اوغوزخان احتمال که دینی مانعهلر دولایسیله درکه عمجهلری اولان (کرخان) و (کرخان) ک قیزلرینه التفات ایتیمور . یالکز (اورخان) ک قیزینه التفات ایدرهک اونکله عائله تشکیل ایدیور [۴] . اورخانک (اورقون) ایله مناسبتنه باقیلنجه بوقیزک قولردن اولدیغنی آکلاشیلیر . بوندن سزیدیکنه کوره بر بویک فردلری بری بریله اولنه مدیک کی لاعلی التعین یالکز بویلردن ده قیز آلنه ماز ، هر بویک (حلیل connibium) ی اولق اوزره یالکز بر بوی واردر . اوسترایلاده و شمالی آمریقا هندیلرینده بو حالک مثاللری چوقدر . مع مافیه بومؤسسهنک تورکلرده ده جاری اولدیغنه دائر یوروتدیکمز بومطالعهلر شیمدیلک احتیاطله تلقی اولونمالیدر .

ساقالره کلنجه ، بو کله فارسیده (ایت) معناسنه در . (تاجیک = تازی ، جت ، یت ، ایت) کلهلرنده ده بو معنا ظاهر در . اوغوز خان منقبه سنده اوغوزلرله حرب ایدن (ایت براق) قومی واردرکه بونک ساقالر اولمهسی ممکندر . چونکه یوشیلر اونلرله حرب ایدوب مملکتلرینی ضبط ایتدیلر . (براق) محمود کاشغری یه کوره [۵] کودهسی چوق توپلو اولان کویک معناسنه در . آق بابا اختیارلاینجه ایکی یومورطه یومورتلارمش ، بریسندن (باراق) چیقارمش که چوق قوشمقده و آوی ای محافظه ایتکده امثالنه فائق ایمش ، دیکرندن آق بابانک صوک یاوروسی دوغارمش .

[۱] دیوان لغات الترك ، صحیفه ۵۹

[۲] ایضاً ، صحیفه : ۸۹

L. Léouzon le duc, kalevala, page . 5, paris, c. marpon et e. flammari- [۳] on. 1879.

Das kudatku bilik, radloff, tome1, page : xvi st petersbourg, 1891. [۴]

[۵] دیوان لغات الترك ، صحیفه ۳۱۵

ایتك قوشله اولان مناسبتی ایران اساطیرینه (سیمرغ) شکلنده کیرمشد. (سك) کویك، (مرغ) قوش دیمکدر. ساقارک اسمی (سیستان، سجستان) اولکک سنك عنواننده قالمشدرکه بوملک رستمک باباسی زالک مملکتیدر. (سیمرغ) ده او جهته یاشایان بر قوشدر. دیوان لغات الترکه (اذکش) عسرتندن بحث اولونویورکه بوده (ایت قوش) محرفی اولسه کرک. تونغوزلره کلنجه آلآن اسکی تورک اولکک سنك شالنده بو اسمده بر قوم موجوددر. فقط بو دورت قومک فضانک دورت جهتی آرالنده تقسیم ایتدکیرینه باقیلیرایسه، اک اسکی زمانلرده بونلرک بر ایلک دورت بوی اولق صورتیه بر وحدته مالک اولملری لازم کلیر.

بو حاله کوره، قونلر وقوشانلر کی تونغوزلر وایت باراقلرکده تورک اولسی اقتضا ایدر. بو اسملر بالآ خره اونلرک تابعیتده بولونان دیگر قوملرده انتقال ایدمیلیر. (طوغرول) عربلرک عنقاسنه، عجملرک سیمرغنه بکزر خیالی بر قوشدر. دیوان لغات الترک شویله تعریف ایدیور: «هو جارح من سباع الطیر. وهو يقتل الفأ من البط ویا کل واحدا» [۱]. دوسون، رشیدالدیندن نقلاً، شوصورتله توصیف ایدیور: «طوغرول کیمسنک کورمیدیکی فقط عربده عنقانه قدر مشهور ایسه بو قوملر آراسنده (تورکلر ومغوللر) اوقدر معروف اولان بر قوشک اسمیدر. دیورلرکه آق بابایه بکزرمش. پنجهلری چلیک قدر سرت وکسیجی ایمش. بر اوروشده ایکی اوچ یوز قوش اولدورورمش. بوشیلری نقل ایدنلر شونیده علاوه ایدیورلرکه بوقوشی هر نه قدر کورن یوقسهده آوجیلر اکثریا هوادن بردفعده عین یره مختلف جنسده ایکی اوچ یوز قوشک دوشدیکنی وبونلرک کافه سنده باشلرک وجوددن آیرلمش، قارینلری یارلمش، آیاقلری قیرلمش اولدیغنی کورورلر ایمش. بو حادنه دن استدلال صورتیهدرکه بوقوشلر آنجق بویله خارق العاده بر قوته مالک آوجی بر قوش طرفدن اولدیرلر بکنه حکم اولونمشدر. «اوغوزنامهده سالور قزان توصیف اولنورایکن «تولو قوشک یاورسی» دینیلورکه «طوغرول» یاخود «تویلو قوش» دیمک اوله جق. بودورت قومک، بر «ایل» ک دورت بوی اولدیغنه باشقه بر دلیلده کوستره بیلیر: ابوالغازینک بیاننه کوره (تورک) ک دورت اوغلی اولدی: تونک، چکل، بر سجار، املاق. تورکدن صوکر (تونک) پادشاه اولدی. [۲]

[۱] دیوان لغات الترک، صیفه، ۴۰۰

[۲] اوشال شجره تورکی احمد وفیق پاشا ترجمه سی، صیفه ۱۳

(تونک) کلهسی ایله (تونکوز) کلهسنک عین شی اولدینی آشکاردر. چین منبعلرندن نقلاً کتاب العلم النافع [۱] ک افاده سنه نظراً تورکلردن اک اول حکومت تشکیل ایدن تونغوزلردر :

«میلاددن ۲۴۳۲ سنه اول حکومت سورهن (تیکو) یاخود (قائوسین) اک اوغلی (یهن-یو)، (تونغ-هو) لرك یاخود شرق تاتارلرینک جدی صایلیور.» بو صورتله تورکدن صوگرا (تونک) ک حکمدار اولدینی آکلاشیلدینی کبی، اصل تونغوزلرك تورک اولدینی ده تظاهر ایدیور.

(چکل) کلهسنک اشتقاقه کنجه (اجکو) دیشی کچی دیمکدر [۳] که (اجکو ایلی) تعیری بوندن حصوله کیشدر. اوغلاق چاغیرلرکن (جک جک) دیه باغیرلرمش [۴]. بو صورتله (چکیل) کلهسی (قون) کلهسنک ایکنجی براسمی اولور [۵]. چکیل تورکجهسی، اورخون کتابه لرنده یازیلان توکیو (که اسکی قونلرك احفادیدر) تورکجهسنک عینی اولدینی بو کتابه لر ایله دیوان لغات الترکده چکیل تورکجهسی حقنده ویریلن معلوماتدن تامیله تظاهر ایدیور. بوندن باشقه (دیوان لغات الترک) ده بویله برخبره تصادف اولونیور [۶] «اوغوزلرك مملکتی بوقلعه (چکیل قلعہسی) ایله ملاصق اولدینی ایچون دائماً چکیلرله محاربه ایدرلردی. حتی بوکونه قدر آرالرنده اسکی عداوتک ایزلری موجوددر. اوغوزلر چکیلرک قیافتی لابس اولان بوتون تورکلر چکیل نامنی ویرلر. یعنی جیچوندن یوقاری چینه قدر امتداد ایدن تورک ایللرینک کافه سنی چکیل عدایدرلر. حال بوکه بوخطادر.» بو افاده دن آکلاشیلدیغنه کوره غربی تورکلر اولان اوغوزلر بوتون شرقی تورکلر (چکیل) نامنی ویریورمش. محمد کاشغری (تورک) کلهسنی بالخاصه شرقی تورکلر حصر ایتدیکی، و چکیل نامنده معین ایللری کوردیکی ایچون بو استعمالی دوغرو بولیور. اصل، تورک کلهسنی برشعبه یه حصر ایتک یاخود بو شعبه یی خصوصی

Turkestan et tibet, page: 38 [۱]

[۱] کتاب العلم النافع، آرتور لومله ی داویدیس، فرانسجه ترجمه سی، صحیفه ۱۷، لوندرد ۱۸۳۱

[۳] دیوان لغات الترک، جلد ۱، صحیفه ۱۱۵

[۴] ایضاً، صحیفه ۲۸۰

[۵] غلط اوله رق اویغور دینلن اسکی اورخون تورکلرینک ایلك حکمداری اعقل اقوام صاییلان (ایشکیل یعنی چکیل) بودوندن (منکوبای) نامنده بریدر. (رادلوف صحیفه : XXVL)

[۶] دیوان لغات الترک، جلد ۱، صحیفه ۳۳۰

اسمندن محروم ایله مك یا كلش بر حرکتدر . كول تكین کتاه سنده توکیولر آراسنده (ایشکیل) نامنده بر بوی ذکر اولونیورکه (چکیل) دن عبارتدر . ذاتاً بر ایلک مختلف زمانلرده مختلف بویلرینک اسمیله تسمیه ایدیلدیکی تورک تاریخنده کثرتله واقعدر . بوسیله بناً چکیل لری قون ایلنک بر بوی اولقله برابر اونک مقامنه قائم اولمشده کوره بیلیرز . ناصلکه اوغوزلرده اوصورتله کورمش ایدک . بومقالهده شرق تورکجه سندن بحث ایتدیکه دائماً اوکا (چکیل تورکجه سی) دییورم . چونکه ، دیوان لغاتدن ، او لسانی اک دوغرو بر صورتده محافظه ایدنلر چکیللر اولدیغی آکلاشیلیور .

املاق بو کونکی تورکجهده (انه نمش خروس) دیمکدر . بو کله نك اسکی زمانده علی العاده خروس معناسه اوله سی محتملدر .

(بارسجار) ه کلتجه چین غننه سنه کوره غریک اونغونی (قابلان) اولدیغی کورمشدک . بارس قابلان جنسندن بر حیواندر . (جار) آغیر کووده لی معناسه اولقله برابر [۱] (چوره) ، (سور) کله لرنده اولدیغی کبی (روح) معناسه ده کلیر .

بوراده چین غننه سیله تورک غننه سی بری برینه قاریشیور . فقط بو چین غننه سنک ده اساساً تورکلردن آلدیغی ایلرده کوره جکیز .

بو افاده لردن آکلاشیلیورکه اک اسکی زمانلرده تورک ایلی درت بوی محتوی ایمش ؛ بو بویلر (قون یاخود چکیل) ، (قوش یاخود املاق) ، (ایت یاخود بارس) ، (تونغوز یاخود تونک) اونغونلرینه مالکدر . (توته م) ک بر شرطی ده سنده بر دفعه (توته م) اولان حیوانک ایلک یاوروسندن (قربان) کسمکدر . یوقاریده درج اولونان چین روایتنده سمانک اوغلی ایلک بهارده (قویون) ، یازین (خروس) ، کوزین (ایت) ، قیشین (طوموز) یمه سی حقنده کی افاده شو صورتله تصحیح ایدیله بیلیر : قون ایلی ایلک بهارک ابتداسنده کوکده کی (یشیل خان) ه بر قویون یاوروسی قربان اوله رق تقدیم ایدر . یازک ابتداسنده قوش ایلی کوکده کی (قیزیل خان) ه قربان اوله رق بر خروس یاوروسی تقدیم ایدر . صوک بهارک بدایتنده ایت ایلی کوکده کی (آق خان) ه بر کوپک یاوروسی تقدیم ایدر . قیشک بدایتنده تونغوز ایلی کوکده کی (قاره یاخود صاری خان) ه بر طوموز یاوروسی قربان اوله رق تقدیم ایدر .

سنه نك اورتە سنده بو تون بویلر بو درت خانك باباسی اولان (سما) یه بر (اوکوز) قربان ایدر. بو اولجه احتمالکه (تسین) ایلنه و صوکراده (اوز) ایلنه مخصوصدی. دیکر درت ایل بونک بویلری حکمنده اولدینی ایچون خصوصی اونغونلره و آلهلره مالک اولان بویلر عمومی اونغون و آلهده عبادت ایدردی، و قربان کسردی. دورتلی منظومه نك عینی زمانده بشلی بر منظومه اوله بیلیمه سی بو حالک بر نتیجه سیدر .

شمالک رنکی اولجه صاری ایکن ، بالا خره قاره رنکنی آلیور . و صاری رنکی مرکزه ویریلیور . بو صورتله اوکوز مرکزك یعنی تورککلک اونغونی اولوب قربانی (صاری خان)ه یعنی (کوک تا کری) یه تقدیم ایدر .

چینیلر و تورکلرجه مقدس طانیلان اوکوز بدایتده (تیت اوکوزی) یعنی (یاق) درکه قویروغنی آت قویروغنه بکزر. (دوسون) شویله دییور : (تو) برسناچاگک چینجه اسمیدرکه اوزون بر مزراقك اوجنه تیت اینکینک قالین بر قویروغنک طاقیلمه سیله تشکل ایدر . چین ایمپراطورلرینک خصوصی سناقلری بویله ایدی؛ و بو ایمپراطورلر تابعلری اولان تورک یاخود تاتار پرنسلیرینه خانلق رتبه سی ویرمک ایستدکلری زمان ، خانلق توجهنه دلالت ایتمک اوزره ، اونلره طاووللرله برابر بوسناقلردن ویرلردی. (طبل و علم)؛ تورک و تاتارلر طرفدن قبول اولونان (توغ) کله سنک منشی بودر . فقط تیت اوکوزینک قویروغنی بوله مادقلری ایچون مزراقله اوکا بکزه برن آت قویروغنی طاققله اکفا ایتدیلر [۱]. «غرونار» ده بویله یازیور : «آلتای تورکلرنده اکمحتشم قربان آت قربانیدر. حیوان اولدورلدکن صوکر ادریسی، باشی و آیاقلریله برابر چیقاریله رق برصریق اوزرینه . باشی کون دوغوسنه متوجه اوله رق اوزره - طاقیلیر . چین وقعه نویسلرینه کوره اسکی تورکلرده کسینلن قوربانلرک باشی صیرقلرک اوجنه طاقیلردی. قازاقلرده، جنازه مراسمی ائناسنده ، آتی اولونک شرفه اولدیره جک یرده قویروغنی کسمکله اکتفا اولونور، و آرتق اوآت قوللانیلماز، چونکه قربان ایدلمش حکمنده در؛ (ازق) یعنی (تابو) اولمشدر [۲]. صوکر ا، عادتک، اوچنچی بر مرحله یی ده آتلامسیله تحیل ایدلمک ایسته نیلن اولو ایچون مزاری اوزرینه مهرانکی بر آت قویروغنک آصیلیمسی کافی کورولدی. توغ ، ابتدائی بر قربانک بقیه سندن

[۱] صحیفه ۴۰ ، Histoire des mongols d'ohosson

[۲] (اذق) کمل شیئی مبارک . واصله کل حیوان یسب یسمی (اذق) ، فلا یحمل ظهره

ولا یحلب ضرعه ولا یجز صوفه لنذر وقع لصاحبه - دیوان لغات الترک، صحیفه : ۶۳

باشقه برشی دکلدرد، اسکی زمانده حقیقه کسینل قربانک تمثالیدر. اوحالده بر عزیز تر به سی، اوزرنده نه قدر چوق توغه مالکسه اوقدر چوق محترم طانیلمقده دیمکدر .

اوغوزنامه نك ١٢ نجی (حکایه) سنده (بیرك) آلدیغی یارهدن وفات ایدرکن آتنك قوروغنك کسيلمه سنی توصیه ایدیورکه یوقاریده کی افاده یه تطابق ایدیور . او حالده اوغوزلرجه مقدس اولان، (یاق) نامنده کی تیت اوکوزی ایکن، بواله کچیر یله مدیکی ایچون، اوکا بکزه بن آت، یرینه قائم اولمشدر. اوحالده آتک مقدس طانیلمه سی اوکوزده اضافه در. بونی ایلریده کوره جکیز .

بدایتده دورتلی منظومه موجوددر ، بشلی منظومه بوکاصوکرادن بر مرکز علاوه سیله تشکل ایدیور . تورک جمعیتده قوتلی بر مرکزیت تأسس ایتمه مشکن دورتلی منظومه یاشیوردی . مرکزیت تشکل ایتدکن صوکر مرکز حاکمیتک ممثلی اوله رق یکی بر اولغون تشکل ایتدی که بونک (اوکوز) اولدیغی کوریورز . اوکوزک مرکزی اولغون اولدیغنه ، سنه اورته سنده سمانک اوغلنه غذا اولمه سندن باشقه بر دلیل ده واردر .

(یولینغ) نامنده کی چین کتابنده [١] یازلدیغنه کوره قیشک اوچنجی آینده شهردن دیشاری طوپراقدن یایلمش براوکوزک چیقارلمه سی آیینی موجوددر . چفت آیینی اولان بو عملیه چفت اوکوزینک چفت ائناسنده اوغراپه جینی فناقلری کندیسنه جلب ایدن بر تمثالدر . (هوهان شو) ده ایسه باشقه صورتله ایضاح ایدیور : « سنه نك اون ایکنجی آینده پای تخت یاخود قوماندانلق مرکزی اولان هر شهرک خارچنده طوپراقدن آلتی عدد اوکوز رکنز ایدیلیر . فی الحقیقه (اوکوزک علامتی اولان) (Tchsou) بویوک صوغوقلری قوغه جق واسطه در . تورکرلرده هر سنه قورولتایک اجتماع زمانی سنه نك اون ایکنجی آیی اولمه سی [٢] ومغوللرده ملی عبادت شباطک ٦ نجی کوننده اجرا ایدلمه سی ده بواقاده ایله تطابق ایدیور . [٣]

بو صورتله هر بویوک آیری آیری اونغونلری اولدیغی کبی دورت بویوک مرکزی بروحدت تشکیل ایتدکلری زمانلرده بووحدتدن متشکل ایلك اونغونی اولق اوزره مختلف زمانلرده (طوسون یاخود اوکوز) صورتنده عمومی بر اونغونده وجوده کلدیکی آکلاشیلیور .

Sycle ture, pag : 39. [١]

[٢] خواجه فطین افندینک نشر ایده جکی تقویمه مراجعت .

[٣] بویوک آنسیقلوبه دیده (مونغول) کله سنه مراجعت

دورت عنصرده بدایتده (شرقه آغاچ) ، (جنوبده آتش) ، (غریبه ییل) ، (شمالده صو) اولدینی حالده بالاخره غریبه کی (ییل) ، (معدن یاخود دمیر) ه تحول ایدیور . اسکی شکل، هندولرک و یونانیلرک (دورت عنصر) ینه بکزه مکله برابر تمامیله مائلی دکلدیر . چونکه اسکی تورک عنصرلرنده واقعا (ییل) وار ایسه ده هندولرده اولدینی کبی طوبراق موجود اولمایوب بونک یرنده (شرقه کی) آغاچ عنصری وارددر [۱]. صوکراده درت جهته مرکز علاوه اولوتجه مرکزک مثلی اولق اوزرده طوبراق قبول ایدلدی . چینیلرده بالخاصه بشلی تصنیفی کورییور . [۲] دورتلی منظومه یه تقابل ایدن بر تصنیفده النجه خانک دورت اوغلی اولان (قره خان ، کور خان ، کوز خان ، اورخان) در . قره خانک اوغلی اولان (اوغوز خان) بودرت خانلی برلشدیریور . [۳] معجزوی بر صورتده ایکی آغاجدن دوغان (صونغور تکین ، قوتور تکین ، بوقاق تکین ، اور تکین ، بوغو تکین) نامنده کی بش شهزاده ده بو تصنیفی کوستیریور . بوغو تکین بولش اسمده ده معلوم اولان بش اونغونی طانیه بیلیر : (صونغور) اونغونی (قوش) اونغوننک بر نوعیدر . (قوتور) کله سی ، (قودوز ، قودورمق) کله لرنده کورولدیکی وجهله (ایت) معناسه دلالت ایده بیلیر . (بوقاق) برچوق نسخه لرده (توکاک) شکلنده یازیلیور . بونده ده (تونک) و (تونکز) کله سنک ایزینی بوله بیلیر . (اور) آلایله طوری آره سنده بررنک افاده ایدر [۴] . (اورقون) کله سی (اورقویون) دیمکدر . او حالده (اور تکین) کله سی (اورقون تکین) تعبیرنک مخفی اوله بیلیر . ناصل که اوغوزک عمجه سی اولان (اورخان) ده قویونلیلرک خانی اولق محتملدر . (بوغو) کی دیمکدر که تیت اوکوزی دیمک اولان (یاق) مقامنده استعمال ایدله بیلیر . ناصل که تورکلر (اوکوز) و (آت) کله لریله ده مقدس اولان (یاق) ی مراد ایتشلردر . مذکور منقبه ده بوغو تکین خان انتخاب اولونه رق بوتون تورکلری برلشدیریور [۵]. و بونلرک احفادی اوزون برمدت صوکر (تورفان) جهته کوچ ایده رک اوراده (بش بالقی) ی تأسیس ایدیور .

Seyle ture, page 98 [۱]

[۲] ایضاً

[۳] قوداتقوبیلیک ، رادلوف ، صحیفه XVI و متعاقب صحیفه لر

[۴] دیوان لغات الترک ، صحیفه : ۴۷

[۵] قوداتقوبیلیک ، رادلوف ، صحیفه . XLI و متعاقب صحیفه لر .

دورتلی و بشلی منظومه لری تورکلرده و چینیلرک بر طاقم تصنیفلرنده کورورز . محمد ثانی قانوننامه سنک درت رکن دولتی جنکیز خانک درت وزیرینه تقلیددر . [۱]
یا قوتلرده دورت جهته تقابل ایدن دورت اولوسک مدیری اولق اوزره درت بیوک شامان وارددر [۲].

(قودا تقویلیک) دورت فصله منقسمدرکه موضوعلری شونلردر : عدالت، قدرت، عقل ، اعتدال . بودورت ملکه دورت شخص واسطه سیله تمثیل ایدلمشدر .

(۱) عدالت : کون طوغدی ایلک خان

(۲) قدرت : آی طولدی اوقتورمش ، خانک وزیر

(۳) عقل : اوکتولمش ، وزیرک اوغلی

(۴) اعتدال : اوقتورمش ، وزیرک قارده شی

کتاب بودورت شخصک مباحثه و مناقشه سنی محتویدر . [۳] دورت جهته عاندرنکلردن (قاراء، آق و قیزیل) ی شمال و غرب و جنوبده کی اوج دکزه ویرلمش اسملرده کورییورز: قارا دکز ، آق دکز ، قیزیل دکز (بحر احمر) .

چینیلرده بش عددی مختلف تصنیفلره کیرر : بش چشید بویو Ku ، بش چشید غام نوطه سی اولدینی کی، بونلرله سمیه clan لر آراسنده مناسبتلر و ارایمش [۴]. بوتقسیم تصوفده کیرمشدر . دورت جهته بولونان (دورت قطب) ایله مرکزده کی (غوٹ) تورکلرک و چینیلرک دورت جهته حکم ایدن (کوک ، قاره ، آق ، قیزیل خانلر) یله مرکزده کی (صاری خان) نی آ کدیریور .

فضانک تقسیماتندن چیقاریلان بشلی تصنیف تورکلرک اوردو تعیه لرنده کورولور: قاراوول [۵]

صاغ قول (اردو یا خود رکاب هایون) صول قول

جغداوول

مغوللرده شو تعییرلرله افاده اولونور :

منغلا ی [۶]

[۱] هاممر، صیفه ۳۰۲

[۲] L'année sociologique, tome 7, page: 223

[۳] کتاب العلم النافع ، صیفه ۱۱۱ XXXIII

[۴] L'année soivologique, tome XI. page: 233.

[۵] چغتای لغتی و سلجوقنامه

[۶] جامع التواریخ

براغونغار

جاغونغار

کيکک

عربلرده وعجملرده موجود اولان بوتصنيف شوتصيرلره افاده اولونور: ميمنه (دست راست) ، ميسره (دست چپ) ، مقدمه (پشدار) ، ساقه (دمدار) ، قلب (دل) . رنکله عايد اسملري تدقيق ايتديکمز زمان بونلردن اڤاسکي زمانلرده ، سميه clan ايچنده سمیوی عايله عايد مختلف صنفلرک هانکي جهتلرده اوطوردقلری استدلال اولنه بيلير: (قیزیل) قیز ایل ديمکدرکه قیزیل، جنوبک رنکي اولديغنه کوره قیزلره عايد چاديرک جنوب جهتمده اولديني اڤلاشيلور .

(یشیل) یاش ایل یعنی دلیقانلیلر ایل ديمکدر . (یاش شمال تورکجه سنده کنج معناسه در) . بونلرک چادیری ده شرفده اولديني آڤلاشيلور .

(آغیل ، آوول) آق ایل ديمکدر . بوندن ده یاشلی ارککلرک غربده اولديني آڤلاشيلور .

(قره قول) قره کوله لر وعسکرلر ديمکدر . نوتيجي ومحافظ وظیفه سنی کوره اویماقلرک

چادیری ده شمالده اولديني آڤلاشيلور .

(کوکل) کله سی ایسه کونک ایل صورتنده تحلیل اولنه بيلير . (کونک) کول تکین

کتابه سنده (جاریه) معناسنده مستعملدر . او حالده قادینلره عايد چادیر او به نك قلبنده اولديني

آڤلاشيلور . جنکیز خانک هر حرمنه مخصوص آیریجه بر (اردو) یعنی مرکزی اوتاغ

بولونديغنی (دوسون) تصریح ایدیور .

(کونک ایل) تعبيرینک خفیفلشمه سیله (کوک ایل) شکلی حاصل اولمغه (کوک)

کله سنک تشکل ايتديکی وبوصورتله مرکزک رنکي ده (ماوی) اولديني ظن ایدیله بيلير .

مع مافیه بو ملاحظه لر لفظلرک مشابهنندن چیقارلش واحتیاطله تلقیسی لازم کلن

فرضیه لردن عبارتدر . بوفرضیه استادکاه اوله جق بر اساس ده ابتدائی قوملرده قادینلر

(عورت tabou) عد اولونديغنی ایچون (کنجلر اوی) ، (قادینلر اوی) ، (ارککلر

اوی) فاميله آیری آیری دائره لری بولونمه سیدر . اسکی یونانلیلرده کی (Gynécée) ،

مسلمانلرده کی (حرم وسلامق) دائره لری بوابتدائی آیریلغک بقیه لریدر .

۲ . سکز جهت

دورت جهتك آرالرنده کی تالی جهتلرده نظره آلتنجه سکز روزکاره تقابل ایدن

سکز جهت حصوله کلیر [۱]. بوسکز جهت سکز قدرته مناسبت دارد. بوسکز قدرت اولایکی منها (۱ نجی و ۸ نجی) اولق اوزره بری برینک ضدی اولان (سما) ایله (یر) جوهرلریدر.

دورتلی وسکزلی منظومه لرك ماهیتی دها ای آکلامق ایچون چینلیرك اسقولاستیق فلسفه سنه مراجعت ایتلیدر. بوفلسفه یه کوره (یانغ) نامی آلان (—) اشارتی ارکک، ضیا وخیر علامتی در. (یهن) نامی آلان (— —) اشارتی دیشی، ظلمت وشر علامتی در. بویکی اشارتک ایکیشر ایکیشر برلشمسندن درتلی برتصنیف حصوله کلیر:

=====	=====	=====	=====
۱	۲	۳	۴

- بونلرك معناری شویله در: (۱) کونش، حرارت، ذکا، کوزلر، الخ.
 (۲) آی، برودت، احتراصلر، قولالقر، الخ.
 (۳) ییلدیزلر، فجر، شکل، بورون، الخ.
 (۴) سیاره لر، کیجه، انسان شکلی، آغیز، الخ.

بواشارتلك اوچر اوچر برلشمسندن ده سکزلی تصنیف حصوله کلیر:

=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸

معناری: (۱) کوك، خالص ارکک، (۲) بوغو، تصاعدات، کوللر (۳) آتش، حرارت، ضیا (۴) ییلدیزم، (۵) روز کار (۶) صو، (۷) طاغلر، (۸) یر، خالص دیشی. [۲]

سکزنجی تصنیفده (۱) رقلی شخصك تورکارجه (اوغوز خان)، (۸) رقلی شخصك (اوغوز خانك زوجه سی)، دیگر آلتی شخصك ده اوغوز خانك اوغللری اولدیفی ایلریده کوروله جکدر. یوقاریده کی اشارتلك ایکیلیرینه bigarme اوچیلیرینه trigrame دینلیر. سمایله یرك آراسنده بولونان آلتی دیگر قدرتلر (L'année sociologique) ده شووجهله در:

[۱] بوعدده مرکك علاوه اولونه سیله دوقوز عددی چیقار. دوقوز صایسنك تورکلرده مقدس صایلمه سی بوندن متولد اولسه کرک.

(۱) بوغولر ، بولوتلر ، تصاعدلر. (۲) آتش ، حرارت ، كوش ، ايشيق ، شمشك .
(۳) يىلديرم (۴) روزكار واورمان (۵) صو ، ايرماق ، كول ودكز (۶) طاغلر [۱].
شومنظومه عائد تقسيماتى اوغوز منقبه سيله قارشىلاشديره رق تدقيق ايده لم :
اولا گول تكيك كىتابه سنده (اوزه كوك تنكرى) ، (آسرايا غيزير) ديهه ايكي عمده
كورىيورز . بونلر كى شمدىكى توركله يه كوره معناسى (يوقا ريدە ماوى سما) ، (آشاغيدە قارا ير)
اولور . بوايكي عمده تا ئوئىزمده كى سماوى وخا كى ايكي جوهره تماميله تقابل ايدىيور .
اوغوز منقبه سنده اوغوز خانله اوچنچى عمجه سى قىزى اولان زوجه سى بوايكي عمده نك
انسانلاشديرلمش صورتلريد [۲].

اوغوز خانك بوزوجه سندن (كون ، آى ، يىلديز ، كوك ، طاغ ، دكز) آدلرنده
آلتى وغللى دنياه كلىور . بواسملر (ناتوريزم) دورنده كى آللهلر اسملرني آكديرىيور .
بونلر كى (آتروپومورفيزم) دورنده انسانلاشديرلمش ناتوريس آللهلر اولديني آكلاشلىيور .
دىمك كه توركلرده (كوك تاكرى) و (ياغيزير) دن باشقه آلتى دانە ناتوريس آلله
وار ايمش كه مجموعلرى چىنلىلر كى سكر قدرتته تقابل ايدر . بواآلتى اسمله تا ئوئىزمده كى آلتى
قدرت آراسنده صيقى مشابهلر بوله بيليرز .

تا ئوئىزم تقسيماتنك اوچ بولومى ايچنده (كون) ، (دكز) ، (طاغ) اسملرني صريح
برصورتده كورىيورز . (كوك) كله سنك كرؤ هوا ئيه معناسنده استعمالى فرضيه سى قبول

L'année sociologique, tome G. page: 56 [۱]

[۲] اوغوز خان ، افراسياب وشاه اسماعيل منقبه لرى عىنى منقبه نك مختلف شكللرى كى كورونىيور .
اوغوز خان برسنه آدسز قالىيور . شاه اسماعيل اون بش ياشنه قدر آدسز قالىيور . اوغوز خان
برنجى وايكنچى عمجه سى قىزلرني دىنه صوقه مدىنى ايچون سوه ميور ؛ اوچنچى عمجه سى قىزى دىنى
قبول ايتدىكى ايچون اونى سوييور . افراسياب ايكي دفعه ايراقى ضبط ايدىيور سه ده اوزرينه (آلتين ياروق
gloire vroyale) (مىللى تىغلر مجموعه سنك برنجى نسخه سنده ۱۲۷ نجى صحيفه يه باق) اغيور . اوچنچى سنده
ايرانى استىلايتمش اولان (عرب زىنكاو) [زنكاو : او كوزك زوجه سى ديمكدر] اولدىردىكى ايچون اوزرينه
بومقدس آتش اينيور . شاه اسماعيل ابتدا كله عذارى صوكر اكل برى يى كورىيور . نهايت (عرب زنىكى) ايله
قاوغا ايدوب مغلوب ايتدكدن صوكر ا عرب زنىكى نقابنى آچهرق غايت كوزل برقىز اولدنى حالده ميدانه چىقيور .
اوغوز خان باباسيله اوزون مدت محاربه ايتدكدن صوكر باباسى اصابت ايدن برقىلچ ضربه سيله
اوليور . شاه اسماعيله ده باباسى دوستان اوله رق اونى اولدىرمكه چالشييور . بر جوق مجادله لردن
صوكر باباسى عرب زنىكىنك قىلچيله وفات ايدىيور . اوغوز خانك سودىكى قىز ديمك اولان عرب
زنىكى ايله (قارا ير) آراسنده كى رنگ مشابهتى ده نظر دقتة آلماليدر . اوغوز نامه ده كى (بوغاج) و (برك)
افسانه لرنده ده عىنى قهره لرى بوله بيليرز .

ايدىلدىكى صورتىدە بونك (روزكار واورمانلار) بولومىنە تەقابىل ايتىدىكى ادعا ايدىلە بىلىر. دىگەر
ايكى بولوملار آراسىندە بىر تەناظر كورولەمىور. فقط قانۇنىي تەقسىماتىلە اوغوز مەنبەسىنى
تەقسىماتىلە مەقسەسە ايدىرسەك آرادەكى مەنسەب دەها واضح بىر صورتە تەجىل ايدر.
اوغوز مەنبەسىندە بولالىق شەزادەنىك ھەربىيىسىدىن بىر (بوى) [۱] تولد ايدىيور. ھەربىي
كەندىنە مەخسۇس بىر (اونغون) ى [۲]، بىرە (سوكوك = اندام كوشى) ى
واردىر.

اوغوز بولمىرىنىك، بىر نۇوع عىسكىرى، دىنى ماھىتىنى ھائز (شىلان = شولەن) آدىلى عومومى
ضىياقتىرىندە، اوتورە ھىق ىرلىرى ويىەكك ات پارچەلىرى مەين ايدى. بومەين ات پارچەلىرىنە
(سوكوك) (۳) دىرلردى. جامە التوارىخ بوكا فارسى لسانىلە (اندام كوشى) دىيور كە
(بوى سوكوكى) دىمكىدر. (بوى) ھەم عىشىرت ھەمدە اندام مەناسىنە ايسەدە بو موقەدە

[۱] بوى، (بود) كەلسەندەكى (د) ك (اوغوز تەركەسەندەكى قاعدە مەجبۇتە) (ى)ە
تەبىلى اتمەسىلە ھىصولە كەشىدر. (اىل) بىر ھىضوتە مەشابە اولوب بولمىر بونك بودلىرى (ھىضولرى)
ھەكىندەدەر. ھىندولرك اساطىرىنە كورە مەبۇدلر بىر (دېو) ى قربان اتمەشلىر بونك اىرىلان
ھىضولرىدىن كائىناتى تەركىب ايدىن مەخسۇس ھىصولە كەشىدر. عىنى تەصور اسقاندىنا وياىلەردە
واىروكووالردە مەوجوددەر. [Orphéus, page : ۷۴] ىنە ھىند اساطىرىنە كورە كائىنات بىر آلتىن
بەورطەدن، فەينوا اساطىرىنە كورە ايسە آلتىن بەورطەدن ھىصولە كەشىدر. اوغوز اىلىنىك
- سوكوكلىرىنە نەظراً - بىر ھىوانك اىرىلان سەكز ھىضولدىن (خان و خاتۇنلە بىر بىر) آلتى شەزادەنىك
تەكون ايتىدىكى وعىنى زەماندە كائىناتى تەشكىل ايدىن (كون، آى، يەلەيز كوك، طاغ، دىكر) ك (كوك)
تاكىرى و ياغىزىر) ايلە بىر بىر بوندىن ھەم بولدىنى آكلاشلىيور. بو ھىوانك قربان اولەرق كەسلىن
وقوبىروغى قىطاس وتوغ اولەرق قوللانغان توركەرجە مەقدەس تەبىت او كوزى (ياق) اولمىسى مەمتەلدەر.
بو ھىوانك قوبىروغى آت قوبىروغىنە بىكزەدىكى اىچون بالاآخىرە (ياق) ى الدە اتمەك مەمكن اولدىنى
اىچون قربان اولەرق (آت) كەسلىسى عادت اولمش وتوغ بونك قوبىروغىدىن ياپىلىشىدر.

[۲] اونغون جامە التوارىخك وىلىچوقنامەنىك بىيانە كورە بىر ھىواندەكە مەنسۇب اولدىنى بونك
نەظەردە مەقدەس عد اولونور. بونك فرىدلىرى او ھىوانك اتى يەمەز، او كا اوقى آتاماز، اونى قەطىيا
اىچىتەمەز. بو صورتە اونغون (توتەم) ە ياقىن بىرشىدر. قەط تەمەنلە توتەم اولە بىلىمك اىچون بونك
بو ھىوانك اسىمىلە آدلىنىسى، بوى داخلىندە ازدواجك مەنوع بولۇنمەسى لازىمدەر. بو ايكى شىرطك
مەوجودىتى ثابت اولمادىنى اىچون اونغونە ھىقىقى توتەم نەظەرىلە باقىلەماز. مەمەفە بىر ھىق قەرىنەلە
باقىلەرسە تارىخك واصل اولە مادىنى بىر زەماندە توركلىك (توتەملى سىمىيە) دورىي كچىرىش اولدىنى تەبىن
ايدەر. شوقدەر واردەكە اونغونلر توركلىدە عىسكىرى ماھىتى ھائز بىر (توتەمىزم) ك ياشادىغى كوستىرىر.
[۳] سىلىچوقنامە يەمەراجەت. عثمانلى توركەسەندە (سوكوش) حالا مەستەلدەر. قازان توركەسەندە
كىمكە (سويەك) دىنەلەر.

عشیرت معناسنه اولدیغنی جامع التواریخ صاحبی آ کلایه مامش و (اندام) کله سیله ترجمه ایتش اولمالی؛ بو سو کوکلرک عیننی تاؤئیزم تشکیلاتنده کوریورز . (۴)

سما Khien بولومنده (باش)، کیر Kwum بولومنده (قارین)، کونش بولومنده (اویلوق) سو کوکلرینی کوریورز . دور قهایم ایله موس تصنیفه مثال اوله رق یالکز اوچ بولومی حاشیه ده کوستردیکمز وجه ایله تفصیل ایتمشلر ، دیکر لرینی ارائییه لزوم کورمه مشلردر ، بونک تفصیلاتی Jihiktng نامنده کی کتابده یازیلدر . مذکور کتاب (legge) طرفندن sacred books of the east نامیله انکلیزجه به ترجمه اولومشدر .

اوغوز منقبه سنده کی سو کوکلر واونغونلر شو صورتلدر : خان یاخود خاقان ، سوکوک : باش و اوجا .

- (۱) کون خان اونغون : شاهین . سوکوک : صاغ قری یغیرین
- (۲) آی خان اونغون : قارتال . سوکوک : صاغ اشغلو
- (۳) یلدوز خان اونغون : طوشنجیل . سوکوک : اویا کو (اویاچه)
- (۴) کوک خان اونغون : اسنغور . سوکوک : صوک قری یغیرین
- (۵) دکز خان اونغون : جاقر . سوکوک : صول اشغلو
- (۶) طاغ خان اونغون : اوچ قوش . سوکوک : اوجایله

بو سو کوکلره باقیلنجه هر بویک شوله نده کی موقعی ویه جکی اتک هانکی پارچه اولدیغنی آکلاشیلیر: خاقان باش ایله اوجادن ییه جکدر . اوجا محمود کاشغری وچقتای لغتلینه کوره (صیرت) دیمکدر . او حالده (اوجا) دن مقصد صیرت آتی یعنی (فیله تو) در . ییلدیز خان بوینه عائد (اویاچه) کله سی (اویا کو) کله سنک اسکی شکلی اولملی . اویا کو محمود کاشغری وچقتای لغتلینه کوره قابورغه طرفیدر .

[۴] سکز بولومدن اوچنک بعض محتویاتی :

[۱] (سما = Khien) جنوبده ؛ ضیا عمده سی ، ارکک ، حرکتسزک ، قوت ، یاش ، کوک قبه سی ، بابا ، خاقان ، یووارلاقلق ، جدا طاشی ، مددن ، آیینسه ، قیزیل ، ایی آت ، اختیار آت ، بویوک آت ، براکری قیلیچ ، آغاچلرک یشی الی آخره

[۲] (یر = Kwun) شمالده ، ظلمت عمده سی ، دیشی ، یر عمده سی ، اطاعت ، مواشی ، قارین ، آنا یر ، البسه ، فازان ، چوقلق ، قاره ، بویوک یوک آرابه لرلی الی آخره

[۳] کونش = نفوذ penetration ، روزکار، اورمان (آغاچ) اوزونلق، یوکسکک، کومه سی حیوانلری ، اویلوقلر ، بویوک قیز ، ایلری وکری حرکتلری ، ۱۰۰ ده اوچ قازانج الی آخره ..

(آشغلو) آشقلی دیمک اوله‌جق، دیگر سوکوکلرک نه اولدینی ایجه آکلاشلیمور. مع مافیه کون خان بوینک سوکوک کی اولوق یعنی بود اولدینی تائوئیزم تصنیفدن آکلاشلیور. آلتی شهزاده‌دن اوچ بویوکری (آغالر) صاغ قولى تشکیل ایدرلر و (بوز اوق) ناخنی آیلرلر. اوچ کوچوکلر (اینیلر) ده صول قولى تشکیل ایدرلر و (اوچ اوق) تسمیه اولونورلر. (سوله‌ن) سفره‌سنده کی وضعیتلر آتیده کی صورتده اولمق لازم کلیر.

خاقان

کون خان
آی خان
دکتر خان

کوک خان
طاغ خان
دکتر خان

سفره‌ده خاقانک قارشوسنده اولان موقع بوش قالیور. تائوئیزم تشکیلاتنده سمانک مقابلی اولان (یر)، (آنا) و (دیشی) صفتلرینی حائر اولدیغنه باقیلیرسه بوزاده‌ده خاقانک زوجه‌سی اولان (خاتون) اوطورمق لازم کلیر. وینه او تشکیلاتدن آکلاشیلدیغنه کوره اونک سوکوک کی (قارین) در.

سفره‌نک بویه اوچ قسمدن مرکب اولدیغنی سلجوقی و عثمانلی دیوان هایونلرندن ده آکلیورز. ابن بی‌یه کوره سلجوقی حکمداری صباح نمازینی قیلدقدن صکرا (سلاملق صفه‌سنه) چیقوب اوطوروردی. دیوان ایشلری بیتدکن صوکرا بر صدر حکمدار اوکنده، ایکی طرفده ایکی قولده سباط و دستار خوانلر دوشه‌نیردی. عالم و سیدلر و مفتی و قاضی و اولو شهزاده‌لر حکمدار بیله یرلردی. قالان بکلر و اولولر ایکی قولده مرتبه‌لی مرتبه‌سنجه سباطه اوطورورلر ایدی. خاصه سوکش و سوککمه و بریاندن اوغوز رسمنجه هر خانک و ملکک اوکنه سوککله سوکش قورلردی. [۱]

عثمانلی دیوان هایوننده ابتدالری حکمدار بولونورکن صوکرالری صدر اعظم اوکا وکالت ایدردی. بناء علیه صباح ایرکن دیوان هایون قورولوردی. دیوان اموری بتدکدن صوکرا بر سفره صدر اعظم ایچون، صاغنده بر سفره قبه‌وزیرلری ایچون، صولنده بر سفره قاضی عسکرلر ایچون قورولوردی. (توقیی قانوننامه‌سنه باقیکنز)
(کول تکین) کتابه‌سنده تشکیلات شو وجهله‌در: صاغده: شادلر و پیت بکلری (بوی بکلری)، صولده: تارغات (تارخانلر) و بویروق بکلری [۲].

[۱] تورک تاریخ ادبیاتی فورمه‌لری، کوپرلی زاده محمد فؤاد، صحیفه: ۱۸

[۲] کول تکین کتابه‌لری، طومسون، صحیفه: ۱۱۵

«ابوالغازی» یه کوره اوغوز خان زماننده یاپیلان ضیافتده مذهب برابرا انشا اولنه رق طقوز یوز آت ایله طقوز بیک قویون بوغازلانندی. میشیندن یاپیلان طقوز حوضه عرق، طقسان حوضه قیمنیزدولدورلدی. کون خان زماننده ینه عین صورتده بر عمومی ضیافت یاپیله رق قرق کون قرق کیجه عیش وعشرت ایدلدی. [۱]

سلچوقنامهده ایسه شویله ذکر اولونیور: اول طویده «طقوز یوز باش قیسراق وطقوز یوز باش سغر وطقسان بیک باش ایرک قویون بوغزلمشلردر. وتامات خاتونلرینی ویکلرینی وچری باشلرین وبللو کشیلرین حاضر ایدوب درلو آشلر پشیردیله. وسوجی و قیز وقران فراوان کتوردیله. شیلان دوشنوب بیوروب ایچروب جلسین خوش کوروب خلقلری کیوردی، بخشیشلر ایتدی. [کوریلورکه شولهنده خاتونلر بولونیور. او حالده خاقانک قارشیننده کی موقعده خاتونک اوطوردینی حقنده کی فرضیه دوغریدر].

اوغوز بویلرینک بوشولنلرنده، باشقه قوملرک قربان ضیافتلرنده موجود اولمایان خصوصی برحال واردر. بوتون قوملرده قربانک اساسی معبودی ده ضیافته اشتراک ایتدیرن برتشارک Communion دن عبارت ایسه ده، اوغوزلرده هر بویه قربانک معین برعضوینک ویرله سی، اوغوز ایلینک کنیدیسی حقیقی برعضویت کی کوردیکنه دلالت ایدر.

(تورک پانته ئوتی یعنی لاهوتی) تشکیل ایدن سکنز الهه آلتی بویک حاملری صقیله بوضیافتده حاضر بولونیورلر.

اوغوز بویلرینک اونغونلری عمومیتله آوجی قوشلرک اسملریدر. یالکز طاغ خان بونینک اونغونی آکلاشلمیور. (جامع التواریخ) بونی (اوچ) کله سیله، سلچوقنامه (اوچ قوش) تعبیریه افاده ایدیور. بو، احتمالکه، اوغوز مقبیه سنده کی اوچ قارغه ایله مناسبتداردر. یاخود آق بابا معناسنه اولان (اس) کله سنک محفیدر. اونغونلرک آوجی قوشلر اولسی، تشکیلاتک، روضه الصفاده (جرکه) نامیله توصیف و محمود کاشغری لغتده (سغر) ماده سنده بیان اولونان ملی آو مراسمیله ده علاقه دار اولدیغنه دلالت ایدر. اسکی تورکلرده عمومی ماهیتی حائز دینی آیینلر کورولمیدیکی سوبلنیور. حال بوکه کوروندیکنه کوره (شیلان) و (سغر) نامی ویریلن قربان و آو راسمه لری دینی آیینلر ماهیتنده در. یوجه آداملرک جنازه مراسمی دیمک اولان (یوغ) ده بوضیره یه ادخال اولونه ییلیر. بوندن باشقه برده هر سنه نك صوبک

آینده اجرا اولونان (قورولتای) واردر . تورک تشکیلاتلارنده (آلتی بولوکه تقسیم) اصولنه برچوق یرلرده تصادف اولونور .

کول تکین کتابه سنده شویله دینیور : [۱]

« آلتی - یکریمی یاشنکا ایچیم قاغان ایلین توروسین آنچا - قازغاندی . آلتی - چوب سوغداق تاپا سوله دیمیز ، بوزدیمیز . »

(طومسهن) بونی شویله ترجمه ایدیور :

« ایشته یکریمی آلتی یاشنده عمجهم قاغانک سلطنت و حکومتمنده اولان بیتلر : آلتی چوب و سوغداق لر اوزرینه سفر ایتدک واونلری بوزدق . »

و اسکی زمانده موغوللر (تومان) تسمیه اولونان آلتی قسمه منقسمدی . بونلرده (جاغون غار) (صول قول) و (براغون غار) (صاغ قول) نامیله ایکی قوله آیریلیردی . صاغ قوله (خان) قوماندا ایدردی . صول قول خانک برادری یاخود اوغلی طرفندن قوماندا ایدیلیردی [۲] . »

ایشته موغوللرک بوتصنیفنده اوغوزلرک کرک (بوزوق) و (اوچ اوق) ناملریله صاغ وصول اولوق اوزره ایکی قوله ، کرک آلتی بویه آیرلملرینک برایشی کورولور .

عثمانلی دولتنک قانی قولی عسکری آراسنده (آلتی بلوک) نامیله سواری اوجاقلری واردی که سپاه ، سلحدار ، علوخیان یمین و یساره ، غربای یمین و یسارناملریله آلتی بولوکدن مرکبیدی . بونلردن سپاه ایله سلحداره (باش بولوکلر) ، علوخیان یمین و یساره (اورته بولوکلر) ، غربای یمین و یساره (آشاغی بولوکلر) دینیلیردی .

سپاهک بایراغی (قیرمزی) ، سلحدارک (صاری) ، اورته و آشاغی بولوکلرک (آلاجه) ایدی [۳] . دقت ایدیلیرسه بوراده کی باش ، اورته و آشاغی تعبیرلری (شوله ن) سفره سنده کی موقعلری خاطر لاتدینی کورولور .

عثمانلی دولتنک اسکی تشکیلاتنده « اقلامک شیمدیکی کبی نوع و مقداری و مداوملری چوق اولیوب باشلوجهلری دفترخاقانی و خزینة عامره و دیوان هایون قلملری ایدی . ارباب قلمدن تمیز ایده نلر خواجکانلق تعمیر اولونان قلم ضابطلکلیرینه ترقی ایدرلر و بونلرک

Inscriptions de l'orkhon, Vilh. Thomsen, page. 408 []

[۲] غراند آنسیقلویه دی . جلد ۲۴ ، صیفه ۶۸ ، (بلوشه)

[۳] تاریخ دولت عثمانیه ، عبدالرحمن شرف ، جلد ۱ صیفه ۳۱۹

منتهای طرفلری نشانچیلق و دفتردارلق و رئیسلك و دفتر امینلكی و شق ثانی و ثالث دفتردارلقلری ایدی که مناصب مذکوریه (مناصب سته) تعیر اولونوردی . [۱]

اوغوزمقیه سینه کوره اوغوز ایلمنه تابع اولمق اوزره آریجه آلتی اویماق واردی : اوغور ، قارلق ، آغاج اری ، قیچاق ، قالاچ ، قاتقلی .

سینجاق بکنک بر توغی ، بکلر بکنک ایکی توغی ، وزیرلک اوچ توغی واردی ؛ پادشاهک آلتی عدد توغی بولونوردی . پادشاهک وزیرلری ده اکثریا آلتی اولوردی .

بش بالق ، بوغوی افسانه سنده کی بش خانله علاقه دار اوله بیلدیکی کنی ؛ آلتی شهرده آلتی خانله یاخود بویله علاقه دار اوله بیلیر .

یوقاریده « سنه نك اون ایکنجی آینده پای تحت یاخود قوماندانلق مرکزی اولان هر شهرک خارجنده طور اقدن آلتی عدد اوکوز رکز ایدیلیر » دیمشدک .

بورادهده آلتی عددینی کوریورز .

(ادوارد شاوان) ک یوقاریده اسمی ذکر اولونان اثرینک نهایتده بر طاقم آینه ، طلسم ، صنم رسملری وار . بونلردن ۱۱ و ۱۲ نجی لوحه لرده یانلرند بر یاخود ایکیشر حیوان اولمق اوزره دورت انسان رسمی ، ۱۳ نجی دن ۱۸ نجی یه قدر اولان لوحه لرده برر حیوان اوزرینه بینمش آلتی انسان رسمی کوریلیر .

سکز عددینه کلنجه ینه مذکور اثرک نهایتده کی (۴) نجی لوحه ده سکز دکز حیوانی ، (۷) نجی لوحه ده سکز اوچکول trigram کوریلدیکی کی ۶۷ نجی صحیفه ده سکز اوچکول ایله (سکز عدد بودیست آله دن) ده بحث اولونیور . بولوحه لرده ۶ و ۸ عددلرندن باشقه ۴ ، ۵ ، ۱۲ ، ۲۴ ، ۲۸ عددلرینی متضمن رسملرده موجوددر .

سکز جهته مرکزک علاوه سیله تورکلرجه مقدس اولان دوقوز عددینک وجوده کلدیکنی سویله مشدک . ترکستان و تبتیده علمی برسیاحت اجرا ایتمش اولان (غره نار) [۲] تیتیلرندن بحث ایدرکن دیورکه « هر چادیرک اوکنده افقی بر صورتده کریش بر ایب کورولور . بواپک اوزرنده عمومیتله دوقوزدن عبارت اولمق اوزره شریطلر ربط ایدلشد . بونلر ، طورونلرینک حمایه سیله مکلف دوقوز آتآنک روحلرینی تمثیل ایدن آلتای تورکلرنده کی (سومو) لرك بر تقلیدنن عبارتدر . (۶) و (۸) مرکزک

[۱] تاریخ دولت عثمانیه ، عبدالرحمن شرف ، جلد ۱ ، صحیفه ۳۰۶ .

[۲] Le turkestan et le Tibet, page: 399.

علاوه سیله تشکل ایدن ۷ و ۹ عددلری ده مقدسدر . عربلرده عصیه بشنجی آتایه قدر صایلدیغی حالده تورکرلرده یدنجی آتایه قدر صاییلیر [۱] . متداول آتالار سوزلرینه نظراً ترککر (یدی یات) دن ، (یدی یابانجی) دن قیز آلیرلردی . یعنی یدنجی آتالک طورونلری خارجدن اوله نیرلردی . تورکر ملته بویوک خدمتار ایفا ایدن کیمسه لره مکافات اوله رق (بارخانلق) رتبه سی ویررلردی . تارخانه برمالکانه ویرلدیکی کچی کندیسسی ، مالکانه سی بوتون ویرکیلردن معاف ، طقوز جرمله قدر جزادن معاف ایدی . خاقانک سراینه استیدانسز کیزوب چیقابیلیردی . بوامتیا زی طقوزنجی بطن اولادینه قدر توارث ایدردی . (دب اصغر) برجنه (یدی قرداش) نامی ویرلمشدر . بش بالق او یغورلری (طقوز اوغوز) عنوانی آلمشلردی .

مغوللرده بر حکمداره طقوزاسیر ، طقوزفیل الی آخره تقدیم اولونوردی و بوزمریه (طقوز) یا خود فارسی لسانیه (زنجیر) تسمیه ایدیلیردی . (منکو) نك جلوسنده پرنسار کندیسنه طقوز پارچه دن مرکب اولوق اوزره طقوز هدیه تقدیم ایتدیلر . جانیلر عفو اولوتجه اوتاغ هایون قاپسند طقوز دفعه سجده ایتک ، طقوز کره طقوز هدیه تقدیم ایله مک مجبوریتده ایدیلر [۲] .

۳. یکریمی درت جهت

شمدی ینه چین غننه لرله تورک غننه لرینک مقایسنه سنه کله لم : (نائوئیزم) ده درت جهتدن هربری آلتی قسمه بولونه رک ۲۴ عددی چیقمشدر . دورت جهت دورت موسم تقابل ایتدیکی کچی فضانک بو ۲۴ بولومنه ده چین سنه سنک یکریمی دورت موسمی قارشیلایشور . ۲۴ جهت سیریا ده کی (شوقشی) و (قوریاق) قوملرنده ده مقدس بر ماهیتی حائزدر . بوا یکی قومده غربده بولسان ایکی جهت اوغورسز عد اولوندیغندن یالکیز ۲۲ جهت مقدسدر ؛ محمود کاشغری لغتده ده یالکیز ۲۲ بوی وارددر . [۳]

اوغوزلرده (۲۴) عددی ، آلتی بویدن هر برینک دورت تالی بویه بولونمه سیله مینانه چیقار . اوغوز منقبه سنه کوره ، بوتالی بویلر ، اوغوزخانک آلتی شهزاده سندن دوردر اوغل تولد ایتمه سیله تشکل ایدیور .

[۱] تورک تاریخی ، نجیب عاصم ، صحیفه : ۷۹

[۲] بویوک انسیکلوپدی ، جلد ۲۴ ، صحیفه : ۷۴

[۳] L'année sociologique tome x 1, page 15 1

جامع التواريخ ، شجرۂ تورکیہ سلجوقنامہ یہ کورہ محمود کاشغری یہ کورہ

قیغ	قانی	کون خان
بیات	بایات	
القابلك	القه اولی	
قرا بلك	قره اولی	
یزغر	یازر	آی خان
توکر	دوکر	
توترقا	دودرغا	
...	یایرلی	
افشار	اوشر	بیلدر خان
جرقلع	قریق	
بکتلی	بیکدلی	
...	قارقین	
بایندر	بایندر	کوک خان
بجنگ	پچنه	
جولدر	جاولدر	
جینی	چینی	
سلغر	سالور	طغ خان
ایمر	ایمور	
اولایندلغ	الایونتلی	
ارکر	اورکر	
اکدر	یکدیر	دکز
بکدز	بوکدوز	
اوا	ایووا	
قنق	قنق	

بویکرمی دورت تالی بویدن هر بریسنک کندینه مخصوص بر (تمغا) سی وارددر.

سورولرخی بوتغالرله تقریق ایدرلر . بوتغالر اسکی تورک حرفلری شکنده اشارتلردن مرکبدر . احتمالکه ایلریده بو حرفلر اوقونه رق نهیه دلالت ایتدکلری آکلاشیله جقدر . جامع التواریخده ابتدا اوغوز خانک و صوکراده کون خانک وزیر اولان « ایکیت ارقیل » بوتشکیلاتک لزوم تأسیسنی کون خانه شو صورتله آکلاتیور :

« مصاحت آن باشدکه منصب وراه ونام ولقب هر یک علی حده معین و مقرر کردد وهریک را نشانی و تمغایی باشدکه فرمانها و خزاین و کله و رمه بدان نشان و تمغا مخصوص کرداندا هیچ کدام بایکدیگر مجادله و عناد نتواند کرد . و فرزندان و اعقاب ایشان هر یک نام و کنیت و راه خود دانند تا موجب ثبات دولت و دوام نیک نامی ایشان باشد . کون خان آن سخن را پسندیده داشت و ایکیت ارقیل خواجه بترتیب آن مشغول شد و بعد از آن که پسران شش گانه را لقب بوزوق و ارچوق معین شده بود و جانب دست راست و چپ لشکر بدیشان مخصوص گشته تجدید لقب و کنیت و تمغا و نشان هر یک از فرزندان ایشان معین و مقرر گردانیده و هر شعبه ازین شعب بیست و چهار گانه جانوری را مخصوص کرد اندکه اوتقون ایشان باشد و اشتقاق این لفظ از اینق است بلقب ترکی مبارک باشد چنانکه گویند اینق بولسون یعنی مبارک باد و عادت آنست که هر چه اوتقون قومی باشد چون او را جهت تفال بمبارک معین گردانیده اند آنرا قصد نکند و تعرض نرسانند گوشت آن نخورند و تا این غایت آن معنی برقرارست و هر یک از آن اقوام اوتقون خود را دانند و هم چنین معین گردد که در وقتی که طوی باشد و آتش بخش کنند کدام اندام از گوشت نصیب هر شعبه باشد تا در هر ولایتی و مقامی که باشند بوقت طوی حصه هر یک پیدا بود و جهت آتش خوردن بایکدیگر نزاع و دل ماندگی نکنند . »

بومقیه بی سلجوقنامه شو صورتله یازیور [۱] : « اوغوز فوت اولدو غندن صکره آنون وصیتی موجبجه کون خان تحتہ اوتوردی و یتیم ییل پادشاهلق ایتدی . و آتاسنک بر نایبی واردی . ینکی کنتلوار قیل خواجه درلردی که کون خانون مشیری و وزیر ی و مدیری ایدی . بر کون کون خانه ایدر : اوغوز اولو پادشاهدی و پیر یوزینک مملکتلرک طوتب چوقلق اموال و خزاین و مواشی و طوار حاصل ایدوب جملسین سززه که اوغلانلری سز قودی . و سززه داخی حق تعالی لطفی و توفیقی برله دردر مقبل اوغوللر ویردی . بوندن اولماسون که بو اعلان لر مال و ملکدن اوتوری بری بریله مخاصمت

ودشمنلق و منازعت ایده لر . مصلحت اولدرکه اوغوز وصیتی موجبجه هر برینک منصبی و یولی و توره سی و آدی و لقبی علی حده معین و مقرر اولا . و هر برینک برنشانی و تمغاسی اوله که یرلیغ و خزانه لرینی و ییلنی طوارلرینی انوکله نشان و تمغا ایده لر . تا هیچ بریله مجادله و عناد ایده بلیلار . و هر برینک اوغلانلری و اوغول اوغلانلری و بویلری زمان دوندکجه کندو آدلو آدینی و لقبی و یولی و توره سین بله لر . ایتدکه : مادامکه یوللو یولین بله لر دولتلری قایم اولوب دنیاده و آخرتده ایی آد قزانه لر دیدی . و آندن صکره کی آلتی اوغلانلره بوزوق و اوچوق لقب معین اولمشیدی کون خان بوسوزی غایت بکندی ینکی گنتلو (یکی کندلی) ارقیل خواجه اونوک ترتینه مشغول اولدی . و چرینوک صاغ قولی و صول قولی آنلره مخصوص اولوب هر برینه ینکی آد و تمغا معین و مقرر ایتدی . و هر بویه جانوری مخصوص ایدیلرکه انلرک اونغونی اولا . و بولفظک اشتقاقی اوینوق دندرکه اول زمانوک ترکیه سنجه قتلوقدر . شویله که اوینوق بولسون ! دیرلرمش یعنی قتلو اولسون دیمکدر . و عادت و توره اولدرکه هر جانورکه بر بویوک اونغونی اولا چون انی تفألچون مبارک لکه معین ایتشلردر . اکا قصد ایتیلر و انجیمیلر . و انون اتین یمیلار بوزمانه دکین اول معنی مقرردر . و اول بویلردن هر قوم کندو اونغونن بلورلرکه اوغوز بویله معین اتدی که هر وقت که شیلان و خوان دوشنه و طوی و دوکون و دیرنک اولا و آتش اولشدرلر طوارک قننی اندامی و سکوکی هر بویوک نه اولا تا هر ولایت و هر مقامده که اولالر طوی و آتش و قنده هر برینوک حصه سی معلوم اوله و آشچون بری بریله نزاع و کوکل قوماق ایتیلار . و اول یکریمی درت بویوک آدلری که اصلده انلرک آدی در و هر قبیله و شعبه او آدله شهرت بولشلردر . و اول آد اول قومه علم اولمشدر . مشروح و مفصل یازیلوب و هر برینوک تمغا و اونغونی و اتدن سکوکی هر برینه مخصوص اولمشدر ، التنده ثبت اولنور شویله که ادرا کی فهملره آسان اولا . »

یکرمی دورت عدیده تورک تشکیلاتلرنده تصادف ایدیلان مقدس بر عدددر .

هاممدهده شویله بر خبر کوریلور : « اشبو یکریمی درت ترک قدیم بکری ، یاخود بابالری زمانمزه قریب مصرده وقوع بولان انقراضلرینه قدر یکریمی درت بهاری یاخود چرکس بکلرنده دوام ایتشدر . بو تاریخده شوخصویت حقنده برقاق دفعه سوزسویله مک

فرصته نائل اوله جنز [۱]. «دولتک اک بویوک مأموریتده بولونان بکلیر یکریمی درت کشتی ایدی» [۲].

اردو موزیکه سندن بر قسمتک ترنمانه مخصوص برر (طبلخانہ) یه مالک اولان یکریمی دورت بکدن سوکرا یکریمی درت والی کلیرکه اون ایکینسی مصر و اون ایکینسی سوریه ایالتلرینی اداره ایدرلردی .

اوغوز نامه نیک ۷ نجی حکایه سنده (صحیفه ۵۰) شویله یازیلیدر: «بایندر خان بویوردی یکریمی درت سانجق بکی کلسون دیدی .»

توکیولرده بویوک مأمورلر متمیز یکریمی سکز صنفه منقسمدی [۳] .
بو یکریمی سکز بویروقدن یکریمی دوردی بوی بکلیری، دوردی ده [قودا تقویلیکده کوستریلن دورت ذات یعنی] خاقان و وزیر ی ایلہ صاغ وصول بکلیر بکی (شاد) اولمق محتملدر. (شاون) ک کتابک نهایتده کی لوحه لرده (۲۴) و (۲۸) علامتلی کورولمکده در.

۴. اون ایکی حیوان

ینه تاوئیزمه کله لم :

(دوز قهایم ایلہ موس) . کوره چینلیلر ایکی (چاغ cycle) تأسیس ایتدیلر. بریسی اون ایکی تقسیماتلی، دیکری اون تقسیماتلی . بو تقسیملرک هر بری براسمله بر حرفه مالک اولدیغندن زمانک هر آئی ایکی مختلف چاغدن آلتیش بر (حرفلر مز دوجه سی) ایلہ ارأه اولونور. [۴]

بوایکی چاغ سه لرده تطبیق اولوندینی کی کونلره ، آیلره ، ساعتلرده تطبیق اولونور. بونلرک مرکبلمه سندن آلتیش ییلق بر چاغ دها تشکل ایدر . چونکه اون ایکی چاغک بش دفعه ، اونلی چاغک آلتی دفعه تکررندن سوکرا عینی (حرفلر مز دوجه سی Binôme de caractères) تمامیه عینی زمانی ارأه ایتک اوزره ورود ایدر .

بو ایکی چاغ ، تقسیماتلریله موسملره تقابل ایتدیکی کی روزکار کلنه ده متناظر اولور و دورت اصلی جهت واسطه سیله بش عنصرلرده مناسبت کسب ایدر. چینلیلر بو صورتلده درکه

[۱] هاهمر ، دولت عثمانیه تاریخی ، مترجی ، محمد عطا ، برنجی جلد ، برنجی کتاب ، صحیفه : ۵۵

[۲] هاهمر ، جلد ۴ ، صحیفه ۱۹۰

[۳] Inscriptions de l'orkhon, Thomsen, page : 59.

[۴] غروتک کتابنه باقالی .

بوکونکي فکرلرمنه غایت غریب کورونن برشکاده، غیرمتجانس یعنی رنگلی، عنصرلی، جهتلی واونغونلی برزمان تصورایدیورلر؛ وعصرلری، اصلی جهتلری، رنگلری ومشموللری اولان برجوق سائر شیلری بونلرک تمثاللری کبی کورییورلر .

بونلردن باشقه، آتمشلق چاغک اون ایکی ییللری آشاغیده کی ترتیب وجهله اون ایکی حیوانه نسبت ایدلشدرد :

صیچان، اینک، قاپلان، طاوشان، اژدرها، ییلان، آت، کچی، مایمون، طاووق، ایت، طوموز .

بواون ایکی حیوان اوچر اوچر دورت اصلی جهتله تقابل ایدرلر وبواسطه ایله عمومی منظومه داخل اولورلر. میلادک ابتداسنده یازیلش چین متلری بوصورتله یازیور: « بر (چه tze) سنه سی حیوان اوله رق (صیچان) ه، جهت اوله رق (شال) ه، عنصر اوله رق (صو) یه عأددر. بر (وا vva) سنه سی آتله یعنی جنوبه منسوبدر، و حیوانی (آت) در. الی آخره...»

تورکلرکده اسکي تقویمی بواون ایکی حیوان اسمیله تسمیه اولونان اون ایکی ییللق چاغدن عبارتدی. حیوانلرک اسملری شو وجهله در :

محمود لاشغری لغتنامه:

سجقان

اود

برس

توشقان

ناک (تمساح)

یلان

یئند

قوی

بجن

تقاغو

ایت

تنکز

کتاب العلم النافعه :

کسکو (صیچان)

اوت (اوکوز)

پارس (قاپلان)

طاوشقان (طاوشان)

لوی (اژدرها)

ییلان

یوند (آت)

قوی (قویون)

پچین (مایمون)

داقوق، داووق (طاووق)

ایت

طنغوز (طوموز)

(le cycle turc) ك ۴ نجی صحیفه سندن :

ایرودی بیکوره:	اوزوغ بیکوره:	اوزوغه کتاره لرنده:
سچقان	کسکو	
اود	اود	
پارس	پارس	
تاوشقان	توشقان	
لو	لوی	لوی
ییلان	ییلان	ییلان
یوند	یوند	
قوی	قوی	قوی
پچین	پچین	پچین
تاغوق	داغوق	
ایت	ایت	ایت
تونکوز	تونکوز	آلتاسین

(محمود کاشغری ، کندی لغتی (یلان یلی) نده یازدیغنی بیان ایدیور .)

تاوئیزمک جهتلرده ، زمانلرده ، عنصرلرده ، رنگلرده ، حیوانلرده کوردیکی بوتناظرلر چینلیرک یالکز مخیله لرینی اشغال ایتمکله قالماز ، بالعکس بوتون عملی حیاتلرینی تنظیم ایدر . بوتناظرلر fung-shui نامی ویریلن مشهور (عقیده) نك عمدہ سنی تشکیل ایدر . شهرلرک واو بنسالرینک قورولمه سی ، مزارلرک و مقبره لرک تأسیسی ، عمومیتله بوعقیده نك قاعده لرینه کوره اجرا اولونور .

اگر بوراده شویله برحرکت ، اوراده ایسه باشقه تورلو برحرکت یاییلورسه ، اگر شو دورده بویله برایش باشقه زمانده باشقه تورلو برایش یاییلورسه ، بونلر بوتون بومنتظم عنعنہ نك ایجاباتی اوله رق اجرا اولونیور . تورکلرده ده اسکی (قام) لرک بوتون اندیشه سی هر حرکتک اوغورلو ، یاخشی ، قوتلو شرائط داخلنده اجرا ایدلسی ایدی . بوکون

قادیئرلر آراسنده یاشایان (تاندیرنامه) یا خود (کچه کتاب) احکامی اکثریتله تورک تائوئیزی دیمک اولان اسکی فالجیلغک آرته قالانلری اولمق محتملدیر .

*
* *

برچینلییه نه زمان دوغدیغنی سورسه کز اون ایکی حیواندن برینک اسمنی سویلر . چینلینک هانکی حیوانک ییلنده دوغدیغنی بیلیمه سی، بونک کندی طالعی و مقدراتی اوزرنده مؤثر اولدیغنه ایناندیغندندر. [۱] بوعتقاد چینلیله اسکی تورکلردن کچمشدی [۲]. بوندن باشقه اسکی تورکلر و چینلیلر هانکی عنصرک چاغنده دوغمشلرله اونک برکتیه حکمران اولدقلرینه اینانیرلردی . تسین حکمداری che-horang (صو) یک برکتیه حکم سوردیکنی اعلان ایتمشدی . [۳]

اوحالده اوزمانکی تورکلر دوغدقلری ییل اعتباریه (۱۲) صنفه و (۶۰) تالی صنفه منقسمدی . اون ایکی حیوان اون ایکی صنفک اونغونلریدی . بر اونغونه مالک اولانلرده عنصرلر اعتباریه (۵) تالی صنفه آیلیردی . مثلاً دهمیر صچان ، اود- صیچان ، صو- صیچان ، آغاچ- صیچان ، طوپراق- صیچان . بوتقسیملر اوسترالیا قوملرنده کی ازدواج صنفلری تقسیمه بکزر . اوسترالیا قوملرنده هر عشیرت ایکی قبیلهیه آیرلدیغنی کی هر قبیلهده ایکی « ازدواج صنفی Classe matuimóniale » نه آیریلیردی . برنجی قبیلهدن بابا (أ) صنفه منسوب ایسه اوغلی همه حال (ب) صنفه منسوب اولوردی . بونک اوغلی یعنی برنجینک طورونی تکرار (أ) صنفه منسوب اولوردی . ایکنجی قبیلهده بابا (أ) صنفه منسوب ایسه اوغلی همه حال (ب) صنفه منسوب اولوردی . بوصنفلردن (أ) ایله (آ) و (ب) ایله (ب) بری برینک (حلیل connubium) ی ایدیلر . یعنی آنجق قارشیلقلی اوله رق بوصنفلر آراسنده ازدواج وقوعه کله بیلیردی . (أ) صنفه منسوب برفرد نه (ب) صنفندن نهده (ب) صنفندن قیز آله مازدی . آنجق (آ) صنفندن قیز آله بیلیردی [۴] . بو حال چینلیلرده واسکی تورکلرده بارز بر صورتده کورولمور . معافیه ، معاصر بر مؤلفک ، (ویلیامس) ک بیانته کوره (سیام) ده برسنه نک

[۱] Le cycle ture ، صیفه : ۳

[۲] ایضاً ، صیفه : ۵۰ ، ۷۴

[۳] ایضاً ، صیفه : ۴۹

و بر حیوانك انسانلری آراسنده - ولو كه بوسنه مختلف اون ایکیلی چاغله منسوب اولسون - ازدواج وجود بوله ماز . یعنی دیگر بعض قوملرك (توتهم) برلكنده اولدینی کی فردلر آراسنده کی اونغون وحدتی اونلری بری برینه محرم یاپارق ازدواجلرینی ممنوع بر حاله صوقار [۱] . موسیو «Doolittle» ك بیاننه كوره بر حیوانه منسوب اولان فردلر بری برینك تدفین مراسمده حاضر بولنه مازلر [۲] .

شاوان عنصرلرك جهتلره و اون ایکی حیوانله مناسبتنه عائد اعتقادلرك ابتدا «تسین» [۳] سلاله سنده ظهور ایدوب اونلرك ابرامیله چینه کیردیکنی [۴] ایضاح ایتدکن صوکر کتابنك نهایتده نظریه سنی شو صورتله اجمال ایدیور :

«بكا كوره ، علمك حال حاضری بر فرضیه قبول ایتهمزی ایجاب ایتدردیکی ایچون اون ایکی حیوان چاغنك حقیقی مبدعلری تورك قوملری اولدیغنه اینانمغه مجبور اولدم . بو چاغی میلادك باشلانغجده چینلیره اوکرتن ، و اورخون کتابه لرینك شهادتیله ثابت اولدینی کی بونی ایلک دفعه سنه لرینك تعدادنده قوللانان تورکلردر . مصر ، رومانك برولاتی اولدینی زمانده دركه بو چاغ تورکلردن نیل وادیسنه انتقال ایتدی و اوراده اسکیدن بری موجود اولان مقدس حیوانلر نظریه سنه اویدورمق ایچون تعدیلاته اوغرا تیلدی . فقط ، دنیه جك كه مایمون توركلرك ساکن اولدقلری اولکهلرده بولونمایان بر حیواندر . بونلرك ترتیب ایده جکی بو حیوانلر سلسله سنده مایمون بولونه مازدی . بو اعتراضه شویله جواب ویریم : میلادك ایلک عصرنده تورك حکمداری اولان «قانیشقا» مایمونلرك یاشادیغی قدهار و کشمیر اولکهلرینه ده حاکم دی . ذاتاً چوق محتملدرکه «اینده واسکیتی» نامی ویریلن پرنسلردن مقدم ، تورکلردن باشقه حکمدارلرده حاکمیتلرینی بو اولکهلره قدر تمدید ایتمش اولسونلر . بناء علیه ، توركلرك اون ایکی حیوان چاغنی اختراع ایتملری فکرینه منافی هیچ برشی کوره میورم . دها واسع بر وقوفه مالک اولونجهیه قدر بو اختراعك توركلره اسنادی لازم کلدیکنه قائم . [۵]» بونظریه یی توسیع ایده رك ، چینه (عوام

L'année sociologique, tome VI, pag; e 1 [۱]

[۲] ایضاً ، صیفه 62

[۳] تسین سلاله سی چینك ۴ نجی سلاله سیدر . قبل المیلاد (۲۴۹-۲۰۲) تاریخلری آراسنده حکم سورمش وچینه کی عدم مرکزیتی قالدیره رق قوتلی برسیاسی مرکزیت تأسیس ایتشد .

[۴] تورك چاغی ، صیفه : ۹۸

[۵] عین اثر ، صیفه : ۷۴

تائوئیزمی) دیمک اولان (تائوسه ئیزم) ك تورك تورەسندن اقتباس ایدلش اولدیغی فرض ایدە بیلیرز. ذاتاً چینه (لائوچو) ایله خلفلرینك تأسیس ایتدیكى «تائوئیزم» بوس بوتون فلسفی برماهیق حائز اولوب (تائوسه ئیزم) - یوقاریده کوردیکمز وجهله - عوام آره سنده منتشر نجوم، زیج، اختیارات و اوغور آ کلامق اصوللریله قاریشیق عامیانه بردیندر [۸]. یوقاریده اون ایکی حیوانك اوچر اوچر دورت موسمه تقابل ایتدیكنی سوبله مشدك، دورت جهتك توركلره وچینلره كوره باشقه باشقه حیوانلره تقابل ایتدیكنی كورمشدك:

«شرق»	«جنوب»	«غرب»	«شمال»
قویون	قوش	ایت	طوموز
ازدرها	قوش	بارس	قاپلومباغه

بونلرایچنده (قاملومباغه) مستثنا اولمق اوزره دیگر یدی حیوانك هپسی اون ایکیلی چاغده موجوددر. چین غنمه سنده اکثراً قاپلومباغهیه صاریلش بر ییلان بولونیور. اوحالده چاغده کی ییلان بوراده کی قاپلومباغه نك یرینه قائم اولیور. (سیچان) ك شمالده، اوکوز ایله آتک جنوبده اولدیغی ده یوقاریده کوردك. اوحالده مایمونی غربده، طاوشانی شرقده فرض ایدهرسهك مذکور تقابل تظاهر ایتش اولور:

شرق	جنوب	غرب	شمال
قویون	طاووق	ایت	طوموز
ازدرها	اوکوز	بارس	ییلان
طاوشان	آت	مایمون	سیچان

قره ییلانك ییلان کوزلو اهرمنله وضحك ماری ایله مناسبتی اولمالیدر (بوزقورت) [دیوان لغات الترکده (آربوری)] صورتنده، [اوغوز نامه ده (قام پوره) ایله اوغلی (یرک)] صورتنده کوریلیر. پارس (مارقوپولو) نك سیاحتنامه سنده (آرسلان) ه منقلب اولیور. اوغوزنامه ده کی (بساط) که بوز اوکلردن اوروزك اوغلی وقایان سلجوكك قارده شیدر، برارسلان طرفدن بویوتولمشدر. اوحالده (قورده، آرسلان، پارس، ایت) غربه عائد اونگونك مختلف شکلرندن عبارتدر. بوزقوردك دمیرجی اولمی غربك عنصری دمیرولمسنددر. ناصل که (قارا قیش) تعیری شمالك رنگی قارا وموسمی قیش اولمه سنددر.

۵. ایکی جهت

چین خلقنک نظرندہ بوتون موجودات جانیدر و روح هریرده عینی ماهیتده در .
عینی تلقی ، (ناثو) مذهبی تدریس ایدن حکیملرک ابداع ایتدکری تصورلرکده اساسیدر .
بونظریه کوره ، بوتون اشیا مادی و روحی اولق اوزره ایکی قدرتک ، (یانغ Yang)
(نور ، ارکک ، سما) ایله ، (یهن Yin) (دیشی ، ظلمت ، یر) ک مولودلریدر . بونلرک
اشارتلیخی یوقاریده کوردک . انسانک روحی ده بوقاعده دن مستثنا اولمایوب ، اوده مضاعفدر :
یا (شهن Shen) یعنی روحانیدر ، یاخود (کووهی Kveui) یعنی جسمانیدر . [۱]

بوتون اشیانک جانلی اولدینی اعتقادی «یاقوت» تورکلرنده ده موجوددر . یاقوتلره کوره
روحک اوچ درجه سی واردر : اش ، سور ، قوت . (اش) بوتون جاد ، حیوان
وانسانلرده موجودر . (سور) یالکز حیوانلره انسانلرده ، (قوت) ایسه یالکز انسانله
آتده موجوددر [۲] .

(ایش) کلمه سی (دیوان لغات الترک) ده (انسانک تابعه سی) معناسنده محرردر [۳] .
اسکی قادینلر مز هر انسانک ، هر موجودک برپرسی اولدیغه اینانیرلردی . ایشه بوپری
کلمه سنک عربجه سی «تابعه» ، اسکی تورکجه ده کی مقابلی ایسه «اش» در .

«قت» کلمه سی ایسه مذکور کتابده سعادت معناسنه اولق اوزره «دولت» ایله تفسیر
ایدلشددر . بنجه بوکله «دینی اجتماعیات» ده «مانا» تعیریله افاده ایدیلن «قدسی روح» درکه
هانکی موجوده توجه ایتسه اوکا «قدسیت» ویرر : قوت طاغ ، قوت بالق «بلاساغون»
قوت کند «خوخذ» کی . «هیونف - نو» حکمدارلرینک لقبی «تاکری قوتوشه ن - یو»
ایدی ، طقوز اوغوز خاقانلرینه «ایدی قوت» دینیلردی که ینه عینی معنایه در . چونکه
«ایدی ، ایدی» کلمه سی ده «تاکری» معناسنده در [۴] . بورتہ چنه یعنی «بوزقورت» ک
زوجه سنک اسمی «قوت مرال» ایدی . [۵]

L'année sociologique, tome; VI, page; 229 [۱]

Les fonctions mentales, page. 80 [۲]

[۳] دیوان لغات الترک ؛ صحیفه ۴۸

[۴] ایضاً ۸۱ ، ۸۲

[۵] بویوک انسیقلوپدی ، جلد ۲۴ ، صحیفه ۷۷

«سور» کله سنی لغت کتابلرنده بوله مادم . اوغوز عنغه سنده تاتار خانلری آراسنده «آق سور» [۱] نامیله بر حکمداراسی موجود اولدینی کی «چوره» ، و «چار» ، «شار» ، «چو» ، کله لری ده «سور» ک مختلف شکلری اولق محتملدر . آق شار «آفشار» ؛ قراچار ؛ آق چوره ؛ قره چوره ، چورلی کله لرنده کورلدیکی کی . بوسورتله «آق سور» چینجه «شهن» کله سنک ؛ «قره سور» ایسه «کووه ی» کله سنک مترادفی اولمش اولور . بونلرک عربجه مقابللری «ارواح طیه» و «ارواح خیشه» در . چینجه «یانغ» و «یهن» کله لری نه کلنجه بونلرک تورکجه ده کی مقابللری ، برنجی ایچون «اوز» یاخش «ایکنجی ایچون» یاوز ؛ یامان «کله لری» اوله بیلیر . کول تکین کتابه سنده «کوک تاگری» و «یاغیزیر» دینلیدیکنه کوره «کوک» برنجینک ، «یاغیز = یاوز» ایکنجینک مقابلدر . ایرانلرده کی «هرمز» ، «هرمن» ، «ایزد» ، «دیو» ناملرنده کی متضاد شخصیتلرده بونلری آکدیرر . کوریلورکه «ایران - تورک - چین» مدنیت دائره سنده ثنویه اعتقادی موجوددر . سامیلرده «خیر و شرک خالق» ؛ «جمال و جلال» صفتلری عینی ذاتده اجتماع ایتمشدر . حال بوکه «ایران - تورک - چین» مدنیتی دائره سنده بویکی صفت بری برندن قطعی بر صورتده آریله رق آری آری شخصیتلرده تجلی ایتمشدر . بونک ایچوندرکه اوغوز خان (قره خان) ایله مجادله ایدهرک اونی اتلاف ایدیور . مع مافیه هرمن (آپو - آب) ایله ، چینلیرک (سما) سی «یر» ایله ازدواج ایتدیکی کی «افراسیاب - اوغوز خان - شاه اسماعیل» ده «عرب زینکاو - عرب زنکی» ایله ، «بامسی بیرک» ده «قره چار» ک قیز قارده شی «بانی چیچک» ایله اولنیور . بوسورتله «شر» و «جلال» صفتلری نه موجودانده آنا جهتشدن باقی قالیور . شو قدرکه هرمن ایله تاگری ، چینلیرک سماسی و هندولرک ، (ویشنو) سی یالکمز (جمال الهی) ماهیتده در . بونلر تمامیه «معتزله» نک الهنه بکزرلر ، بنی اسرائیلک (یهوا) سی کی قاهر و منتقم دکلدلر .

الهلر و پرلر آراسنده کی بویکیک تورک لرک ایکی بویوک شعبه یه آریله سنی انتاج ایدر . (التجه خان) ک ایکی اوغلی اولیور . برینک آدی «مغول» ، دیکرینک آدی «تاتار» . بوسورتله تورک لر «مغولر» و «تاتارلر» دییه ایکی معارض شعبه یه آریلیور . بوکله لرک اشتقاقلری آراسه ق قوتلی بر احتمال ایله برنجینک «بوغویلی» ، ایکنجینک «تاتاری» اولدیغنی کوروروز .

اوغوز منقبه سنک اساسی مغوللرله تاتارلرک غایت اوزون سورن افسانوی مجادله- لریدر . بو مجادله لر تورک شهنامه سنک موضوعنی تشکیل ایدر . کرک الهلرده ، کرک تورک قوللرنده کوردیکمز بو ایکلیک ایکی جهتی وجوده کتیرر . تورک دائما اوباسنک قایسینی کون دوغوسنه چویردیکی ایچون جنوب جهتی صاغنده ، شاک جهتی صولنده قالیر . بو صورتله « صاغ قول » و « صول قول » مفهوملری دوغار . قارا قیرغیزلر « بوروتلر » « اون » و « صول » ناملریله ایکی قوله آیریلیر . « اون » چکیل تورکجه سنده « صاغ » معناسندهر . [۱]

اوغوزلر « بوزاق » و « اوچ اوق » ناملریله ، مغوللر « براغون غار » « صاغ قول » و « جاغون غار » « صول قول » ناملریله ایکی قوله آیریلیدی . مغوللرده او داخلنده صاغ وصول فرقلری واردی . « روبروک » کوره اوک صاغ طرفده او صاحبنک اوتوره جنی یرک اوزرنده کیچه دن یاخود چوخه دن پایلمش بر صنم بولونوردی . بوکا « او صاحبنک قارده شی » نامی ویریلیدی . صولده زوجه سنک اوتوردینی یرک اوزرنده « او صاحبه سنک قارده شی » دینلن دیگر بر صنم واردی . قلبک یری اولان صول طرف مغوللرده مقدسدر . [صول جهتنک مقدس اولسی مغوللرجه قبله نك جنوب اولمسنندنده ایلری کله بیلیر . چونکه بو صورتده کون دوغیشی جهتی صول قوله تصادف ایدر .] بو ایکی جهتنن باشقه ، دیگر صنملرده واردی ، بریسی اینک مملی ایدی که قادینلرک الهی ایدی « چونکه اینکی صاغان قادینلر ایدی » ، دیگر قاصراق مملی ایدی وارککلرک الهی عداولنوردی « چونکه قاصراقلری صاغان ارککلر ایدی . » [۲] مغوللرده صاغ قوله « خان » قوماندا ایدردی ، صول قول خانک برادری یاخود اوغلی طرفندن قوماندا ایدیلیدی . [۳] سلجوقنامه اوغوزلر ایچون شویله یازیور : قای خان اولجق بایات صاغ قول بکلر بکیسی اولا : وصول قول بکلر بکیسی بایندردر . [۴] اوغوزنامه نك « ۲ » نجی منقبه سنده « صاغ قوله » « بوزاق » لردن قایان سلجک اوغلی دلی دوندارک « یعنی قای بونینک » ، صول قوله قره کونه اوغلی قره بوداغک قوماندا ایتدیکنی

[۱] غلط اوله رق مغول تسمیه اولونان قالموقلر اوتاقلرنک قاپسینی جنوب جهتنه توجیه ایدرلریدی

D'ohsson, tome 1, page; 12

Grande encyclopédie, tome 21, page; 550 [۲]

Grande encyclopédie, tome 24, page; 68 [۳]

[۴] سلجوقنامه ؛ صحیفه : ۱۸

کورئیورز. اوچ اوق، سالور قزانک « یعنی سالور بونیک » قومانداسنده اوله رق مرکزده بولئیوردی. بوصرده خانلر خانی بایندر بونیدن اولدییی ده اوغوزنامه دن آکلاشلیور. قره « کونه » اوغوز خانک قومهلرندن دوغان یکریمی درت تابع بویدن بریسیدر. [۱] ایکی قوله مرکزده علاوه اولنمسیله اوچلی بر تصنیف حصوله کلیور. قازاقلر میلادک اون آلتیجی عصری نهایتده آلتایک شمالنده « اولویوز، اورتیوز، کیچی یوز » شعبه لرینه آیرلایلر [۲]. قوبلای خان زماننده مغول اردوسی صول قول « چاغون غار »، مرکز « قول »، صاغ قول « براغون غار » ناملریله اوچه انقسام ایتشدی. چونغاری اسمی چاغون غاردن تولد ایتشدر. [۳]

قازاقلر اوچ قوله وهر قولده اوچ بویه آیرلشدی: وایشان نه فرقند: سه چکلی و سه هسکی و یکی نداویکی کوالین و تخسین « جامع الحکایات و لامع الروایات » [۴]. عثمانلیلرده پادشاه مرکزده قوماندا ایدردی، محاربه روم ایلیده ایسه صاغ قوله روم ایلی بکلرکی، صول قوله آناطولی بکلرکی؛ محاربه آناطولی جهتده ایسه صاغ قوله آناطولی بکلرکی، صول قوله روم ایلی بکلرکی قوماندا ایدردی. اکثریا بکلر بکیلرک باشند شهباده لر بولونوردی، قوصود محاربه سنده مرکزده سلطان مراد خداوندکار، صاغ قوله یسلدیرم بایزید، صول قوله یعقوب چلی قوماندا ایدیوردی. خالص افندی کتبخانه سنده کوردیکم بر مجموعه ده روم ایلی ایالتکده ایکی قوله منقسم اولدیغی یازلشدر: ادرنه سنجاغی صاغ قوله، مناستر سنجاغی صول قوله منسوبدر.

عثمانلیلرده روم ایلی بکلرکی و آناطولی بکلر بکندن باشقه، روم ایلی قاضی عسکری، آناطولی قاضی عسکری؛ روم ایلی دفتر داری، آناطولی دفتر داری نامیله صاغه وصوله منسوب مأمورلر واردی. عادی زمانلرده روم ایلی بکلر بکی آناطولی بکلر بکنه تقدم ایتدیکی حالده موکب هایون سفره چیه جفی زمان ابتدا آناطولی سنجاغنک عسکری، سلام رسمنی ایفا ایدردی [۵]. اوغوزنامه ده یازلدیغنه کوره عادی زمانلرده « سلجک بایندر » خانک صولنده اوطورورکن حرب زماننده صاغ قوله قوماندا ایدردی. دیمک که حرب زماننه عائد سلسله مراتب ایله

[۱] Grande encyclopédie و tome 21, page; 549

[۲] شجره تورکیه؛ صیفه: ۳۹

[۳] Ostturkische dialektstudien, page; 39

» » » » ۷۲

[۵] Inscrip tion de l' orkhon, page : 115

صلح زمانه عائد سلسله مراتب باشقه باشقه ایدی. سیریانک شرقدده او طوران «شوقشله» ده و «قوریاقلر» ده قیشین صول جهت اوغورلو، صاغ اوغورسزدر؛ آشاخی عالمده یعنی شالدهده صول اوغورلو، صاغ اوغورسزدر. [۱] بونک سبینی نتیجهده کوستره جکزر.

اورخون کتابه سنده، بیلکه خان معیتده خطاب ایدرکن شوسوزلری ده سویلیور: «یری یه شادپیت بکزر، یری یه تارغات بو یروق بکزر! [۲]» بونی شیمدیکی تورکجه ایله افاده ایدرسهک - نیم اجتهاده کوره - «ای صاغده کی شادلر و بوی بکاری، ای صولده کی تارخانلر و بو یروق بکری!» شکلی آلیر. شادلر بزده کی قبه وزیرلری ایله بکزر بکیرلر موقعهده در. بوی بکری بزده کی سنجاق بکیرلر معادلدر. تارخانلر بویوک روحانلر اولوب بو یروق بکری تمغاجی و بیتکچی کی بویوک مأمورلر در.

عثمانیلرک دیوان هایوننده صاغده قبه وزیرلری؛ صولده قاضیسکرلر، نشانچی و دفتردارلر اطوروردی. دیوان هایوننده اوچ سفره قورولوردی. بریسی صدر اعظم ایچون، بریسی قبه وزیرلری ایچون، اوچنجیسی ده قاضیسکرلر ایچون. بورادهده مرکز ایله صاغ و صول قوللرینی کورینورز. [مجموعه نك بونسخه سنده مندرج توقیعی قانوننامه سنه مراجعت ایدیکز].

هائمر بواوچلی تصنیفی هرودوتدهده بولیور:

«هرودوت جلد ۴، صیفه ۵: [تارژیتائوسک اوچ اوغلی له پوقسائین، اربوقسائین، قولاقسائین (قولوقسائین) در. [اوچ اسمه شامل اولان (اوقسائین) متممه سی اوغوز یاخود اوغوز خاندن باشقه برشی اولماق لازم کلیر. [۳]»

او یغورلر (طقوز اوغوز) نامیله بر حکومت تشکیل ایتشلردی، عینی زمانده بونلرک غغنه سنده او یغورلر (اون او یغور) و (طقوز او یغور) نامیله ایکی قوله آیریلیور. بواسملرک منشای شویله ایضاح ایدیله بیلیر:

اوغوز غغنه سنده ارکته قونه (قایان) و (نکوز) آدلی ایکی شهزاده نك کیردیکی بیلدیریلیور. بوندن افتالیتلرک قوشان یعنی اوغوز حکومتی اورته دن قالدیردقاری زمان بونلردن حکمدار سلاهیسی اولان (قای بوی) ایله صاغ قول اوغوزی دیمک اولان

[۱] L'année sociologique, tome XI, page: 199

[۲] دولت عثمانیه تاریخی، هائمر، مترجی محمد عطا، برنجی جلد، برنجی کتاب، صیفه: ۵۳ حاشیه.

[۳] بویوک آنسیقلو پهدی، جلد ۱۶، صیفه ۴۵، [دروین]

(اون اوغوز)ك (اركنه) نك قونلىرى (هيونغ - نولرى) ايچنه التجا ايتدىكى استدلال اولونه بىلىر . منقبه ده اوغوزلرە محاربه آچان تاتارلر خانى (اردو خان) اولوب اوغوز حكومتىنه نهايت ويرەن تاتارخاننىڭ اسمى ده سوينچ خاندەر .

«اقتاليتلر سىچونك اوتە سندن كلەر ك تور كستانە ميلادك (۴۲۵) نده (يە تا ئىلى تو) نك قومانداسى آلتىندە داخل اولدىلر [۱]» . بورادەكى (يە تا) چىنلىلر ك اقتاليتلرە ويردىكى عنوان اولوب (ئىلى تو) كلەسى (اردو) كلەسنىڭ چىنلىلر جە تحريف ايدىلىش بر شكلى اولە بىلىر . اقتاليت حكمدارلىرى آراسىندە (ايرانىلر ك خوشنواز تسىمىە ايتدىكلىرى) سوينچ خان ايسە ذاتاً معروفدر . قايلرلە اون اوغوزلر ميلادك ۶ نىچى عصرىنىڭ اورتە سىنە دوغرو (اىلى خان) عنوانى حائز اولان - منقبە يە كورە اوغوز حكومتىنىڭ صوك حكمدارى ايلخان آدى ايدى - (تومەن خان) ك رياستى آلتىندە ميدانە چىقدقلىرى زمان، چىنلىلر بونلرە «توكيو» نامنى ويردىلر . توكيولر، ۶۰۰ تارىخىنە دوغرو، شرق توكيولرى وغرب توكيولرى نامىلە ايكي آيرى حكومتە بولوندىلر [۱] .

۶۳۰ تارىخىندە چىنلىلر حىلەر ودىسىلەر واسطەسىلە شرق توكيو حكومتىنە نهايت ويرەك خانلىرى اولان (kie - li) نى اسير ايتدىلر [۲] .

توكيولر بوصورتلە چىنلىلر ك تابى اولدى . فقط ۶۸۱ تارىخىندە «قوتلوق خان» نامىندە بر قهرمان چىقەر ق «كول تىكىن آبدەسى ركزايدن» تور ك سىلالەسىنى تاسىس ايتدى [۳] . «قوتلوق» بىلكە خان ايلە كول تىكىنك باباسيدر . «بوتخوللر نتيجهسى اولەرق خاقانلغك اوغوزلردن «تە» توركلرىنە كچدىكى آكلاشيلور: چونكە بىلكە خان اورخون كىتابە سىندە «صاغدە يعنى جنوبە چىن قومى دوشمانز ايدى ، صولەدە يعنى شەالەدە بازقاغان وطقوز اوغوز بودونى دوشمانز ايدى [۴]» دىيور كە بازقاغانك قايلانلر يعنى «قايلر» اولدىنى آكلاشيلور . معلومدر كە قاىي بونىك اونغونى «شاهين» ايدى . «باز» ايسە فارسى لسانىندە شاهين دىمكدەر . قايلر ايران حدودىندە قوشانلرە حكمدارلىق ايتدىكلىرى ايچون فارسى بر كلەينى (اونغون) اولەرق طاشىمەلرىنە تعجب ايدىلەمز . طقوز اوغوزلرە كلنجە، اون اوغوزك

[۱] اورخون مىحكوكاتى ، صىفە ۶۳

[۲] اورخون مىحكوكاتى ، صىفە ۶۴

[۳] ايضاً صىفە ۶۵

[۴] » ۱۰۲ »

حقیقی معناسی (صاغ اوغوز) دیمك ایکن اوغوز تورکچه سنده (اونك ، اون) کلهسی
یرینه (صاغ) کلهسی قائم اولدینی ایچون اوغوزلر بواسکی کلهی اون عددی معناسنه
اوله رق تفسیر ایتدیلر . و اوغوز تورمه سی موجبجه ایکی قوی تأسیس ایتدکلی زمان
احتمالکه صاغ قوله (اون اوغوز) ، صول قوله (طقوز اوغوز) دیدیلر .

کول تکیکن کتابه سنده (عصیان ایدن تورکشلرک تأدیندن بحث اولوندینی صیره ده)
(اون اوق بودونی امکک کوزدی) [۱] دینیلیور . بوزاوق ، اوچ اوق تعیرلری ده
کوستیریورکه (اوغوز) یرنده (اوق) تعیری ده قوللانیلیردی .

کول تکیکنک یوغنه (ماتم مراسمنه) کلن ملت مثللری آراسنده تورکشلرکده ایکی
مثلی وارایدی که بونلره (ماقاراج تمغاجی) و (اوغوز بیلکه تمغاجی) اسملری ویریلیور [۲].
(ماقراج) کلهسی قوشانلرک هندستاندن کتیرمه لری محتمل اولان (مهر اجه) تعیرندن
عبارتدر . ایکنجی مملک اوغوزلردن اولدینی ایسه آشکاردر .

او حالده غریبه اوطوران تورکشلر اون اوغوزلر ایدی ، یاخود اونلری محتوی
ایدی . طقوز اوغوزلر ایسه شرقده قالمش ایدی . بونلرک هرایکیسی ده افتالتلرک هجومی
اوزرینه ارکنه قونه التجا ایدن (بوزوقلر) ایدی . اوچ اوقلر ماوراء النهرده قالمشلر
و اوغوز تورمه سی موجبجه صاغ قول بویلیخی ده یکیدن تأسیس ایدرک (آلتی اوق)
نامنی آلمشلردی . کول تکیکن کتابه سنده بونلری صوغداقلرک قومشوسی اولمق اوزره
(آلتی چوب) نامیله کورسیورز . [۳] اوغوز نامه ده کوردیکمز وجهله بونلرده خانلق بایندر
بوینه انتقال ایتشدی . چونکه اساساً اوچ اوق بکلر بکلکی بایندر بوینده ایدی [۴] . بوز
اوقلرک آیرلمسیله طبعیدرکه اوچ اوقلر خان اوله رق کندی بکلر بکلرینی طانییدیلر .
(مع مافیه اوغوز نامه نك توصیف ایتدیکی وقعه لر آق قویونلیرک سلفی اولان بایندر
بوینده عائد عد اولونه بیلیر . اوصورتده وقعه لرک شرقی آناطولیده کچمه سی لازم کلیر .
بوفرضیه کوره اوغوز نامه نك ذکر ایتدیکی وقعه لر بالنسبه یاقین زمانلره عائددر .)
سلجوقنامه یه کوره بالاخره خانلق انحلال ایدرک سالور بوینه انتقال ایتدی .

[۱] اورخون محکوکاتی ، صیفه ۱۰۴

[۲] اورخون آبدله لری ، صیفه : ۱۱۴

[۳] اورخون محکوکاتی ، صیفه ۱۰۸ و ۱۲۳

[۴] سلجوقنامه ، صیفه ۱۸

صوکراده (قق) بویته کچدی . سلچوقنامه بو انتقاللری شو صورتله تمهید ایدیور . « و اوزون مدتله و چوق ییللر اوغوزدن وانوک اغلانلرندن و قوملرندن چوق کشیلر پادشاهلق ایدیلر . و هر دورده بوبکریم درت بویدن خانلری نسلندن بر اولو قوتلو پادشاه ظاهر اولب اوزون مدتله پادشاهلق انوک خانداننده قالمشدر . شویله که پادشاهلق نجه مدت سالور نسلنددی و اول بوی دوکلی بویلدن کوجلو و اوستون ایدی . زیرا اوغوز ایچنده صاغ قول خانلر اروغندن که خانلق ایتیش کشی اولا کمنه بولیادیلر . بکله ، و اولور و کتخدالر قورلتای و دیرنک ادوب دانشدیلر و توره سویلشوب مشورت ایدیلر . چون سالور بونوک خانی بهادر و مدبر قومشدی و هم بونلرک سکوکلی و نصیب و موچارلر اوچادر (اوجا یعنی صرت آتی هم خانلر خاننک همده سالور بوننک مشترک سکوکیدر . سکوک بختنه مراجعت) خانلر خانه منسوبدر . بوسیلله آغا اینی سالور خانی خان ایتدیلر . چوق زمان تورکه و تاجیکه حکم ایدیلر . بونلردن صکره ترکستان اقلملرنده قرت اولدی . خانلق ایتیش کشیلرون صویندن قتیق اوروغندن لقمان خانی بولیدیلر . چون بهادر و مدبر و اوغورلویدی . دیرنک و دانشق ایتدیلر . توره صورشدلر ایتدیلر بونلرک قوشی (اونغونی) چاقدردکه قوشلرون یورکلو و بهادریدر . اگرچه صول قولنددر و دوکلی بویلدن صکره ذکر اولورلر ادیب اوغوز بونلری آغیرلیوب بونلره چاقیری تعیین ایتدی . و آنادن داخی افراسیاب نسلنددرلرکه ترک ایلنوک قدیم پادشاهیدر . و هم نه که (قراول بکی) و جغداول و دممدار بکی قینیق در قراوللق و دممدارلق کی اولو ایشدر درلر . آغا اینی اتفاقله لقمان جموع ترک ایللرینه (که) خان ایدلر »

لقمان خان وفاتندن صکره اوغلی سلچوق خان اولدی [۱] . سلچوقک عشیرتی آراسنده « اوغوزک هر بویندن بویلر صاغ قول بکلی قانی و بیایات وصول قول بکلی بایندر و یچنه و جاندر فی الجمله هر بوی اویمشدری [۲] » .

غربی اوغوزلرک اسلامیتی قبول ایتسی ، (هاهمه) ه کوره هجرتک (۳۵۰) تاریخنده طاغ خان سلاله سندن سالورخان زماننده وقوع بولمشددر . سالورخانله برابر ایکی بیک عائله اسلامیتی قبول ایتیش و سالورخان چناق یاخود قره خان نامنی آلهرق کندی قومی هنوز بت پرست اولان تورک لردن آیرد ایتک ایچون (تورکمن) تسمیه ایتمشدر [۳] . بوسالورخانک

[۱] سلچوقنامه ؛ صیفه ۲۲

[۲] ایضاً ؛ صیفه ۲۳

[۳] هاهمه ، صیفه ۵۶ ، جلد ۱

آلتی اوقلردن دکل ، اون اوقلردن یعنی تورکشلردن اوله سی دها محتملدر . چونکه هامره وصحائف الاخبار کوره بوسالورخانک خلقلری کاشغر وبلاساغونی فتح ایدهرک کاشغر خاقانلغنی تأسیس ایشلردر . کاشغر خانلری (غوزلر) ی یعنی آلتی اوقلری کندیلرندن طایمادقلرینه کوره ، بونلرک تورکشک اون اوقلرینه منسوب سالور بوینه منتسب اوله لری ، وسلچوقیلرکده بو اون اوقلرک (بوغو) سیله [محمود کاشغری لغتده « یباقو » تسمیه ایدیلن قوم بونلر اولق محتملدر] امتزاج ایدمه یهرک آریلان قفق بوی ایله تابعلرندن عبارت بولومه سی تاریخک روایتلرینه دها موافق کلیور . چونکه سلچوقیلرده سامانیلره یارديم ایدهرک غوزلرله محاربه ایتدیلر . اون اوقلر بالا خره مغولستاندن وقوع بولان کوچ اوزرینه روسیه دوغرو کیده رک پچه نکلرله اوزون محاربه لره کیریشدیلر . مغولستانده مرعانک طارلغندن بر کوچ وقوع بولدیغنی قایلرک قونلری یاخود مرقه (مرکیت !) لری مملکتلرندن چقاردیغنی ایچون قونلر ساری اولکهنه ، ساری خلقي ، ترکمان (تورکش) اولکهنه ، تورکش اوغوزلری پچنک اولکهنه مهاجرت ایتدکلرینی (جامع الحکایات ولامع الروایات) ده کوربیورز : «وازاایشان مرقه اندکه ایشانرا قون می خوانند از زمین قنایرون آمدند ومرا کز خودرا بکذاشتند لسبب آنک تنکی چراخوار . . . لمی مرلحاد (آکنجی قوچقار) خوارزم شاهی از ایشان بود پس جماعتی ایشانرا قاصدشدندکه ایشانرا قای خوانند بعدد وعدت ازایشان بیش بودند ایشانرا ازمرای خود دورکردند وایشان بزمین ساری رفتند واهل ساری بزمین ترکمانیه رفتند وغزان بزمین بچنا کیه شدند نزدیک ساحل دریاء ارمینه [۱] .»

(ساری) کله سنک ماهیتنی چینلیردن نقلاً (طومسن) دن اوکره نه بیلیرز : میلادک (۷۰۴) تاریخنده تورکشلرک اسکی سلاله سنه منسوب صول خان ، غایت کوشک اولدیغنی ایچون تبعه سنک برعصانیله خلع ایدلدی . یرینه دها اول تورکشلرک رئیس انتخاب ایشمش اولدقلری ماهر وجسور (اوچلی) خان اعلان اولوندی . [۲] اوچلی ۷۱۴ ده وفات ایدهرک یرینه اوغلی (سو-کو) کچدی . سوکو حکومتی کوچک قارده شی (چه - نو) ایله تقسیم ایتدی . (چه - نو) شدید بر آدم اولدیغنی ایچون تورکشلردن یوز کورمیدی . بونک اوزرینه برادرینی قصقانه رق بیلکه خانک عمجه سی اولان (مهجو) یه مراجعت ایتدی . وبرادری اوزرینه یورومک اوزره یارديم ایسته دی . مهجو یکرمی بیٹ آتلی ایله

[۱] شرق لهجه لری ، صحیفه ۴۰

[۲] اورخون محکوکاتی ، صحیفه ۷۰ ، حاشیه ۳

(سوکو) نك اوزرينه كلهرك اونی اسیر ایتدی . سفرندن عودتنده چنویه « ايكیكنز قاردهش اولدیغكنز حالدہ اویوشامادیكنز . سزدن صداقت ناصل بکله یهیم » دیهرک درحال ایکسینده اعدام ایتدی .

سوکوايله چنونك وفاتندن سوکرا تورکشلرک قوماندانی اولان (سو - لو) کندینی حکمدار اعلان ایتدی . سولو ابتدا تبعه سنک محبت وتوجهنی قازاندی . فقط سوکرادن تورکشلر ایکی فرقه یه آیرلایلر . بر فرقه سوکو خانک اوغولارندن برینه تابع اوله رق (صاری تورکش) ی تشکیل ایتایلر . بوقاریشقلقلر آراسنده (سولو) اولدیرلیدی . (۱۷۳۸ میلاد) [۱]

متبوع قبیله لره (آق) تابع قبیله لره (قاره) دینیلهرک بری برندن تفریق ایدلیدیکی کپی ، بوراده (آق) یرینه (صاری) قائم اولمشدر [۲] . قازاقلرده (آق کیمک = آق سویهک) نامیله بر اصل صنف ، و (قره کیمک = قره سویهک) نامیله بر اهالی صنفی واردد . [۳] خطایلر ، نیوچیلرک غلبه سیله چینک شالندن قورتلدقندن سوکرا (قار اخطای) نامی آدلیر [۴] . آق قیونلی ، قره قیونلی ، صاری کچیلی ، قرا کچیلی عشرتلرنده (آق) و (صاری) صفتلرینی حائر اولانلرک متبوع یاخود اصل ، (قرا) صفتی حائر اولانلرک ایسه تابع یاخود اصالتسز اوله لری محتملدر .

اوغوز نامه نك برنجی حکایه سنده بایندر خان بر بویوک طوی یا بهرق اوغوز بکارینی دعوت ایدیور . بر آق ، بر قیزیل و بر قرا چادیر قوردیریور . اوغلی اولانلری آق چادیره ، قیزی اولانلری قیزیل چادیره ، اوغلی وقیزی اولیانلری قرا چادیره اوطورتوکز دیه امر ایدیور . تورکلرده عادی خلق قره چادیرلرده ، زنکینلر آق چادیرلرده ، بکلر قیزیل چادیرلرده اوطوروردی [۵] .

کول تکین کتبه سنده عادی خلقه (قاره قامیق) و (قارابودون) ناملری ویریلور [۶] .

[۱] اورخون محکوکاتی ، صیفه ۱۵۸

[۲] ایضاً ، صیفه ۱۵۹

[۳] بویوک آنسیقلوبه دی ، جلد ۲۱ ، صیفه ۵۵۰

[۴] دوسون

[۵] بویوک آنسیقلوبه دی

[۶] کول تکین کتبه لری ، صیفه : ۱۰۰ ، ۱۲۸

چينليرك (-) و (- -) اشارتلىرىدىن برنجىسى ارىكك ، ضيا ، خير ، صاغ قول مغزالىنى ؛ ايكنجىسى دىشى ، ظلمت ، شر ، صول قول مغزالىنى افاده ادر .

۶. - متفرق مسئلہ لہ

۱. میرا طاشی

تائوئیزمک سکز تقسیماتندن برنجیسی اولان (سما) نك مشموللری یوقاریده کی بر حاشیهده صاییلیرکن اوراده (جدا طاشی) نك موجود اولدیغی کورولمشدی .

جدا طاشی — «Jade» که فارسیسی «یشم» در — اویغور منقبه سنک اساسنی تشکیل
 یدر. اور خون اولکه سنده تولا وسه لینغا ایرماق لرینک برلشدیکی (قوملانیجو) ده بر (فندیق
 آغاجیله برقین) آغاجی واردی. بونلرک آراسندن برطاغ پیدا اولدی. برکیجه بو طاغک
 اوزرینه کوکدن نور اینر. بو طاغ کوندن کونه بویور. اویغورلر بو حالی کورونجه
 حیرنده قالدیلر. وادب وتواضعله او طرفه کیتدیلر. اورادن کوزل موسیقی سسلری
 کلیوردی وهرکیجه اونک اوتوز آدیم چوره سنده آیدینلق وجوده کلیوردی. طقوز آی
 صوکرک طاغده بر قاپی آچیلدی. وایمچنده بش او کوروندی. وهر برنده بر کوچوک
 چوجوق اوتور سوردی.

بوچوجوقلاردن اڭ کوچوڭى اولان «بوغوتكىن» بويودكدن صوكر اويغورلر طرفندن خان انتخاب اولونيور . تاكرى طرفندن بوغو خانك خدمته اوچ قارغا مأمور اوليور . بونلر بوتون اولرى بيلدكلرندن هر يرده اولوب يتتى بوغو خانه خبر ويريورلر . اوچ كيجه بوغو خانك او طه سنه بر قيز كليور . ايكي اولكيسينده بوغو خان قورقدينى ايچون كندىنى اويقوده ايمش كى كوسترييور وزلايرك تشويقيله اوچنچيسينده قيزله كوروشيور . آق طساغه كيدرك اوراده قونوشيورلر . بر كيجه آق صقاللى و آق دكنكلى بر اختيار بوغونك رؤياسنه كليور، او كا فستق شكلنده بر طاش ويرييور . و: «بو طاشى محافظه ايتديككز مدتيجه دنيانك درت بوچاغنه حاكم اوله جقسكز» دييور .

سكزلى تقسيمده «سا» بولومنده جدا طاشى، بابا، ضيا عمدەسى، آغاچ يىشى اولدينى كېي
بشلى تقسيمدهده جنوبده «قوش» اولدينى كورمشدك . او حالده بونلرك مراعات نظير
طريقه برلشەرك اوغور منقبەسى طوغوردىنى ميدانه چىقيور . كوكت ضياىى ايكي آغاچ

آراسىندە برطاش اوزرىنە اينيور . بو آغاچلردن بىرى « قسوق = قندق » اولوب طاش ايسە يشمىندىر . صوكرا آق صقاللى و آق دىكنىلى براختار بوغو خانە روياىسندە فستق يمشى شىكلندە بىرىش طاشى وىرييور . ماسالك ايچنە اوچ قوش ايله نورك تجىسدنن عبارت اولان برقىز كىرييور . « جوينى » اويغور منقبەسى بىان ايدركن اوڭ نىجرەسندن قاملرە شيطانك كلدىكنى واونلرە قونوشدىغى وقوتلو اولان معين بر ساعتمە اونلرك اقتدارى آرتدىغى وبوساعتمە طبعى شەوتك « براز » منفەندن اطفا اولدىغى سويليور . « آلا كىك » ك حاملە قاملەسنى دە « روضة الصفا » بوصورتلە ايضاح ايدىيور . او حالەدە كرك « آلا كىك » ايله « آلا نور » خام ، وقرە خطاى سلالەسنىك ايلك والەسى ، كرك قىرغىز منقبەسندە كى قىرق قىزايە قسوق آغاچى وقانقلى منقبەسندە كى خان قىزلىرى بوصورتلە حاملە قالدقلىرى كى « بوغو خان » دە ينە بو صورتلە بر قىزلە معاشقە ايدىيور .

اويغور منقبەسنىك صوكندە يولون تىكىنىك زمانندە چىن فغفورى قىزىنى بونك اوغلى غالى تىكىنە وىرمك وبوصورتلە توركلردن امين قالمق ايستيور . قىزى ايلچى ايله كوندرىيور . ايلچى توركلرك سوط و شوكتى « قوطلو طاغ » دن ايلرى كلدىكنى اوكرەنەرك بوطاغى يولون تىكىدن ايستيور . يولون تىكىن مساعده ايتىمى اوزرىنە قوتلو طاغك اوزرىنە سر كە دو كەرك اطرافىدە كى اودونلرە آتش وىرييور . يشمىدن اولان قوتلو طاغ بو صورتلە پارچە لانەرق چىنلىلر طرفدن آرابەلرە چىنە كوتورولىيور . بونك اوزرىنە يولون تىكىن اوليور . وبوتون حيوانلر (كوچ كوچ كوچ) دىيە باغىرەرق اويغورلرك اورخون اولكەسندن چىقمەسنى اخطار ايدىيور . اويغورلر يولە دوشيورلر . (بش بالق) . واصل اولونجىيە قدر بو (كوچ كوچ كوچ) سسى دوام ايدىيور . غالى تىكىنىك چىن فغفورىنىك قىزىلە اولان ازدواجى عاشق كرمە كىشىش قىزى اصلى خان آراسندە كى ازدواجى آكدىرييور . ايكىسندە قىزك باباسى اولان بر كافر طرفدن ياپىلمىش ملعتت وار . فقط ايكىنجىدە يانان عاشق كرم اولدىغى حالە برنجىدە يانان (قوتلو طاغ) در . فینوا اساطيرندە بو منقبەنىك عىنى كورولور : « بويوك بر مىشە سحرلى بر پالاموت دانەسندن دوغەرق كوڭى استىلا ايدر ، صولرك پرىسى اولان بر جوڭجە طرفدن تخريب اولونان بو مىشە دىيائى صارصەرق يىقىلير . بونك انقاضى طوپلايانلر سحر ك اسرارىنە واقف اولورلر .

(قالە والا) قەرىماننىك سلاحي اوغوز قەرىمانلرىنىك (قوبوز) ى كى سحرلى بر

(چنك harpe) در . و بو دستانك باشلیجه فقره سی سحرلی بر ماده نك اغتنامیدر . [۱] «
فندیق آغاچندن موسیقی سسلری کلدیکی، قاملرک موسیقی ایله سحر یادیخی، عاشق کرمک
برده سازی اولدینی نظره آلمالیدر. یشم طاشی عرب و عجم تاریخلرنده ده یا غمور طاشی نامیله
چوق کچر. روضه الصفا شویله یازیور: «چون سفینه نوح بر جودی سلامت قرار گرفت فرزند
رشید خویش یافت را نامزد شرقی کرد حجر المطر را که ترکان آنرا جده تاش می گویند
مصحوب او گردانید آنرا سنک یده نیز خوانند و بواسطه آنکه اسم اعظم بر آن منقور بود
یافت هرگاه باران خواستی بر مقصود خود فائز شدی و قضیه این سنک ازان گذشته که
کسیرا دران باب شبهه باشد و حالانیز در میان ترکان ازان جنس سنک هست که مطلوب خویش
حاصل کنند .»

معجم البلدانک ایکنجی جلدی ده شویله یازیور :

« وقد استفاض بین اهل المشرق ان مع الترك حصی یستمطرون به ویحثم الثلج حین
ارادوا ... »

قاله والاده « میشه آغاجی » ندن باشقه برده « سامپو » نامنده سحرلی بر طلسم
واردر که بونک ده منقبه سی قوت طاغ منقبه سنک عینیدر .

۲. مرکزی اونغونلر

یوقاریده (طوسون) ک مرکزی اونغون یعنی تورک اینلک عمومی اونغونی اولدینی
کوردک . بوکا اوکوز ، آت ، صورتلرنده ده تصادف ایتدک . بو اوچ کله دن مراد
(تیت اوکوزی) دیمک اولان (یاق) اولدینی ده آکلادق . بونکه برابر بوغو (قویون)
اونغوننک، قورد ایسه (ایت) اونغوننک برر فرعی اولدق لری حالده بونلر ده بعض زمانلر ده
مرکزی اونغون ماهیتی آلدینی آکلیورز . هیونغ - نولرک ، بوتون تورکلره حاکم
اولدینی زمان مرکزی اونغون (بوغو) اولیور . توکیولرک بوتون تورکلره حاکمیتی
زماننده ایسه مرکزی اونغون (قورت) اولیور . حال بوکه تسینلر زماننده مرکزی اونغون
(اوکوز) ایدی . او حالده (اوغوز خان) ، (بوغوتکین) ، (بوز قورت) ناملرینی
حائز اولان اساطیری شخصیتلر مختلف زمانلر ده تورک ملته عمومی اونغون اولمش اولان

مقدس حيوانلارنى انسانلاشدىرىلىش سۈرەتلىرىدۇر . ذاتىي بۇ مۇقەددس حيوانىلاردە تورۇك مىللەتنىڭ مۇختەلف زامانلارنىدەكى ئىپادىلەرنىن ئىبارەت اولدىغىي ايجۇن بۇنىلار عىنى زماندە تورۇك مىللەتنىڭ تەشخىسلەردۇر . بۇيلەر غائىد اوغۇنلارنىڭ بۇنىلارنىڭ يا اوغۇللارى (اوغۇز غەنغەسىندە) ياكى خود قارداشلارى (بوغو غەنغەسىندە) سۈرەتىدە تېجىل ايدىيور .

(تونك) ك (كيك) يمهسى تونغوزلرك بر زمان قونلره حاكم اولديغى كوسترر .
 اوغوز خانك اورخانك قيزى آلمهسى ، بوز قوردك (قوتى مرال) ايله اوله نىسى [۱]
 اولا تسينلرك صوكراده توكيولرك قونلره حاكم اولديغى ارئه ايدر . (بوغو تكين) ايله
 (ديب باقوى خان) عىنى شخصيتدر . چونكه (بوغو) يه عىنى زمانده (يباقو) ده
 دنيليور . اوغوز توركجه سنده كى (ى) لر چكىل توركجه سنده (د) ه منقلب اولور . اوخالده
 (يباقو) و (ديباقوى) كله لرى عىنى اسمك ايكي لهجه يه كوره آلمش اولديغى شكلدر .
 (بوزقورت) منقبهسى اوغوز نامه ده ايكي صورتده تظاهر ايدييور : برنجيسى بر ارسلان
 طرفندن بسله غمش اولان (بساط) ك (تپه كوز) ى اولدوره رك اوغوزى فلاكتدن قورتارمهسى ،
 ايكنجيسى (قام بوره اوغلى بامسى يرك) ك . (قارمچار) ى مغلوب ايده هك (بانى چيچك) ى
 آلمهسى . جام جم آينده (چامور خان) اسمك توصيفنده ده بوكا تعلق ايدن بر منقبه وار .
 قايلان خان اولونجه قورت وقره شير نامنده ايكي شهزاده خانلغه كچمك ايجون نزاع ظهور
 ايدييور . چامور خان بونلره هر كيم ميداندىن طوپى چوكانله اوروب چيقاررسه خان
 اولسون ديه يول كوسترييور . قورت خان ايشى باشاره رق خان اوليور . قرده شى قيره شير
 آت چكوب قفلطاشى اوليور . قره شير ايله قره چازك عىنى شى اولديغى آشكاردر . كرك
 چامور ، كرك قره چار اركنه قون فلاكتى اخطار ايدييور . (تپه كوز) ده انسانلاشديرلمش
 اركنه قون فلاكتدن عبارتدر . قورت منقبهسى قيرغيزلرك (كوك بورى) تسميه ايتدكلرى
 اويونده ده تجلى ايدر . كاشغر ليلر بوكا (اوغلاق) نامنى ويريرلر . بو اويون بر طاقم آتليلرك
 كسيلمش براوغلاقى قورتلر كې برى برينك نجه سندن آلىق اوزره مجادله لرندن عبارتدر .
 [غره نارك كتاسه مراجعت !]

بوغو ايله آلاڭغا قونايلىك بىر نچىسى ارکک، ايکنجىسى قادىن صورتىده انسانلاشديرلىش
اونوغو سدر. مەرال دېشەكك دېمکدر. قوتى مەرال قوتلو مەرال يعنى مبارک مەرال معناسىده.

۳. قیزیل الما

سکزلی منظومه نك سما بولومنده (آغاچ یمشی) واردر . بو بولومك ایچنده (قیزیل)
كله سزده كوریورز . عجباً بوراده کی آغاچ یمشی المامیدر ؟ بویله ایسه الما ایله قیزیل
اراسنده کی مناسبت میدانه چیقار، وقیزیل المانك یچون مقدس عد اولوندینی آكلاشیلیر .

۴. آغاچ اری ، قارلر

دورتلی تصنیفده شرقك عنصری آغاچدر . سکزلی تصنیفدهده اوچنچی بولومده
(آغاچ) مفهومی كوریورز. اوحالده آغاچ اری شرق بویندن یعنی قونلردن اولمق لازم
كلزمی ؟ صوء، شالك اونعونیدر. قارلقلركده شال بویندن اولدینی بوضورتله فرض ایدیله بیلیر.

۵. طغرل الما اومای

یوقاریده بر تیت غنغنه سی ذکر ایتشدك . اوراده سهاده بر كوك اژدرها واردر،
ویر یوزنده اونك قیزیل قاپلان دیه بر دوشمانی موجوددر . تورك غنغنه سندهده طغرل
آق بابایه بکزر موهوم بر قوشدر . آق بابا عمرینك صوكنده ایکی یومورطه یومورطلار.
برنجیسندن (براق) دینلن تویلو ایت ، ایکنجیسندن صوك آق بابا چیقار .
سیمرخ (سك مرخ) افسانه سنك بومنقبه ایله علاقہ سی اولدیغنی سوبله مشدك .
چینیلرده اژدرها ایمراطورك، فہنیقس (هاقوشی) ایمراطور یچه نك تمثالیدر. ایمراطور ایله
ایمراطور یچه نك ازدواجی اژدرها ایله فہنیقسك تمثالی بر ازدواجی حکمندهدر . [۱]
كول تکیں کتابه سنده بیلکه خان اوکی والده سنه (اومای کی) [۲] دیور . طومسنه
(اومای) كله سنی (الہه) تعبیریه تفسیر ایدیور . اومای چینیلرك فہنیقس کی
(ها = دولت قوشی) معناسنه اولمق محتملدر . بوقوشده طغرل کی مخیل بر قوشدر .
كولكه سی کیمك باشی اوزرندن کچرسه دولته نائل اولورمش .

دیوان لغات الترك (تغراغ) كله سنده (طابع الملك وتوقعه . بالغزیه . ولاتعرفه الترك
ولادری اصله) دیور [۳]. بو كله عثمانیلرك طغراسیدركه آوجی بر قوش شكنددر

[۱] بویوك آنسیقلوپدی ؛ جلد ۱۱ ، صیفه : ۱۱۶

[۲] اورخون کتابه لری ؛ صیفه : ۱۰۸

[۳] صیفه : ۳۸۵

واحتمال که (طغرل) ک یازی یه اویدورلمش شکیدر . او حالده حینلیرک اثردهاسنک اوغوزلرده کی مقابلی (طغرل) در و خاقانک اونغونی (طغرل)، خاتونک اونغونی (اومای) در . ناصل که آلتی بوی بکلرینک اونغونلری ده - یوقاری ده ذکر ایدلدیکی وجهله - آلتی عدد آن قوشلریدر .

۶. زینکار

یوقاریده افراسیابک اولدوردیکی زینکاوا یله شاه اسماعیلک مغلوب ایدوب آلدیغی عرب زنکی منقبه لرینی آکلاشمساق . « زینکار » تحلیل اولوتیجه فارسیده کی « زن » و « کار » کلمه لرندن مرکب اولدیغی تظاهر ایدر . او حالده بو کلمه نیک معناسی « او کوزک زوجه سی » دیمکدر . بوکا باقیلانجه عجملرک کاوه سی تورکلرک اوغوز خاندن باشقه بر شی اولسه کرک . ذاتاً ضحاک ماری ایلله قاره خان آره سنده کی مشابیه تظاهر اولدیغی کبی شالاک رنکی قاره و اونغونی ییلاندر . بو صورتده افراسیابده اوغوز خاندن عبارت اولمش اولور . افراسیاب فارسیده تحلیل اولوتیجه افراز آب یعنی ماوراءالنهر معناسی چیقار . افراسیابک قارده سنک اسمی « کرشیوز » درکه بوده تورکجه « قارشی یوز » دیمکدر . او حالده عجملر جیحونک اوتنه سنده کی خلقه « افرازاب » دییورلردی . تورکلرده قارشیکی ساحله « قارشی یوز » نامنی ویریورلردی . چین فلسفه سنده « یانغ » ک هم ارکک ، هم ده ضیا دیمک اولدیغنی ، « یه » ک هم دیشی ، هم ده ظلمت معناسنده بولدیغنی کورمشدک . او حالده بانی چیچک ایلله عرب زنکینک سیاه نقابلی و (ر) ک یاغیز اولمه سنک سبی آکلاشیلور دیمکدر .

۷. درت مهربتک تورکجه اسملری

کول تکیکن کتابه سنده درت جهته « درت بولون » دنیلیور . بونلردن شرقه « ایلکارو ، غربه (کپرو) ، [۱] جنوبه (پیری یه) ، شماله (پیری یه) ، [۲] اسملری ویریلیور . بوکونکی رجه ایلا : (ایلری ، کیری ، بری ، اوت) اولمق لازم کلیر . بو بعیرلردن تورک قبله سنک شرق اولدیغنی آکلاشیلور . تورکلرده خاقانک اوتاغی شرقه دوغرو آچیلردی ؛ [۳] حال بوکه مغوللرده جنوبه دوغرو توجه ایدردی [۴] . تورکلرده صاغ قول جنوبه ،

[۱] اورخون کتابه لری ، صیفه : ۹۷

[۲] ایضاً ، صیفه : ۱۰۲

[۳] ایضاً ، صیفه : ۶۰

[۴] بویوک آنسیقلوپده دی ، جلد ۲۴ ، صیفه : ۷۱

صول قول شماله متوجه اولدینی ایچون صاغ قول مقدس دی. حال بوکه مغوللرده بعض زمانلر
صول قول مقدس دی. بویوک آنسیقلو په دیدن آلدیغ آتیده کی عباره دن بویله آکلاشیلور :
« ایتوگا [مغوللرک تا کرسی] دن باشقه، مغوللرک کچه دن یا خود چوقه دن صنملری واردی.
بونلری اولرینک هرایی طرفه قورلردی. (رو بروک) ه کوره اوک صاغ طرفده اوصاحبنک
اوتوره جنی یرک اوزرنده بویله برصم بولونوردی که (اوصاحبنک قارده شی) نامنی آیلردی.
صولده زوجه سنک اوتوردینی یرک اوزرنده برصم دها واردی که (اوصاحبه سنک قارده شی)
نامنی آیلردی. قلبک یری اولان صول طرف مغوللرده احترام موقعی ایدی. بویکی
صنمدن باشقه دیکر صنملرده واردی. بریسی اینک مملی ایدی که قادینلرک الهی ایدی
(چونکه اینکی صاغان قادینلردی). دیکری قصر اقمملی ایدی که ارککلرک الهی ایدی
(چونکه قصر اقلری ارککلر صاغاردی). ایپکلردن یاپیلان صنملرده واردی. » [۱]

[تورکجه صنم برخان و فرخان کله لیدر. تخانه یه «فرخان اوی» دیرلردی. دیوان
لغات الترك، صحیفه : ۳۶۴، ۲۸۸]

مع مافیه (هیونگ - نولر) زماننده تورکلرک نظر ندهده صول جهتنک مقدس اولدینی
آکلاشیلور. هیونگ - نولرک الک بویوک رئیس لرینه (تاکری قوتوشن - یو) دنیلیوردی.
برکله ایله (شن - یو) یا خود (تائزو) دخی دنیلیوردی. ایمپراطور یچله ره (یهن - شی)
[زوجه ؟] دنیلیوردی، تائزودائما hou-yen لرک سیان پی عائله سندن انتخاب اولونیوردی.
بوعائله اک نیجیلری ایدی. و دائما صول قولی [غرب] طوتیوردی، یعنی بوصورتله
دیکرلرندن اوستون اولیوردی. ولی عهدک عنوانی (صول) ک (عقللی پرنسی) ی
ایدی « [۲].

توکیولرکده الیسه لرینک اتکنی صول اوموزلرینه آتدقلرینی [۳] و صاغی صول
اوزرینه ایلیکلدکلرینی [۴] کورییورز. حال بوکه چینلیر بونک عکسنی یاپارلردی. صول قولک
قیش موسمیله شمال جهتنده نیچون مقدس اولدینی (نتیجه) ده ایضاح ایده جکر. بویاضاحدن،
تورکلرده بعضاً (صاغ) ک و بعضاً ده (صول) ک مقدس صایلمه سنک حکمتی آکلاشیله جقدر.

[۱] بویوک آنسیقلو په دی، جلد ۲۴، صحیفه ۷۳

[۲] بویوک آنسیقلو په دی ده (هون) ماده سنه باقیکر.

[۳] اورخون کتابه لری، صحیفه ۵۸

[۴] تورک تاریخی، صحیفه ۵۵

۸. عائہ لقہاری

اوماھاندرده بر سميہ ايجندہ بابادن اولادہ قالان عائلہ لقبلى واردر . بونك كې
توركلردەدە ددەنك اسمنى طورونہ قورلردى . وجام جم آينك روايتہ كورہ ، دہ برحيات
ايكن بوكا (اولوبك) وطورونہ (كچى بك) ديرلردى .

۹. رستم زال و کور او غلو

رستم زالک سیستانی بناءً علیه ساقالردن اولدیغنی ایضاح ایتشدک . شهنامه ده رستم زالہ عائذ اولان فقرہ لرک جملہ سی بتمامہا کور اوغلو منقبہ سنک فقرہ لرینہ تقابل ایدیور :

رستم (سمنکان) ه کیدرہ ک شاه سمنکانک قیزی (تهمینه) ایله موقتاً اولئیور . وطوغه جق اوغله کندینی آریوب بوله بیللمه سی ایچون بر بازوبند ایله بر قیرباج بیراقیور کور اوغلی ده طاغستانه کیدرہ ک بویله بر قیز ایله کچیجی بر صورتده اولئیور . اوده بازوبند ایله قیرباج بیراقیور . رستمک اوغلی (سہراب) ایله کور اوغلنک اوغلی (حسن) عینی صورتله بابالریخی آرامغه چیقورلر . رستم محاربه ده بیلیمکسزین اوغلیله قاوغا ایدرہ ک اونئی اولدیریور . حسن ده آیوازله قاوغایه باشلامشکن کور اوغلی اولادینی طانیہ رق قاوغایه مانع اولیور . حسنک کور اوغلی افسانہ سندہ اولمه سی رستم زالک یکنی (بیژن) ک یرینه قائم اولمه سی ایچوندر . (بیژن) افراسیابک قیزی (منیژہ) یه عاشق اولویور . افراسیاب اونئی قویویہ آتیور . رستم بیژنی کمند ایله قویودن چکەرک قورتاریور . حسن ده قارہ وزیرک قیزیته عاشق اولہ رق قاجیریور . قارہ وزیر تعقیب ایدرہ ک حسنی صیقشدیریورلر . صوک دقیقه ده کور اوغلی امداده یتیشہ رک اوغلنی و کلیننی قورتاریور . کور اوغلنک « آیواز » ی آرامغه چیقمه سی ، رستمک کی خسروی آرامغه چیقمه سنک عیندر . - شهنامه یه تعلقی طولایسیله - کور اوغلنی محمود غزنوی یه بکزه رک (ایاز) دن آیواز کلہ سنک چیقارلمه سی ده وارد خاطر اولہ بیلیر . (ایواز) کلہ سندن ده قصابه انتقال ایتک غایت طبیعیدر . کور اوغلی منقبہ سی عوام لسانده تشکل ایتدیکی ایچون عامیانه بر شکل المشدر . (یحیی) ک اون ایکی حیوان آراسنده (مایمون) دیمک اولدیغنی شایان دقتدر . بوده رستمک ساقالردن اولدیغنه دلالت ایدر . قاملرک (براق) ه و (طغرل) ه ینہ رک کوک چیقدفقری کی ، رستمک ده (سیمرغ) ه ینہ رک کوک چیقمه سی رستمله ساقالر آراسنده کی مناسبتی کوسترر . چونکہ مایمون وایت اولغونلری عینی نوعندر . منیژہ ایله بانی چیچک کلہ لری تلفظ اعتباریله بری برینہ بکزیور .

۱۰. دىرت موسىمىڭ اسملىرى

تور كېچەدە موسىملىك اسملىرى شۇنداق :
 ايلك بهار (ياز) ، ياز (يى) ، صوك بهار (كوز) ، قىش (قىش) .
 سلچوقنامە ، اوغوزلر ك ايلك بهارده (يازلاخ) ، يازين (يايلاخ) ، صوك بهارده
 (كوزلهك) ، قىشين (قىشلاخ) ، كىتكىلر نى يازيور .

۱۱. تور كېچەدە (تابو) كلمەنىڭ مقابلى

تور كېچەدە (مان) كلمەنىڭ مقابلى (قوت) ، (توتەم) كلمەنىڭ مقابلى (اونغون) ، (تابو) كلمەنىڭ
 مقابلى دە (ايدوق) در . ديوان لغات التركده (اذق) كلمەسى شۇ صورتلە تەفسىر اولونيور :
 كل شىئى مبارك . واصله كل حيوان يسيب يسمى «اذق» فلا يحمل ظهره ولا يحلب
 ضرعه ولا يجز صوفه لئذ وقع لصاحبه (حيفه : ۶۳)
 كول تىكىن كىتابەسندە (حيفه ۱۰۰) «اوزە تور ك تىنكرىسى تور ك ايدوق ىرى سوبى
 آشا ايتىس» عبارەسى واردركە «يوقايدەكى تور ك تاكرىسى يعنى كوك ، وتوركلرك
 مبارك ىر و صولرى بويلە ياپىلر» دىمكدىر . يەنە كول تىكىن كىتابەسنىڭ (۱۱۱) نىچى
 حيفەسندە (تاماغ ايدوق باشدا) يازىلىشدر كە (مبارك تاماغ پكارندە) دىمكدىر . يەنە كول
 تىكىن كىتابەسنىڭ (۱۲۳) نىچى حيفەسندە (باسمىل ايدوق آت اوغوشم بودون ايردى)
 عبارەسى موجوددركە «مبارك باسمىل آدىل بر ايل واردى كە بىم صويمىدندى» دىمكدىر .
 يەنە او حيفەدە (ايدوق باشدا) افادەسى واردركە «مبارك طاغده» دىمكدىر .
 بوجەلەردن آكلاشيلور كە عربجەدەكى (حرام) كلمەسى كى تور كچە (ايدوق ، ايدوق)
 كلمەسى دە (تابو) معناسندە . بولكلەك بالاخرە اوغوزلردە (يازوق = كناه) صورتە ،
 مغوللردە (ياساق = ممنوع) شكلنە كىرەش اولمەسى ممكندىر . مغوللردە حكمدار عائەلەسندن
 بر پرنس اولدىكى زمان ، اسمنىڭ باشقە برىنە وىرلمەسى - اعدام جزاسىلە - منع ايدلمشدى ،
 بواسم (قوروق) اوليوردى (كە «تابو» دىمكدىر) . مورخلر تولوايلە چىقتاىك وقاتندە
 بواسملىك استقبالدە استعمالك منع ايدلىكنى يازيور . بر اسمدە ايكى مغول پرنسنىڭ
 موجود اولمەسى بونكلە ايتىض ايدىلە بىلر [۱] .

نتيجه

يوقاريكى افاده لردن شويلا برنتيجه چقاريلا بيلير: اسكى توركلرك ايكى دىنى منظومه سى و بودىنى منظومه لره مربوط ايكي چشيد تشكىلاتى وار.

برنجيسى (بويوجيك) دركه (دورتلى) تشكىلاته مربوطدر؛ ايكنجيسى (توره جيك) دركه (ايكىلى) تشكىلاته مربوطدر. بشلى واون ايكىلى تصنيفلر دورتلى تشكىلاتك فرعلريدر. سكرزلى، آتلى (طقوزلى، يدلى) ويكرمى دورتلى تصنيفلر ايكىلى تشكىلاتك فرعلريدر. بوايى چشيد تشكىلاتى برابر اوله رق بوكونكى ياقوتلرده كورورز. (ياقوت) كلهسى (ياق) و (اوت) كلهلردن مركدر. (اوت) كلهسى اوز كلهسى كى (اوكوز) ديمكدر. (ياق) كلهسى ده (اوق) كلهسك مترادفى اوله بيلير: چونكه بوايى كلهده (مقدس) معناسنه دلالت ايدى بيلير. اوحالده (ياقوت) كلهسى (اوغوز) كلهسك مهرانكى برتورك لهجه سنده كى مترادفى ديمك اولور.

ياقوتلرده اسكى اجتماعى تشكىلاتلر بوزولمش ايسه ده بعض ايزلرى اعتقادلر نده وروحانى تشكىلاتلر نده قالمشدر. بناء عليه بونلره باقهرق اسكى اجتماعى تشكىلاتلرى جانلانديره بيليرز. ياقوتلرده روحلر ايكي صنفه منقسمدر: يوقا ريدى طقوز عدد عشائر ارواح، آشاغيده سكرز عدد عشائر ارواح. [۱] بوتصنيف عيني زمانده جغرافى برماهيته حائزدر. چونكه آشاغى (شمال)، يوقارى ايسه (جنوب) ديمكدر. بوتصنيف شيمدى روحلره اسناد اولونيور سده هيچ شهبه سز وقيله (اون اوغوز) و (طقوز اوغوز) تعبيرلرى كى اجتماعى برتصنيفى افاده ايدى يوردى. مطلقا ياقوتلر اولجه ايكي قوله آيرلمشلردى، جنوبه منسوب اولان صاخ قوله (طقوز اوق)، شماله منسوب اولان صول قوله (سكرز اوق) كى برنام ويريل يوردى.

عيني زمانده ياقوتلرده بويوك شامانلر دورتدن فضله اوله ماز. بودورت بويوك شامانده وقيله (بودون) ك منقسم بولوندىنى (دورت اولوس) ك ممثلريدر [۲].

دورتلى تشكىلات، توركلرك الك اسكى دىنى اولان (بويوجيك) ه، يعنى (شامانيزم) ه مربوطدر. اسكى توركلرده كى شامانيزم ايسه برطرفدن (توته ميزم) ايله، ديكر جهتدن

(مادری سمیه *clan maternel*) ایله علاقه داردر . بو خصوصی ده یاقوتلرده کوره بیلیرز:
 یاقوتلرده شامانلر (ناسوتی *Laïque*) لردن فضلہ ایکی روحه مالک اولمقله تمیز ایدرلر .
 برنجیسی (ایه - کیلا) درکه (آنا - حیوان) یعنی (آنا توتهمی) دیمکدر . (ایه)
 کول تکین کتاباسنده کی «اوکه» کله سنک برشکلی اولوب «آنا» معناسه در . «کیلا»
 یاقوتجه حیوان معناسه اولوب اسکی زمانلرده «توتهم» معناسده استعمال اولونمشدر .
 برشامانک (ایه - کیلا) سی (کوپک ، بوغا ، طای ، قارتال ، کیک ، آبی ، قورد)
 حیوانلردن بری اولدیغنه کوره طبیعتی دیکشیر . بونلرک سوء حرکتلرینک عکس صدمه سی
 منسوبلری اولان شامانلره رجوع ایدر . روس عالی (سیه روزوسکی) یه کوره بو
 (آنا حیوانی) مفهومی، یاقوتلرک مادرشاهی برعائله تشکیلاتنه مالک اولدقلری زمانک بر
 بقیه سیدر . (هوبه) بوکا علاوه شامانک بو توتهمه مالک اولق صورتیله تک باشنه
 بر (توتهمی سمیه) یی تمیل ایتدیکنی سویلیور [۱] . ناصل که بویوک شامانلرکده کندی
 باشلرینه دورت اولوسی ارئه ایتدکلرینی یوقاریده کوردک شامانلر (ایه - کیلا) یه مالک
 اولمقله آنجق موقتاً وعارضی بر صورتده شامان اوله بیلیرلر . دائمی واساسلی بر صورتده
 شامان اوله بیلیمک ایچون (آماغات) نامی ویریلن و اوته کیسندن ده قوتی اولان
 بر حامی روحه مالک اولملری لازمدر . کول تکین کتابه سنده کی (آمات)
 تعیرینی خاطر لاتان بوروح، ناسوتیلر *Laïques* /ک مالک بولندینی (ایه هزیت) نامنده کی حامی
 روحک عینیدر . (ایه هزیت) تعیری ده (اوکه) ایله (ایذی) کله لردن مرکب درکه آنا ایذیسی
 دیمکدر . (ایذی) دیوان لغات الترکه کوره شرق تورکجه سنده (آله) معناسه اولدینی کبی،
 (آماغات) اولش برشامانک روحی وتالی بدرجده سماوی بروح دیمکدر [۲] . آمات
 و آماغات (آله) معناسه اولان (اومای) کله سنکده جمعی اوله بیلیر . ناسوتیلره عائد
 (ایذی) نکده (آنا) مضاف الیهی حائر اولمه سی دفته شایاندر . بو صورتله یاقوتلرک
 شامانیزمنه مربوط اولق اوزره هم (کیلا) نامنی حائر مادری توتهملر، هم ده (ایذی)
 نامنده مادری حامیه لرله (آماغات) نامنده مادری آلهلر کوریورز . او حالده یاقوتلر
 اسکی زمانده مادری سمیه حالنده یاشیورلردی . یاقوتلرک بو کون سمیه یه ویردکلری
 اسم (سیب) (Sib) (۳) کله سیدرکه (صوی - صوب) کله سنده کی (صوب) ایله مترادفدر .

[۱] ایضاً، ۲۲۳

[۲] ایضاً .

[۳] L'année sociologique, tome V, page 365.

اسکی تورکجهده (سوب) کلهسی (صو) معناسنه اولوب کړک (صوی) وکړک (صوب) کلهلری بو. ایکی کلهدن مشتقدر. او حالده (clan) کلهسنگ تورکجهده کی مقتابلی شرق تورکجهسند (صوب) و اوغوز تورکجهسند (صوی) در. (صوی - صوب) تعیری ایکسندن فرکدر. (سوار، سییر) کلهلرینک اشتقاقی «صواری»، «اییر، آبار، آوار» کلهلرینک اصلیده، بونک فارسسی اولق اوزره «آباری» در.

حتی دیاربکرده قادیلرک اصطلاحنه کوره (صوی) بابا جهتدن اولان اقرباه، (صوب) ایسه آنا جهتدن اولان اقرباه دینیلیر. او حالده تورککلرده اک اسکی برزمانده (بودون) (دورت اولوس) وهر اولوسده برطاقم (صوب) لره منقسم ایش و صولرده مادری سمیه ماهیتی حائز اولوب برر (کیلا) یه یعنی (مادری توتهم) و مالک بولونورمش. بالآخره بوتشکیلات انحلال ایدهرک یاقوتلرده اولوسلرک ممثلری اولهرق دورت بویوک شامان، و صولرک ممثلی اولهرقده کوچوک شامانلر ظهور ایش. اوغوزنامه نیک بیانسه کوره اوغوزلر آراسنده دورت قهرمان واردی که نقابلی کزردی. بونلر دورت بویوک شامانک معادللری اولق ممکندر.

اسکی زمانده دورت اولوسک دورت اونغونی اولدینی بو مقاله نیک باش طرفلرنده کورمش ایدک. اون ایکی حیوانکده ایلک دورت حیوانک تشعبندن حصوله کلدیکنی آکلادق. بوسورتده «اویغور منقبهسی» ده بزه بویالک دوره نی حکایه ایدیوردیمکدر. اوغوز منقبهسنگ حکایه ایتدیکی اوغوزخان تجددی ایسه تورکلر آرهسند یکی بر دینک ظهور ایتدیکنی خبر ویریور. بویکی دین، ایکیلی، آلتیلی، سکزیلی ویکرمی درتلی تشکیلاته مربوط اولان (توره جیلک) در. بوتشکیلات اوته کینک عکسی اولهرق پدر شاهی عاٹله اساسنه مستنددر. بوراده کی اونغونلر پدری توتهملر ماهیتده در. فقط مادری تشکیلاتده بوتشکیلاتک یاننده بردوام اولدینی ایچون تورککلرده پدر شاهی، عاٹله اسکی رومالیلرده و بوکونکی چینیلرده اولدینی کبی، تام شکلی آله مادی. اسکی جرمانلرده اولدینی کبی صوی ایله صوب بربریه امتزاج ایتدی. چوجوق هم آنا طرفی، هم بابا طرفی اقربا طانیردی، وهر ازدواجده زوج ایله زوجه آیری براوه چیقار، یعنی او بارق اولوردی. تورکجهده ازدواج «اولنمک» دینلمهسیده بوکا دلالت ایدر. توره جیلک ظهور ایدنجه بویوجیلک دین ماهیتی غایب ایدهرک بر نوع (سحر magie) ماهیتی اکتساب

ایتدی . (بویو) بوماهی قی آلدقن صوکر ا یالکز قادینلره شامانلرک مشغله سی اولدی . اساساً تورکلر «تاکری» نی وتالی آلهلر دیمک اولان «ایذی» لری قورقونچ کورمیورلردی . چونکه بونلردن هیچ شرسا دراولمازدی ؛ بونلر ، یریوزنده ئمئللری اولان اوغوز پرنسلیری کی ، «تکین» ایدیلر . «تکین دکل !» دیه قورقولان روحلر ، شامانلره عائد اولان (برسو) آللهلری ایدی . بناءً علیه اولکیلر یالکز سویلرلر ، قطعاً قورقلمازلردی . قورقوله جق روحلر آنجق (صول قول) ه منسوب خاکی روحلردی . سماوی روحلر صاغ قوله ، خاکی روحلر صول قوله منسوب اولدیغی کی شامانلر وقادینلرده صول قوله منسوب ایدیلر . حتی شامانلر حرفلارنده موفق اولمق ایچون قادین البسه سی کهرلر ودها غیری کندیلرینی قادین ظن ایدرلردی . بومعلومه لره ، یازین (توره جیلک) وقیشین (بویوجیلک) دینلرینک حاکم اولدیغی فرضیه سی ده علاوه ایدرسه ک «شوقشه لره» «قوریاقلرده» نیچون قیشین صولک اوغورلو وصاغک اوغورسز اولدیغی ، «وهیونخ-نو» لر ایله «تو-کیو» لرده ومنوغوللرده صول طرفک نیچون اوغورلو طانیلیدیغی کندیلکندن توضح ایدر . دورتلی تصنیفک بوغو منقبه سیله علاقه دار اولمسی و (بویو) کله سنک «بوغو» کله سندن مشتق بولونمه سی ده شایان دقتدر .

شالی آمریکا هندیلرلرنده بالخاصه (کوا کیوتل) قومنده یاز تشکیلاتیه قیش تشکیلاتی باشقه باشقه ماهیتده در . اسکیمولرده ایسه بوتون مؤسسه لریله برابر یکدیگرندن آیری بر یازمدنیتیه برقیش مدنیتی واردر . ینه اسکیمولرده اوزون براییک براوجنی یازین دوغان فردلر دیگر اوچنی قیشین دوغان فردلر طوته رق قارشیلقلی بر صورتده کندیلرینه دوغرو چکرلر . یاز چوجوقلری دیگر طرفی کندیلرینه دوغرو چکرلرله ، یازین اولرک چوق اوله جنی آکلاشیلر ؛ عکسی صورتده قیشین اولرک چوق اوله جغه حکم ایدیلر . دیوان لغات الترکده (یاز) ایله (قیش) ک برمشاعره سی موجوددر . بو بیتلر احتمالک قارشیلقلی اوله رق یازارلری ایله ، قیش ارلری طرفندن اوقونوردی . چونکه تورکلرده صاغ قولک یازه مربوط ، صول قولک قیشه مربوط اولدیغی کوردک . اوغوز بویلیری ایچنده (یازر) بوی واردرکه (یازاری) ترکیبنک بر ممزوجه سی اولق احتمالی واردر .

توکیولرده یازین یاخود ایلک بهارده وفات ایدن برکیمسه نک جنازه سی یاپراق دوکومی موسمنده ، کوزین یاخود قیشین وفات ایدن برکیمسه نک جنازه سی یاپراق آچیمی موسمنده

کومولوردی [۱]؛ بوحادثه‌دهده یاز وقیش فرقلرینی کورییورز. حاصلی، اسکی تورکلرک، نفوذ و حاکمیتی قیشین آرتیق اوزره توتهملی و شامانلی مادری ماهیتی حائر نسوی بر دینلری اولدینی کبی، دها زیاده یازین حکمران اولان و (مانیزم و ناتوریزم) شکلرینه مشابه پدر شاهی و عسکری بر دینلری ده واردی. قیشین شامانلرک و یازین تکینلرک یعنی بوی بکلرینک نفوذلی اولمه‌سی بوسیدن ناشیدر. حرب (یازوصاغ) ایله، صلح (قیش وصول) ایله مناسبتدار اولدینی ایچوندکره «اوغوزنامه‌نک» بیان ایتدیکی وجهله صلح زماننده صاغ قولدن اولان (قایان سلاجک) خانلر خاننک صولنده اوطوریور، حرب زماننده اینسه صاغ قوله قوماندا ایدیوردی. ینه بوندن دولاییدرکه توقیعی قانوننامه‌سینک بیانی وجهله موکب هایون سفره چیقیدینی زمان آناطولی عسکری صاغ‌قولده روم ایلی عسکری صول قولده سلامه طورییورلردی. حال‌بوکه صلح زماننک دیوانلرنده روم ایلی بکلربیکی صاغ قولده، آناطولی قاضی عسکرلری صولده موقع آلییوردی.

چین تاریخلرینک روایتنه کوره اسکی تورکلر کوچیه اولقله برابر هر فردک آیریجه بر پارچه اراضیسی ده واردی. «یورت» کله‌سی عربلرده کی «دار» کله‌سی کبی قیشلاقده چادیر قورولان معین محاک اسمیدر. هر عائله‌نک قیشلاقده خصوصتی ولایتیر بر(یورت)ی واردی. تورکلر غربه‌کلدکدن صوکراده «یورت اصلی» بی اونوتما مشلردر. اوغوز «قراجوق» طاغنی «فاراب» جوارندن «اربیل» جوارینه کتیردیلر. آطنه تورکلری ده «سیحون» و «جیحون» ایرماقلرینی برابر کتیره‌رک «سیحان» ایله «جیحان» و یردیلر. چینه‌کی «هوانغ - هو» یشیل اوکوز» ده آناطولی ده «یشیل ایرماق» اولدی. تورکلرک قیش یورتلری علی‌الاکثر ایرماق کنارلرنده ایدی.

اوغوزنامه‌ده بوز اوقلره «طیش اوغوز»، اوچ اوقلره «ایچ اوغوز» ناملری ده یریلور. بوحال، احتمال‌که اوغوزلرک قیشین اویچنه چکیلهرک منحصرأ شامانی برحیات یاشامه‌لرندن ایلری کلشدر.

اوغوزلرده عسکری تشکیلاتک ریاستی بوز اوقلرده یعنی صاغ قولده ایدی. اوغوز خان وصیتنده خاقانلغی بوز اوقلره یرمشدی. اوچ اوقلر آراسنده «قام» تعیرینی چوق مقدارده کورییورز: اوغوز نامه‌ده بایندر خانک کینه‌سی «قامغان اوغلی» درکه «قامخان

اوغلى « اولمق لازم كىر . يىنە اوچ اوقلر ايچىندە « قام بورە » واردركە « بامسى بىرك » ك باباسىدر . اوحالده « تورە » توركلرك عسكرى وسياسى ماهىتى حائز مؤخر بر دىنلرى ايدى . « بويوجىلك » ايسە اسكى « توتەميزم » ك بقیهسى اولمق اوزرە ارواحپرست « animiste » وسحر و افسونلرە قيمت ويرن اسكى دىنلريدر . « تورك » كلسنك نهايتدەكى « ك » « صوغداق — صوغدىلى » ، « چىتاق — چىتلى » كملەرنە اولدينى كې « لى » معناسەدر . اوحالده « تورك » كملەسنك معناسى « تورەلى » يعنى تورەدينە سالاك دىمكدەر . ناصل كە تورك ملتك اسكى اسمى اولان (مغول) كلسەدە (بوغولى) يعنى (بوغو = بويو) دينە سالاك معناسەدر . عوامە « قامىق » دىنەسى منحصرأ « قام » لرك دينە ايناندىقلىرى ايچون اولمايدر . بوصورتلە تورەزادكانە مخصوص سياسى بردىن ايدى . توركلر توركە بىلمىنلرە « سوملم » دىدكلرى كې تورەيە تابع اولمايانلرەدە « تات » دىرلردى . (سوملم) عربلرك (عجم) تعبيرىنە ، (تات) ايسە عربلرك (جاهلى) تعبيرىنە معادلدر . [ديوان لغات الترك] . . .

ايكىلى وآلتىلى تشكىلاتدە اوغوز اىلى ابتدا (ايكى قول) ، ، هر قول (اوچ اوق) ، يعنى مجموعى (آلتى اوق) ، مقسمدى ؛ هر اوق دە (دورت بوي) ، مقسم اولدينى ايچون (اوغوز اىلى) نك مجموعى يكرمى دورت بويە بولونمشدى .

*
**

اسكى توركلرك (بوغوتكىن) مقبەسىلە علاقەدار اولان اسكى ومادرى دينلە ، (اوغوز خان) مقبەسنە مربوط بولنان مؤخر و پدر شاهی دينى ايضاح ايتدك . بو ايكى دينە مربوط ايكى تورلو منطقى تصنيف اولديغىدە يوقايدە كوسترمش ايدك . بومعشرى منطقلرك مختلف شكللىرىدە دىكر قوملردە كوردك .

بومنطقلرك تكامليلە ناصل اوليورده (آريستوتك منطقى تصنيفى) چىقيور ؟ بوكا شافى بر جواب ويرمكە مقاله مزك موضوعى وجمعى مساعد اولمايدىنى كې علمك حال حاضرندە كافى بر جواب اعطاسى ممكندە دكلدر . مع مافيه بر قاچ سوزلە ممكناً اولدينى قدر ايضاحە چاليشە جفم .

ابتدائى جمعيتلردە ايشانك ايلك نوعلرى و جنسلرى اجتماعى قادرولردن عبارتدر . سميهلر نوعلرك ، قيلهلر جنسلرك ، عشيرت جنس على نك قادروسى اوليور . بوتصنيفلردە برنوعە داخل اولان فردلر ، مادى مشابەت دولايىسىلە برى برىنك عىنى بولونان فردلر

اولمایوب عینی سمیه منسوب اولوق علاقه سیله عینی قدسیت مالک اولان شیردر. چونکه قدسیت دویغوسی اساساً یالکز اجتماعی زمره لردن دوغار وهر اجتماعی زمره نك معشری وجدانندن دوغان خصوصی قدسیت دویغوسی او زمره منسوب بولونان بوتون اشیایه انتشار و سرایت ایدر؛ بومغوی انتشار و سرایت (عدوی) دینلرکه ابتدائی دینلرده دینی و سحری قوتلرک اساسلی خصیصه سیدر. (لاعدوی.) حدیث شریفله وجودی انکار اولونان سرایت طبابتده کی «میقرو بیك سرایت» اولمایوب بومغوی سرایتدن عبارتدر . ایشه ایلک تصنیفلرده «جنس عالینك، جنس لرك، نوعلرك» متضمن اولدقلری فردلرك مشابهتی مادی بر مشابهت اولمایوب ، منسوب عد اولوندقلری عشرت ، قیله و سمیه لرك حائر اولدقلری قدسیتلره مشترکاً مالک بولونمقدن متحصّل بر مشابهتدر . ابتدائی قوملر بر طرفدن دینی حیاتده بواجتماعی مشابهتله اهمیت ویررکن، دیگر طرفدن اقتصادی و فنی technique حیاتده مادی خصیصه لری و بو خصیصه لرده کی مشابهت لری ده نظر دفته آلمه مجبور اولورلردی. بوصورتله دینی تصنیفک مراتبه لی منظومه سی یاننده برده انتظامسز و قابا طاسلاق بر فنی تصنیف تشکّل ایتکده ایدی . فقط بشری ذکا توحیده میال اولدینی ایچون بوفنی تصنیفلری، تشکّل ایتدجه، دینی تصنیفک منظومه سنه صوغه چالیشوردی . باخصوص بری جهته دین ده دائمی بر استحاله و تکامل حائده اولدینی و اجتماعی تشکیلات دائماً دیکشیدکی ایچون دینی تصنیفده کتدجه دها متزاید بر الاستیقیت حصوله کلپوردی . بونک نتیجه سی اوله رق دینی تصنیفک چرچیوه لری باقی قالمقله برابر بو چرچیوه لرك ایچنده کی اشیا مادی مشابهت علاقه سنه تابع اوله رق ظرفلری دیکشمکه باشلادیلر. جمادلر ، حیوانلر نباتلر الی آخره ، آیری آیری یکدیگریله برلشهرک ماده متشابه زمره لر حصوله کتیرمه باشلادیلر . بومنوال اوزره ظرف اعتباریه دینی واجتماعی ، مظروفلر اعتباریه فنی و شأنیه موافق بر تصنیف حصوله کلکه باشلادی . ایشه آریستوتک میدان قویدینی علمی منطق بوصورتله حصوله کلدی . قرون وسطاده کلی مفهوم لرك یعنی نوعلرك و جنس لرك خارجی بر شأنیه مالک اولدیفنه اینانلر، یالکز مظروفلرك بر آرایه کلسیه منطقی ظرفلرك تشکلفی ممکن کورمدکلری ایچون ، بوزهابه دوشمشلردی. اجتماعیات علمی ، ظرفلرك ده اول تشکّل ایدهرک بالا آخره مظروفلرك اونلره التحاق ایتدیکنی اثبات ایدهرک قدیم «نومینالیزم» و «ره آلیزم» منازعه سنه نهایت ویردی .

بو مقلالەدەكى مقلاسەلرە بىر نىجەسى دە (شمالى آمىرىقا ھىندىلىرى) نىدىن باشلاپ ھىرق سىپىرىيا قوملىرى ، توركلەر ، چىنلىلەر ، ژاپونلەر ، تىبتىلەر ، سىياملىلەر ، قامبوجىلەر ، فىنوالر ، اىرانىلر كى بىرى بىرىنە مەكان و عرفان اعتبارىلە بو قدر اوزاق اولان قوملردە عىنى مؤسسەلرە و عىنى دىنى تىنىفلرە موجود اولدىغىنك تظاھر اىتمەسى در . بو خصوص دھا تعمىق اىدىلپرسە توركلرە (اوغوز) يە عجملرە (كاوھ) سى ، ھىندىلرە (مقدس اينك)ى ، نى اسرائىلك (عجل سامرى) سى ، قرآن كرئمدەكى (بقرە صفرا) ، مصر و يونان اساطىر- لرنىدەكى (بوغا) افسانەلرى آراسىندە بىر ظاقم رابطلەر كورولەبىلىر . اھتال كە ولد چلچى ھىزىر تلىرىنك بىانلرى و ھىلە (تورە) ككەسىلە (تورات) ككەسى آراسىندە بىر مناسبت واردىر . بو مناسبتى بىلان ، طوموز ، قوش ، آلتىن ياغمور و آلتىن ياروق مادەلرنىدە بولەبىلىرىز . بو ارتباطلردىن ، غايت قدىم بىر زماندە ھىدودلرى شمالى آمىرىقا ، اوروپا و آفرىقا ھى قدر اتساع اىتمىش اولان بىر (اسكى آسيا مەدىتى) اولدىنى و توركلرە بوندە غايت مھىم بىر رول اوينايدىنى آكلاشلىيور .

